

דְּבָרֵי סוֹפְרִים וְהוּא לִיקוּטִים מְדוּ"ז לַמָּה [א] אָדָם הַנִּקְי מִתְאַוֵּת וְנִגְיָעָה לְעַצְמוֹ בְּדַאי יֵשׁ לוֹ לְהַרְגִישׁ כְּשִׁמְקִינִים פְּקוּדֵי ד' הַיִּשְׁרִים שְׁמַחַת לֵב, וְאֵע"פ שֶׁמִּפְסִיד עִי"ז מְמוֹנוֹ וְכִיּוֹצֵא, כִּינּוֹן דְּהַמְצָנָה בְּכַף וּמְצָנֹת ד' יִקְרָה מִמְּאֻדוֹ, וְאִם מְרַגִּישׁ צַעַר זֶה סִימָן שְׂאִינוֹ מְצֻנָּה, וְז"ש בְּגִיטִין [ל"ז רע"ב] א"ר נִתְלִי לִי עַד דַּא"ל, וּמִיָּתִי אַח"כּ הָעוֹבְדָא דְרַבָּה דְרַבָּה עֲצִיב יַעו"ש, וְנ"ל דְּמַהֲרָה עוֹבְדָא הוּא שְׁעָמֵד ע"ד הַלְכָה זֶה דַּאִין מְצָנֹת שְׁמִיטָה אֱלָא בְּדַבּוּר מְשֻׁמֵּט אֲנִי לֹא בְּפִנְעֵל וְתִלִּי לִי כו', דַּאִין הַמְצָנָה לְשִׁמְטָה וּלְפִיכָה הִיא עֲצִיב וְלִוְלִי כֹן לֹא הִיא עֲצִיב, וְאֵע"פ דְּרַבָּה הִתְחִיב עַצְמוֹ לְבִינּוּנֵי כְּדַאי בְּהַרְוָאָה (ס' ב') שְׁעֵדִינּוּ לֹא הִיא לְבוֹ חָלָל בְּקַרְבוֹ לְגַמְרִי, מ"מ יָדַע בְּנַפְשֵׁי דְמוֹכֵן לְשִׁמּוֹעַ בְּעֵצָת יֵצֵר טוֹב וּלְהַתְגַּבֵּר נֶגְדַּי יַצ"ה לְעֵשׂוֹת מְצָנֹת ד' בְּשִׁמְחָה וְלֹא לְהַתְעַצֵּב מִזֶּה אֱלֹו הִיא מְצָנָה, וְדָבָר זֶה רַק לְשִׁרְיָדִים אֲשֶׁר ד' קוֹרָא לְאָדָם אֵיזָה דְבָר [ב] כְּשֶׁזּוֹדֵקְמוֹ לְאָדָם אֵיזָה סִפְנָה וְנִיצוֹל זֶה סִימָן שְׂיֵשׁ עָלָיו דִּין עוֹנֵשׁ אוֹתוֹ דְבָר שֶׁהִיא רְאוּי לְבוֹא עָלָיו, אֱלָא שְׁהַש"י בְּרוּב רַחֲמֵיו וְחִסְדָּיו לֹא יַחְפְּזֵן בְּמוֹת הַמֵּת כ"א בְּשׁוּבוֹ מִדְּרָכָיו וְחִי וְהִצִּילוֹ בְּגַס נֶגְדַּי שׁוֹרֵת הַדִּין.

וְהַזְמִין לוֹ זֶה לְעוֹרְרוֹ עִי"ז שְׂיֵשׁוּב, וְכַמ"ש בְּשִׁפְתָּה ק"א ב') בְּנִדְמָנוּ לוֹ נְחֻשִׁים וְעַקְרָבִים וְנִשׁוּפִין בּוֹ וְלֹא הִרְגָן שְׁנִדְמָנוּ לְהַרְגוֹ וְנִעֲשָׂה לוֹ גַס, וּפִירֵשׁ"י וְהִרְאָה לוֹ הַקַּב"ה שְׁחָטָא, וְכֹן אִי [ב"ב י' א'] אֲשֶׁתְּמִיט פְּרַעַא וּבְעֵי לְמִפְּלֵ אֲמַר הַשְׁתָּא אִיחֵיב כו' שְׁמָא עֲנִי בָּא כו' יַעו"ש, וְעַכ"א בְּבִרְכַת הַוָּדָא הַגּוֹמֵל לְחֵיבִים טוֹבוֹת, דְּלוֹלִי הִיא חֵיבִיב לֹא הִיא צְרִיף לִיכְנֹס לְמַקּוֹם סִפְנָה כָּלֵל, וְנִרְאָה בְּקַרְיַעַת י"ס שְׁהוֹצְרָכוֹ לִיכְנֹס לַיָּם בְּסִפְנָה וְשִׁבְטָה יְהוּדָה בְּרֵאשׁ כַּמ"ש (סוֹטָה ל"ז).

(שׁוּח"ט עו), ע"פ הֵיטָה יְהוּדָה לְקַדְשׁוֹ, הִיא בְּשִׁבִיל חֲטָא מְכִירַת יוֹסֵף שְׂיֵהוּדָה הִיא הָעִיקָר בְּזָה, וַיַּע"כ שְׁהוֹצֵאתִי מִדְּבָרֵיהֶם אֵיזָה פְּנִינִים. הוֹרִידוּהוּ מִגְּדוּלְתוֹ כַּמ"ש (שְׁמו"ר פמ"ב) ע"פ וַיִּרְדַּי יְהוּדָה, וְגוֹנֵב נָפֶשׁ וּמְכָרוֹ בְּחֶנֶק כְּדִתְנֵן בַּר"כ הַנְּחַנְקִין וְדִינוֹ בִּיָּדֵי שְׁמִים לְטַבּוֹעַ בְּנִהַר כַּמ"ש בְּכַתּוּבוֹת (ל' ב'), וְגַזְרַת הַבֵּן הַיְלֹוֹד הַיְאֹוְרָה תִּשְׁלִיכּוּהוּ נֶגְזֵר ג"כ בְּשִׁבִיל עוֹן זֶה וְעֵדִינּוּ לֹא הִטְהָרוּ עַד קִי"ס דְּהֵימֵ רְאָה אַרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף (שׁוּח"ט קיד) שְׁהַעֲלוּהוּ אַחֲרָיו ע"י שְׁבוּעָתוֹ, דְּכָבֵר נִתְפָּיִסוֹ יַחַד אִזּוֹ וַיְנַוֵּס, וּמִשְׁוֹ"ל (סְנֵהֲדָרִין ק"י).

(דְּחִשְׁדוּהוּ לְמַרְע"ה מֵאֲשֶׁת אִישׁ י"ל שְׁרָאוֹ וְטָעוּ כְּאַצְטִגְנִינֵי פְּרַעַה דְּמוֹשִׁיעֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל יִלְקָה בְּמִים וְחִשְׁבּוֹ דִּיטְבַע וְהוּא בְּעוֹן א"א דְּבִחְנֵק, וְנִי דְּהַשְׁלָכְתוֹ לִיאֹוֹר הִיא ג"כ לְעוֹרְרוֹ כִּי צְרִיף תִּיקוֹן עַל עוֹן זֶה מִתּוֹלְדָה וּמִגְּלוּל רֵאשׁוֹן שֶׁהִיא ג"כ בְּדוֹר הַמַּבּוּל, כַּמ"ש בְּזוֹהַר (פְּנִיחַס רט"ז רע"ב) וְנִרְמַז בְּדַרְז"ל חֲוִלִּין קל"ט ב') מִשָּׁה מִן הַתּוֹרָה מִנִּין בְּשִׁגְמֵ הוּא בְּשָׂר, וְחֲטָאָם בְּזָנוּת דְּאֲשֶׁת אִישׁ דְּעוֹנֵשׁוֹ חֲנֵק וְטַבִּיעָה שַׁע"כ נִידוֹנוֹ בְּטַבִּיעָה בְּמַבּוּל, וְהוּא בָּא לִיָּדֵי כָּהֵן וְנִיצוֹל לְעוֹרְרוֹ דְּצְרִיף לְהַשְׁמִדֵל לְתַמְנָן זֶה, וְע"כ פִּירֵשׁ מִן הָאֲשֶׁה וְשִׁפְתָּה פ"ז.

.)

עַדשׁוֹ"ל (יְרוּשְׁלָמִי סְנֵהֲדָרִין פ"ב ה"ג) בַּדְּהַע"ה חֵיפָה אֲנִי מִתְאַבְּרָה דְבָר הַמְּוֹתֵר לָהּ, דְּזוּהוּ דְרָף בְּעַל תְּשׁוּבָה כַּמ"ש בַּפ' זֶה בּוֹרֵר (כ"ה:) בְּחִזְרַת הַפְּסוּלִין שְׁצְרִיף לְמִנּוּעַ גַּם מִשְׁעָרֵי הַהֵיטֵר דְּאֲפִי בְּחִזְמֵ לֹא עָבְדֵי דְּאֲפִי לְעַכּו"ם לֹא מְלֻנָּה עֵינִין שְׁמֵ: כָּל הַקְּנִינִים שֶׁל אָדָם הֵם שְׂיִיכִים לוֹ בְּתוֹלְדָה וּבְשׁוֹרְשׁוֹ, וְכַמ"ש בְּרִישׁ סוֹטָה (ב).

(דְּמַכְרִיזִין קוֹדֵם יְצִירָה בֵּת פְּלוּנִי לְפְלוּנִי וְכוּן שְׂדֵה פְּלוּנִית לְפְלוּנִי, שְׁגַם זֶה דְּוֹגְמַת זִיווּג שְׁיֵשׁ לוֹ חִיבוּר בְּשׁוֹרֶשׁ, וְעַכְ"א בְּסוּטָה (מ"ז.) ג' חֲנוּת הֵן חֵן אִשָּׁה עַל בְּעֻלָּה וּמְקַח עַל מְקַחוֹ, דְּזֵהוּ הַסִּימָן שֶׁהוּא זִיווּג וּמְקַחוֹ הַשְּׂיִינָה לֹא פְּאָשֶׁר יֵשׁ לוֹ חֵן בְּעֵינָיו וְהוּא חוֹשֶׁק בּוֹ דְּוֹקָא, וְעַכְ"א [ב"מ ל"ח א'] אָדָם רוֹצֵה בְּקַב שְׁלוֹ יוֹתֵר כּו', וְאֵע"פ שֶׁהַפֶּל א' וּג"ז כְּשִׂינָה יֵהי' שְׁלוֹ, אָבֵל זֶה הוּא מְקַחוֹ וְשְׁלוֹ בְּשׁוֹרֶשׁ יֵשׁ לְאָדָם חֲשֶׁק בְּזֵה דְּוֹקָא, וְשֵׁם [ק"ה א'] חֲטִי מְאָרְעָאֵי בְּעֵינָא, כִּי שְׂדֵה הַנְּגִזָר לוֹ יֵשׁ לָהּ שְׂיִיכוּת עִם שׁוֹרֶשׁ נְשֻׁמָתוֹ, וְעַכְ"א [ב"ב י"ב סע"ב] מְעֵלִינָן לִי פְּנִיכְסֵי דְבֵי בֵר מְרִיוֹן ע"ש בְּתוֹס' בְּשֵׁם ר"ת שְׂאִין רוֹצֵה לְמַפְנֹר אֱלָא בְּדָמִים יְקָרִים, וּבב"י [ח"מ סי' קע"ד] בְּשֵׁם תִּשׁוּ' הָרָא"ש הִקְשָׁה עַל זֶה דְּזֵהוּ מִדַּת סְדוּם שְׁלֵא לִיתָן שְׁלוֹ אֱלָא בְּדָמִים יְקָרִים אֵע"פ שֶׁהוּא לֹא חֶסֶר רַק שְׁחִבְרִו נְהִיגָה ע"ש, אָבֵל בְּאִמַּת לְתַת אֶת שְׁלוֹ לְאַחֵר לֹא שְׂיִינָה פְּלֵל מִדַּת סְדוּם, דְּאָדָם רוֹצֵה בְּשְׁלוֹ וְהוּא יְקָר אֲצֵלוֹ, וְהֵתָם נְמִי מַה שְׂיִינָה בְּגוֹרֵל הוּא בְּרִוּוֹר מִן הַשְּׂמִים שֶׁהוּא שְׂיִינָה לוֹ וְרוֹצֵה בְּזֵה דְּוֹקָא, וְע"כ אֵין טַעַם בְּחֲשֶׁק וְרִצּוֹן כִּי אָדָם חוֹשֶׁק הַשְּׂיִינָה לוֹ וְיֵשׁ לוֹ חֵן בְּעֵינָיו יוֹתֵר מִזְ"א הַמְשֻׁנָּבַח מְמֻנּוֹ, וְכד"ש (סוּטָה שֵׁם) בְּחֵן מְקוֹם עַל יוֹשְׁבָיו מֵהָיָה דְּאֵלִישָׁע אֵעפ"י שֶׁהָאֲרִץ מְשֻׁפָּלָת, רַק הַמְקוֹם יֵשׁ לוֹ ג"כ שְׂיִיכוּת לְאוֹתָן יוֹשְׁבֵים דְּאֵין לָהּ אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שְׂאִין לוֹ ד' אֲמוֹת בְּאֲרִץ יִשְׂרָאֵל (עִי' תוֹס' ב"ב מ"ד: ד"ה אֱלָא), וְזֵהוּ חֵלְקוֹ הַשְּׂיִינָה לוֹ בְּשׁוֹרֶשׁוֹ דְּעַמְּהָ פּוֹלֵם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִרְשׁוּ אֲרִץ וּבְעֵילוּי דְּמִים יוּכַל לְמַפְנֹר בְּעוּה"ז גַּם דְּבַר הַשְּׂיִינָה לוֹ, כִּי כְּשִׁנּוּתָן לוֹ כ"כ עַד שְׂיִיחְשׁוֹק בְּזֵה יוֹתֵר, זֶה מוֹרָה דְּבְּזֵה יוּכַל לְמַלְאוֹת וּלְהַשְׁלִים קְנִינִים הַשְּׂיִיכִים לוֹ יוֹתֵר, וְיֵשׁ בְּזֵה דְּבָרִים עֲמוּקִים: ד].

מ"ש פ"א דְּאָבוֹת אֵל תֵּהִי כו' עַל מְנַת לְקַבֵּל פָּרֶס, לְכַאוּרָה לְשׁוֹן פָּרֶס מְשֻׁמַּע מְזוֹנוֹת עוּה"ז, וְכמ"ש עִירוּבָן ע"ב סע"ב] בְּמַקְבְּלֵי פָּרֶס, ע"ג א' [בְּקַבְלוֹת פָּרֶס וּבְכַמָּה דְּוֹכְתִי, וְכוּן בְּרִש"י אָבוֹת פִּי דְּשִׁכְרַת מְצָנָה בְּהָאֵי עֲלָמָא לִיכָא מְשֻׁמַּע דְּוֹקָא שְׁכַר עוּה"ז וְגַם זֶה מְשׁוּם דְּלִיכָא אָף בְּפִסְחִים [ח' סע"א] מְשׁוּהָ עַל מְנַת שְׂאֵה' בֶּן עוּה"ב לְעַל מְנַת שְׂיִיחָ' בְּנִי, וְע"ש בְּרִש"י וְתוֹס' בְּרע"ב שְׂזֵהוּ שְׁלֵא לְשָׁמָה וְעַל מְנַת לְקַבֵּל פָּרֶס וּמ"מ הוּא צְדִיק גְּמוּר דְּיִשְׂרָאֵל אֵין תְּנִיחָה, וְעִיקָר מְצָנָה אֵין כּוּן, וְע' בְּמַד"ש אָבוֹת שֵׁם דְּדוֹקָא צְדִיק גְּמוּר נְקָרָא וְלֹא חֶסֶד, וְהִינּוּ דְּצְדִיק נְקָרָא מְשׁוּם דְּלְעוֹלָם יַעֲסוֹק כו' אִפִּי שְׁלֵא לְשָׁמָה (פְּסִיחִים נ:) וּבְנִדְרִים [ס"ב א'] פִּי לְמוֹד מְאֵהָבָה כו' עֲשֵׂה דְּבַר לְשֵׁם פְּעֻלָּן כו' וְהוּא מְסַפְרֵי עֲקָב [ס"פ מ"ח].

[וְשֵׁם חֲשִׁיב ג"כ שְׁלֵא יִלְמֹד בְּשִׁבִיל שְׂאֵאֲרִיף יָמִים לְעוּה"ב אָבֵל נִרְאָה דְּמ"מ גַּם זֶה כְּשֶׁהַפְּנִיגָה רַק לְגִרְמִי' שְׂיִיחָ' בֶּן עוּה"ב וְשְׂאֵרִיף יָמִים לְעוּה"ב וְשְׂיִיחָ' לוֹ טוֹב לְעוּה"ב דְּבְּזֵה אֵין נ"מ בֵּין פָּרֶס דְּעוּה"ז לְדְּעוּה"ב, אָבֵל מַה שֶׁהוּא עִיקָר עוּה"ב דְּנִהְגִין מְזִיו הַשְּׂכִינָה וּבְרִכוּת י"ז.

(דְּזֵהוּ לְאוֹ הַנְּאֵת גְּרַמִּי, וְאָף בְּעוּה"ז מִי שְׂזוּכָה לְכָף וְהוּא הַשְּׁעָה א' דְּתִשׁוּבָה וּמַעֲשֵׂ"ט בְּעוּה"ז שְׂיִיפָה מְפָל הַעוּה"ב (אָבוֹת פ"ד) וּשְׁכַר מְצָנָה מְצָנָה, [עֲקָ"א וּכ"א ג"כ בְּרַפ"ב דְּאָבוֹת הָוִי זֵהִיר בְּמְצָנָה קֵלָה כְּבַחְמוּרָה שְׂאִין אִתָּהּ יוֹדַע מִתָּן שְׁכָרָן שְׁל מְצוֹת, ר"ל שֵׁאוֹ"פ שְׁזוֹ הַמְצָנָה קֵלָה אֵין אִתָּהּ יוֹדַע מִתָּן שְׁכָרָה, וּשְׁכַר מְצָנָה מְצָנָה וְאִפְשָׁר דְּהַמְצָנָה הַבְּאָה בְּשְׁכָרָה הִיא חְמוּרָה שְׁבַחְמוּרוֹת וְלִשְׁפֹר זֶה יֵשׁ לְחִשׁוּק] דְּזוּכִין לְזֵה בְּשְׁכָר מְצָנָה לְבוֹא לְתִשׁוּבָה וּלְאֵהָבָה וּלְדְּבִיקוּת, לְשְׁכַר כְּזֵה יֵשׁ לְצַפּוֹת וּמוֹתֵר עַל מְנַת לְקַבֵּל פָּרֶס כְּזֵה,

וְנָהוּ לְשֵׁמָה גְמוּר שְׁעוֹשָׁה מְאֵהָבָה שְׁרוּצָה לְזָכוֹת עֵי"ז לְאֵהָבַת הַש"י, וְדִיּוּקָא לְקַבֵּל פָּרָס
לֹא וְלֹא לְקַבֵּל שְׂכָר, וּבִבְרָכוֹת [כ"ח סע"א] וְעִירוּבֵינ [כ"ח רע"ב] אִיקוּם מְקַמֵּי וְאֵקַבֵּל
אֲגָרָא, וּבֵע"ז [י"ז רע"ב] וְנִכְפִינֵי לִיִּצְרָא וְנִקְבֵּל אֲגָרָא, וְאִיךָ א' בְּהִדְיָא ע"מ לְקַבֵּל פָּרָס,
וּבב"ק [מ"א ב"] פָּשֵׁם שְׁקַבְלֵתִי שְׂכָר עַל הַדְרִישָׁה פֶּה קַבְלֵתִי שְׂכָר עַל הַפְרִישָׁה.

וּבְסוּטָה [י"ד א'] אִמְרַע"ה פְּלוּם אַתָּה מְבַקֵּשׁ אֵלָּא לְקַבֵּל שְׂכָר, וּבַמְדַרְשׁ חֲזִית (פ"ה)
טִיפֵשׁ אֹמֵר מָה אֲנִי עֹמֵל כּו' וְחָכָם אֹמֵר לֹא שְׂכָר אֲנִי נוֹטֵל, וּבִרפ"ב דְּאָבוֹת הָיוּ זְהִיר
כו' שֵׁא"י מִתֵּן שְׂכָרָן שֶׁל מִצּוֹת הָיוּ מִחֲשָׁב מִצְוָה נִגְדַּ שְׂכָרָה, וּבְסוּטָה [כ"ב א'] לֹא שְׂכָר
פְּסִיעוֹת יֵשׁ וְהַזְפִּירוּהָ לְשִׁבַּח בְּנֵה, וְכוּ בַכְּמָה דְנוֹכְתִי, אֵלָּא דְפָרָס וְשְׂכָר תְּרֵי מִיְלֵי נִיגְהוּ,
וְשְׂכָר מִצְוָה הָאֲמִיתִי שֶׁהוּא שִׁינְזָפָה עֵי"ז לְהִיּוֹת דְּבוּק בְּהַש"י זְהוּ עֵיקַר תְּכִלִּית מְכוּוֹן פֶּל
מַעֲשֵׂה הַמִּצּוֹת, וְזְהוּ עֵיקַר מִצְוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת ע"מ פֶּן, וְזְהוּ לְשֵׁם פְּעֻלָּן לִדְבָק עֵי"ז בּו ית':
[ה] הַמְתַּפְּלֵל לְהַצְלִיחַ בְּמו"מ לַעֲצֹמוֹ אוֹ בְּשִׁבִיל אַחַר יֵשׁ לְהַזְכִּיר הַעֲסָק לְהַצְלִיחַ בְּעֶסֶק
פְּלוּנֵי וְלֹא סֵתָם מְאֵהָבָה שְׁרוּצָה לְהַצְלִיחַ בְּכָל מָה שִׁיעֵסוּק, דְּיוֹתֵר מִתְקַבֵּל וּפּוֹעֵל הוּא
הַתְּפִלָּה עַל מִין מִיּוֹחַד כ"מ בְּתוֹס' [ב"מ ק"ו א'] ד"ה לְנִיֶּסָא יַעו"ש, וְנִרְאָה דְהִיָּנּוּ רַק
כְּדֵהָתָם דְּרַבָּא דְבָאֵגִי אֲשֶׁתִּדִּיף וְלֹא הַצְלִיחוּ וְדִי שִׁיְהֵי הוּא מִצְלִיחַ בְּמִין אִי, וְשִׁינְצִלִּיחַ
בְּכָל נְחֻשָׁב לְגַס, וּמ"מ שְׁמַעִינּוּ דְיוֹתֵר קַל לַפְּעוּל הַצְלָחָה בְּמִין פְּרִטִי, אֲבָל נִרְאָה זְהוּ שֵׁם
שְׁמַבְקֵשׁ עַל עֶסֶק מִיּוֹחַד דְּזִרְיעַת שְׂדֵה וְכָל שְׂדוֹת לֹא הַצְלִיחוּ וְצָרִיךְ לְבַקֵּשׁ לְהוֹצִיא עֲצֹמוֹ
מִהַפְּלָל וְע"כ עֲדִיף לְהוֹצִיא מִפְּלָל בְּפִרְט א' לְבַד, אֲבָל כְּשֶׁמְתַּפְּלֵל סֵתָם עַל בְּרָכָה
וְהַצְלָחָה בְּמַעֲשֵׂה דְדִיו וְעֶסְקִיו, י"ל דְּהִכִּי עֲדִיף טְפִי מְלֵהַתְּפִלָּל עַל עֶסֶק מִיּוֹחַד.

דְּאֲפִשֵׁר נִגְזַר עַל אוֹתוֹ מו"מ שֶׁלֹּא יִצְלִיחַ בְּעוֹלָם כְּמוֹ עֶסֶק שְׂדוֹת אֲז, אֲבָל כְּשֶׁמְתַּפְּלֵל סֵתָם
הָרִי מַעֲשֵׂה אִישׁ וְתַחֲבוּלָתוֹ מֵהַש"י, וְכִמוֹ שֵׁת"א ע"פ הוּא הַנוֹתֵן וְגו' דִּיְהִיב עֵיטָא לְמִיקְנֵי
נִכְסִין, כִּי לְמִי שֶׁהַש"י רוּצָה לְהַצְלִיחַ שׁוֹלַח בְּלָבוּ עֲצָה בְּאִיזָה עֶסֶק הַמִּצְלִיחַ יִתְעַסֵּק,
וְנִמְצָא עֲדִיף דְּהַשְׁתָּא אִין צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ בְּיַחֲוֹד עֲנִינְ הִינְצָא מִהַפְּלָל פְּלָל רַק מִצְלִיחוֹ
לַעֲסוּק בְּדָבָר שֶׁהוּא מִצְלִיחַ בְּאוֹתוֹ זְמַן אֲצֵל כ"א, וְכָל לְמַעוֹטֵי בְּנִיֶּסָא עֲדִיף: [ו] אִין נִקְרָא
חִיִּים אֵלָּא כְּשִׁישׁ לוֹ מְנוּחָה שְׁמַרְגִּישׁ בְּחִיִּים וְלֹא בַעַל יְסוּרִין הַשְּׂרׁוּי בְּצַעַר, וְכִמ"ש
בְּפִסְחִים קי"ג ב ג' חִיִּיהֶם אִינּוּ חִיִּים כו', וּפְרִיֶשׁב"מ שְׁמַקְפִּיד תְּדִיר אִין חִיִּיו חִיִּים שְׁאִין
ל"ב ב' [ב' ג'] חִיִּיהֶם א"ח כו' ע"ש ג"כ בְּיְסוּרִין וְצַעַר תְּדִירִי, וּבְיִוְמָא ע"א סע"א] שְׁנַיִם שֶׁל
חִיִּים וְשְׁנַיִם שְׁאִינָם ש"ח אֵלוֹ כו' ע"ש ג"כ בְּיְסוּרִין וְצַעַר תְּדִירִי, וּבְעִירוּבֵינ (נ"ה ב') יוֹשְׁבֵי כו' חִיִּיהֶם
א"ח הו' כִּיּוֹשְׁבֵי קְבָרוֹת פִּירַש"י כְּמַתִּים לְפִי שְׁמַחְסוּרִין הַנָּאָה וְלוֹקִין כו', וּבְרַש"י (שְׁבַת
ק"ה סע"ב) כְּשֶׁמְבָלָה יָמִיו בְּטוֹב חֲשׁוֹב אֲרִיכוֹת יָמִים, וּבֵע"ז [ה' סע"א] ד' חֲשׁוֹבִים
כְּמַתִּים כו', וּבִירוּשְׁלָמִי [פ"ב דְּכַתְּנֻבוֹת ה"ג] אִין אֲרֻצוֹת הַחִיִּים אֵלָּא צוּר וְחִבְרוֹתִי תִּפְּן
זוֹלָא תִּפְּן שׁוֹבְעָא, וּבִאֲדַר"נ [ספכ"ה] חֲשִׁיב בְּכָלֵל חִיִּיהֶם אִינָם חִיִּים הִדָּר בְּעֵלִי, וְנִרְאָה
לְפִי שֵׁא' בְּעִירוּבֵינ [נ"ו א'] דְּמַעֲלוֹת וּמוֹרְדוֹת מְזַקִּינֵין וּמְקַצְרִין הַחִיִּים, וְהַחִיִּים שְׁהֶם חִיִּים
הֶם אֲדַרְבָּא מְאָרִיכִין הַחִיִּים כִּמ"ש אֲנִרְךָ יָמִים וְשָׁנוֹת חִיִּים, ע"י שְׁנוֹת חִיִּים יֵשׁ אֲנִרְךָ
יָמִים ג"כ, וְכִשְׁנִגְזַר עַל אֲדָם מִיתָה ר"ל וְהַקְּב"ה לֹא יִחְפְּזֵן בְּמוֹת הַמֵּת כִּי אִם בְּשׁוּבוֹ וְגו'
נִיצוּל מִמִּיתָה גְמוּרָה ע"י הַצַּעַר וְשְׁאִין לוֹ מְנוּחָה דְלֹא נִקְרָא חִיִּים [וְעַד"ש [פְּסָחִים קי"ח
א'] דְּגוּבָה חוֹבָתוֹ בְּטוֹבָתוֹ] עַד שִׁישִׁיב אֵל ד' וּמַחֲיֵי חִיִּים יִתֵּן לוֹ חִיִּים אֲרֻנְפִים, וְנִרְאָה
דְּגַם בְּכָלֵל שְׁנֵי חִיִּים הַקְּצוּבִים לְאֲדָם אִין עוֹלִים לְחֲשָׁבוֹן הַיָּמִים שֶׁל צַעַר שְׁאִינָן בְּכָלֵל
חִיִּים וְהַש"י שְׁקוֹצֵב חִיִּים לְכָל חִי, הִיָּנּוּ מֵהַ שְׁנִקְרָא קָרָא חִיִּים וְהוּא הַ הַיּוֹדֵעַ צִירוּף עֲתִיו

ורגעייו אותם שהיא נקרא חי בָּהֶם שְׁחִיּוֹ חַיִּים, ואותן לבד הם העולין ומצטרפין לחשבון שְׁנֵי חַיִּים, ואין הכוונה בשלונה גופנית לבד ולהתענג בתמודות עוה"ז דוּהַ נְדָאֵי אֵינּוּ חַיִּים, ולא דברה תורה במתים אותם שְׁבַחֲיָהֶם קְרוּיָם מְתִים (בְּרָכוֹת י"ט).

(ובתמיד [ל"ב א'] מה יעשה אדם ויחל' ימית את עצמו מה יעשה אדם וימות יחי' א"ע, ואין נקרא חי אלא הדבוק בַּהֲשִׁי כמ"ש וְאַתֶּם הַדְּבֻקִים וְגו' חַיִּים כְּלֶכֶם, ואין נקרא חי אלא פְּשֵׁה־חַיּוֹת דְּבוּק בּוֹ וְאֵין נִפְרָד, ועכ"א [בְּרָכוֹת י"ח ב'] בֵּן אִישׁ חַי צְדִיקִים שְׁבַמִּיתָן קְרוּיָם חַיִּים, וְזֶהוּ נִקְרָא חַי סֵתָם דְּאֵין חַיּוֹת אֲלָא הַנִּמְשָׁף מְחַי הַעוֹלָמִים כמ"ש וְאַתָּה מְחַי אֶת כְּלֶכֶם, וְזוֹלַת זֶה אֵינּוּ חַיּוֹת, וכמו שהוא ית' קָיָים לְעַד כִּף הַחַיּוֹת הַנִּמְשָׁף מְמַנּוּ, רק כּוֹנֵת הַמְּנוּחָה וְסִילּוּק הַטְּרָדוֹת וְהַצֶּעַר בַּעוֹה"ז פְּדִי שְׂיָהֲלִי נִפְשׁוֹ בְּנִיחָא לְדַבְּקָא בְּקוֹנָה, שא"א כְּשֵׁישׁ דְּבָרִים הַמְּטָרִידִים הַלֵּב וּמְבַלְבְּלִים הָאָדָם, יֵשׁ בְּעִירוּבִין (ס"ה).

(אי קרצפון פינה לא ועל זה הוא צורך בניחא דעוה"ז [ז]. הש"י מנסה כל הצדיקים כמ"ש ד' צדיק יבחן, ונא' ועפפיו יבחנו בני אדם משמע כל בנ"א, ובשמו"ר [רפ"ב] מפרש עלה ולמי בוחן לצדיק כו', והיגיונו רק לאפוקי הרשעים שאין יכולים לעמוד וכמ"ש בברא"ר [ר"פ נ"ה], ועמף פולם צדיקים שאין לה אדם מישראל שאין עליו שם צדיק ק באיזה דבר [שמי שהוא צדיק לגבי דבר אחד אף דבד"א רשע נקרא צדיקבאותו דבר כמ"ש בחי' הרמב"ן נידה י"ד רע"א], ובתנחומא [שמות ושמו"ר פ"ב] אין הקב"ה נותן גדולה לאדם עד שבודקהו בדבר קטן, ולא דוּקָא גְדוּלָה וְהַתְּנַשְׂאוֹת עַל זוּלָתוֹ אֲלָא ה"ה כָּל מַעֲלָה וּמְדַרְיָגָה, וְהַנְּסִיּוֹן הַכָּל לְפִי מַה שֶׁהוּא אָדָם כְּפִי מַה שְׂיֻכַּל לְעַמּוֹד, וכמ"ש (סנהדרין י"ט סע"ב) תִּקְפוּ שֶׁל יוֹסֵף עֲנוּתוֹנוֹ כו', וְהַשִּׁי בּוֹחֵן לְבוֹת וְיֹדַע אִיךָ לְנִסּוֹת כָּל אֶחָד לְפִי מַה שֶׁהוּא, וּבְכַתּוּבּוֹת [ל"ג ב'] אֲלֵמָלָא נִגְדוּהוּ כו' וּבְתוֹס' שֶׁם דְּפִלְחוּ מִשְׁמַע עַל זֶה דְּהִיּוּ מְחֻנְיָבִים לְסַבּוֹל גַּם יְסוּרִים קָשִׁים, וְע"כ מְשׁוּם דְּהִי' נְסִיּוֹן יוֹתֵר מְכַפֵּי פָחַם וְכד"ש בְּשׁוּח"ט בְּדוּרוֹ שֶׁל שְׁמַד א"י לַעֲשׂוֹת וּמָה הָיָה כִּי ע"ש, וְלְמַדּוֹ זֶה מְדַלָּא הִבִּיא הַקַּב"ה הַנְּסִיּוֹן בְּנִגְדָא כִּי הַנְּסִיּוֹן הוּא בְּדָבָר הַיּוֹתֵר גְּדוֹל שְׂיֻכַּל לְעַמּוֹד וְהִי"ל לְהִבִּיא הַנְּסִיּוֹן בְּנִגְדָא, וְע"כ דִּינַע ית' שְׁלָא יוֹכְלוּ לְעַמּוֹד בְּזֶה וְהִבִּיא כְּפִי פָחַם, וְעכ"א [ע"ז ד' סע"ב] לֹא הָיָה יִשְׂרָאֵל וְדוֹד רְאוּיִים לְאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה, כִּי אִיךָ הִבִּיא הַשִּׁי נְסִיּוֹן יוֹתֵר מְכַפֵּי פָחַם אָדָם, וְהוּא דְּדַע"ה נְסִיּוֹן הִי' כמ"ש בְּסִנְהֶדְרִין ק"ז א'], וְכֵן חָטָא עֲגָל כמ"ש בְּבְרָכוֹת [ל"ב רע"א] ע"פ וְדִי זֶה מַה יַעֲשֵׂה הַבֵּן כו', וְע"כ דְּהִי' בְּכַחַם לְעַמּוֹד נֶגֶד יִצְרָם בְּזֶה: [ח] כָּל יְשׁוּעַת הַשִּׁי"ת לְאָדָם נִקְרָא גַם כמ"ש וְעַל נְסִיף שְׁבַכָּל יוֹם עֲמָנוּ, וּבב"מ ק"ו סע"א] נִקְרָא נִיָּסָא זוּטָא כְּאֲשֶׁר הִצְלָה בְּדָרָף טַבַּע קִצָּת כְּלַעֲמוֹד נֶגֶד אַרְי' שְׁפַעְעִים הָאָדָם גוֹבֵר עָלָיו, אוּ בְּדִאֲשַׁתְּדִיר רַבָּא דְּבִאֲגִי וְאֲכָלֵן חֲגַב וְזֶה מְמִיעוּט הַנִּיצוּלִים, וְשֶׁם מְבוֹנָא דְכ"א רְאוּי לְגַם שְׁהָרִי כ"א יְכוֹל לְטַעוֹן כֵּן וְלֹא חִילְקוּ בֵּין אָדָם לְאָדָם וְאֲפִלּוּ לְנִיָּסָא רַבָּא כְּרָאָב"ד ע"ש, וּבְשִׁבְתָּ [נ"ג ב'] כְּמָה גְרוּעַ אָדָם זֶה שְׁנִשְׁתַּנּוּ עָלָיו סְדְרֵי בְּרָאשִׁית, הָרִי אֲדַרְבָּא לְאָדָם גְרוּעַ שְׁהִי הַרְבֵּה מְקַטְרָגִים נִגְדוּ לְמַעְלָה וְלֹא יְכוֹל לְעֲזוּרוֹ דְרָף טַבַּע לְהַשְׁפִּיעוֹ רִינוּחַ, הַנְּצָרָף עֲשׂוֹת נִיָּסָא רַבָּא שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִהַנְּהַגַת הַטַּבַּע הַמְּסוּרָה לְמִנְהִיגֵי הַטַּבַּע וְאֵין פָּח הַמְּקַטְרָגִים מַגִּיעַ לְשָׁם], וּבְשִׁבְתָּ [ל"ב א'] אֵל יֵרֵד לְמָקוֹם סַפְנָה שְׂיַעֲשׂוּ לוֹ גַם, וְהִיגוּ לְדָבָר סַפְנָה בְּרוּרָה דְּמַהִיכ"ת יִסְמְנֵה עַל גַּם רַק לְחַשֵּׁשׁ סַפְנָה, וְאֵע"פ שְׁאֲפָשֶׁר שְׁנִיצוּל זֶה נִקְרָא גַם לְמִי שֶׁהַשְּׁגָחַת הַשִּׁי"ת עָלָיו וְאֵינּוּ מְסִיר לְמַקְרָה כָּל הַצְּלָה גַם מְנַסִּים נְסִיָּרִים, וְגַם עַל זֶה מְנַפֵּין מְזִכְיוֹתָיו (שְׁבַת שָׁם) וְע"כ אֵין לְאָדָם לְבַקֵּשׁ

מהשי"ת אלא ההכרחי לקיום הגוף שזה הכרח לנברא דמאן דיהיב חיי ע"כ יהיב מזוני,
(כמ"ש תענית ח':) ומ"ש בשבת [כ"ה סע"ב] איזו עשיר ופירש"י נ"מ למטרח להדורי
אמלתא, ובגידה ע"א סע"ב] מה יעשה ויעשיר יבקש רחמים כו', ובב"ב כ"ה ב' [הרוצה
שיעשיר יצפין, היינו למי שמפיר בנפשו שהוא צריך זה לעבודת הש"י שיוכל לעבדו
ע"ז בהרחבת הלב יותר, וכמ"ש בברכות נ"ז ב' ג' דברים מרחיבין דעתו של אדם כו',
ומה שחכמים קוראים דעת הוא הדעת אותו ית' שאנו מבקשים על זה בברכת אתה חונן,
ושעל זה אמרו בגדרים [מ"א רע"א] דדא קני כו', ודעת זה הוא מתרחב ע"י הרחבת
גופניות בדירה נאה וכלים נאים, ומי שמתפונן לכך ויודע בעצמו דצריך לכה לש"ש ולא
יטנו העושר מעבודתו ית' דע"כ (אמר) שהע"ה ריש ועושר וגו' פן וגו' ונא' וכסף הרבתי
וגו' וכמ"ש בברכות ל"ב רע"א] יכול לבקש ובזה אין מנפין מזכיותיו, אדרבא מוסיפין
גם זה על זכיותיו פיון שהשתדלותו בעושר הוא ג"כ זכות לש"ש, וכן יוכל להכניס עצמו
ג"כ למקום ספנה כשפונתו לשמים, ועז"נ ואהבת וגו' בכל נפשו שצריך למסור נפשו
לעבודת הש"י ולא על מנת לעשות לו גם דאז אין עושין, רק כשמוסר נפשו באמת די
שיהי' המס"נ בלב ולא בפעל ואז הש"י מצילו בפעל, ובעירובין [מ"ה א'] דלמדו מדוד
בקעילה ע"ש ברש"י ותוס' מדמסר נפשו, ולכאורה מה מסירת נפש הוא פיון דשאל
באורים ותומים והש"י הבטיחו לה והושעת ואם לא לא הי' הולך וכיון שהובטח מהש"י
שינצח אין פאן מס"נ, רק הואיל ואם עושין גם מנפין מזכיותיו לא הי' לדהע"ה ליכנס
לספנה בשביל הצלת ממון פיון שאין ליכנס לספנה בשביל זה, ואע"פ שהובטח לא הי' ל
לשאול באורו"ת פלל ע"ז, רק לפי שצריך למס"נ ע"כ שאיל][ט] הברכה היא התפלה,
וכמ"ש בב"מ [מ"ב אי] התחיל למוד כו' ברוך השולח כו' מדד ואח"כ בירך הרי זה
תפלת שוא ואע"פ שאומר בלשון ברכה והשולח, ובש"מ שם מהריטב"א בשם הרמב"ן
דהוא במפריש תרומות ומעשרות דהובטח ונהריקותי וגו' ע"כ אינו ברכה לבטלה [וע"ש
דמברך בשם ומלכות], וילשון הגמ' לא משמע פן וכן הפוסקים ג"כ כתבו סתם, אבל
אחר שהתפלל תחלה בהליכתו למוד זה רצון מלפניו ד' כו' אין לה תפלה באינה נענית
ובודאי ישלח ברכה ואפי' אינה נראה מורגש בפעל, ועל זה הוא לשון ברכה אח"כ, ע"ד
ישמעאל בני ברבני בפ"ק דברכות (ז) ואמר יר"מ כו', כי פאשר הש"י מתמלא רצון
ושפע להשפיע ברכה טובה לבניו, זהו הברכה לו ית' שנעשה כבריכה להשפיע ברכה
וכדוע, וע"כ כשהתחיל למוד התפלה הוא בלשון ברכה והוא סילוק המקטרגים פי מי
קטרג על ברפת המלה ממ"ה, ואפי' מלאך רע פשומע ברכתו של ממ"ה על פרחו
צריך לענות (כמ"ש שבת קי"ט:), ואחר שמדד שהוא תפלת שוא אין מקום לברכה עוד
פי ברכה זו היא תפלה, וכ"ה כל ברכות התפלה שבכל ברכה מתחיל תחלה הבקשה
בלשון תפלה כמו וחנונו וגו' ומסיים בברכה בא"י תוה"ד, שאנו בטוחים שכבר נענינו
ומברכים אותו על זה שיתמלא ברכה לחוננו דעת, ויש בה תרתי תפלה וגם הודאה שכבר
שמע בקול תפלתנו, וכן אמרים שמע קולנו וגו' ומסיימים בא"י שומע תפלה שהוא
שומע ודאי, וכל המלאכים שרפים ואופנים השומעים ברכתו ית' ע"כ עונים אמן על זה,
ובזה אין מקטרג ואין פגע רע שהרי אדרבא כולם מקיימים ומסכימים על זה, ובסנהדרין
[מ"ד ב'] שצריך לבקשת רחמים על זה שיהיו הפל מאמצין אותו יעו"ש: [י] דור הולך
דור בא, ופי' בזוהר [עקב רע"ג א'] הדור שהולך הוא שפא, מלבד סודו בגלגול פשוטו

כְּמִשְׁמַעוֹ דְכִנְסִי בְּכָל־נְחֻשׁ הַפֶּל א' בְּכָל דּוֹר, וְע"כ אֲבוֹתֵינוּ חֻטְאוּ וְאִינָם וְאֲנַחְנוּ
עֲוֹנוֹתֵיהֶם סָבְלוּ, וּבְסִנְהֶדְרִין [ק"ב סע"א] אִין לֵה פְּוֹרְעָנִיּוֹת כּו' שֶׁל עֶגְל הֶרְאִשׁוֹן כּו'
כ"ד דּוֹרוֹת נִגְבָּה כּו', וְכֵן דְּזִכְרֵי נִגְבָּה בְּחֻרְבָּן אַחַר פְּמָה דּוֹרוֹת כּמ"ש בְּגִיטִין נ"ו רע"ב],
וְהָרִי נֶאֱמַר פּוֹקֵד עֵין אָבוֹת וּגּו' רַק עַל רְבָעִים וְלֹא יוֹתֵר, אֲבָל זֶהוּ מִצַּד חוֹב הָאֵב עַל הַבֵּן,
אֲבָל בְּכָל־הַדּוֹרוֹת שֶׁל כִּנְסִי הָרִי כָּל־כִּנְסִי א' הוּא בְּכָל דּוֹר, וְעַכ"א בְּהוֹרִיּוֹת
[ו' א'] דְּצַבּוֹר לֹא מִיִּיתִי וּבְעֵי לְמִימֵר מִשׁוּם תַּחַת אֲבוֹתֵיהֶם וּגּו' וְדָחִי דֹא"כ יִחִיד נְמִי אֲבָל
צַבּוֹר לֹא מִתּוֹרַת בֵּן לְאָב, וְאֵע"ג דְּמַסִּיק שֵׁם דְּנֹקָא דְשִׁינִי בְּכַפְרָה וּמִתּוֹךְ שֶׁמְכַפֵּר עַל
הַחַיִּים כּו', י"ל זֶהוּ עַד"ש בְּסִנְהֶדְרִין (כ"ו סע"ב) עַל עוֹן וּגּו' דְּנֹקָא שְׁאוּחְזִין, ה"נ בְּצַבּוֹר
לְעִנְיַן פְּרָטִית צָרִיף שְׁיֵהֵי לְהֵם שְׁיִיכּוֹת לְאוֹתוֹ דְּבַר, וְכֵן בְּגִבְיַת חוֹב דְּעֶגְל נֹא'
וּבְיָוִם פְּקִדֵי וּגּו' שְׁיֵהֵי יוֹם פְּקֻדָּה בְּלֹא"ה כְּמוֹ בְּחֻרְבָּן, וְכ"ה לְעִנְיַן מִדָּה טוֹבָה הַמְרַנֶּבֶה
וְכּמ"ש זְכָרְתִי לֵה חֶסֶר גְּעוּרֵיהֶם וּגּו' לְכַתְּףֵהּ אַחֲרֵי בְּמִדְבָּר, וְהָרִי א' [סִנְהֶדְרִין ק"ד א'] אֲבֵא
לֹא מְזַכֶּה בְּרֵא, וְנ"ל אֵע"ג דְּכַתִּיב וְעוֹשֶׂה חֶסֶד לְאֱלֹפִים וּגּו' צ"ל הֵהוּא חֶסֶד בְּעוֹה"ז דְּוִגְמַת
פּוֹקֵד עוֹן וּגּו' דְּנֹדָאֵי רַק בְּעוֹה"ז, (וּמ"ש [שַׁבָּת נ"ה א'] תְּמָה זְכוֹת אָבוֹת גַּם בְּעוֹה"ז י"ל
דְּקָרָא דְּעוֹשֶׂה חֶסֶד דְּוִגְמַת פּוֹקֵד וּגּו' דְּמוֹקְמִי כְּשְׁאוּחְזִין מְעַשֶׂה אֲבוֹתֵיהֶם, אִף מ"מ הָא
דְּאֲבֵא לֹא מְזַכֶּה בְּרֵא לֹא נִתְיַשֵּׁב בְּזֶה דְּהָרִי מְצִינּוּ זְכוֹת אָבוֹת קוֹדֵם שְׁתַּמָּה הוֹעִיל גַּם
לְרַשָּׁעִים וּמִיָּהוּ י"ל שֵׁם לְגַבֵּי אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב אִף הֶרְשָׁעִים מִיִּשְׂרָאֵל נִקְרְאוּ אוֹחְזִין
מְעַשֶׂה אֲבוֹתֵיהֶם בְּמַקְצַת דְּהָרִי אֵע"פ שֶׁחֻטָּא יִשְׂרָאֵל הוּא כּמ"ש בְּסִנְהֶדְרִין [מ"ד א']
וְנִמְשָׁל לְאֶסָּא בִּינֵי חִילְפֵי, וְשֵׁם [ל"ז א'] דְּאֶפִּי רִיקְנִין מְלֵאִים מְצוֹת וְרִיחַ בְּגִדְדוֹ רִיחַ
בּוֹגְדִיו, מִשָּׂא"כ הֵתֵם אֲבָל מ"מ קוֹשְׁטָא כּמ"ש], וּבְעוֹה"ז הוֹעִיל גַּם זְכוֹת אֲבָרְהָם
לְיִשְׁמַעֵאל [וְזָרְעוֹ שֶׁהָיוּ רַשָּׁעִים גְּמוּרִים וְאִין אוֹחְזִין מְעַשֶׂה אֲבוֹתֵיהֶם כָּל־ל] כּמ"ש וְגַם
אֵת בֵּן הָאֵמָה וּגּו' זָרְעָהּ הוּא, וְהֵהוּא דְּאֲבֵא לֹא מְזַכֶּה בְּרֵא הוּא רַק לְעוֹה"ב כְּדָאֵי הֵתֵם,
וּקְרָא דְּזִנְכָרְתִי וּגּו' נְמִילְעוֹה"ב כּמ"ש בְּסִנְהֶדְרִין [ק"י ב'] אֵהָאֵי קְרָא וּמָה אַחֲרֵים בָּאִים
בְּזִכּוֹתֵם כּו', אֲבָל שֵׁם לֹא מְטַעֵם אֲבֵא מְזַכֶּה בְּרֵא דְּקָרָא דִּיִּיק גְּעוּרֵיהֶם כְּלוּלִיתֵיהֶם לְכַתְּףֵהּ
שֶׁהֵם הֵן בְּעַצְמָם הָעוֹשִׂין בְּגְעוּרֵיהֶם, כִּי כָּל־כִּנְסִי א' בְּכָל־הַדּוֹרוֹת וּכְאֵלוֹ הוּא הַדּוֹר
הֵהוּא עֲצָמוֹ: וְכֵן הוּא לְעִנְיַן חֻכְמֵי יִשְׂרָאֵל הַנִּקְרְאִים רֵאשֵׁי הַדּוֹר וְעִנְיַי הָעֵדָה (ב"ב ד')
וּז"ש בּב"מ [צ"ו ב'] נִמְעָלוּ ב"ד ע"ש לְשׁוֹן רִש"י ב"ד שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁבָאוֹתוֹ דּוֹר שֶׁכָּל
תַּקְנּוֹת מְשַׁפֵּט תְּלוּי' בָּהֵן וְעַל דִּיֵּהֵן נוֹהֲגוֹת חֻקּוֹת הַמְּתוּקְנִים לְצַבּוֹר מֵאֵז וְהָיוּ כְּמוֹ שֶׁתַּקְנּוּ
לְהֵם כּו' ע"ש, וְלְכַאוּרָה תְּמוּהָ מְאוּד מֵה טִיב ב"ד שֶׁל אוֹתוֹ דּוֹר לְתַק"ח דְּקַבִּיעָא וְקִיָּמָא
שְׂאֵי אֲפָשֵׁר לְשְׁנוֹתָהּ וּא"צ לִב"ד אֵלָא לְכוּף אִם מִי לֹא יִרְצָה לְצִיָּית דִּין וְתַק"ח וְכִיּוֹצֵא אוֹ
לְדוֹן אִם יֵשׁ אִיזָה סַפֵּק בְּטַעְנוֹת וּתְבִיעוֹת, אֲבָל הַכִּינָה דְּכְמוֹ דְּכָל־הַדּוֹר נְחֻשׁב אוֹתוֹ דּוֹר
וְצַבּוֹר לֹא מִיִּיתִי, ה"נ הַב"ד שֶׁהֵם עִינֵי הַדּוֹר לֹא מִיִּיתִי וּכְאֵלוֹ הוּא אוֹתוֹ הַב"ד, וְאֵע"ג
דְּהֵתֵם בְּצַבּוֹר בְּעֵי שְׁיֵהֵיוּ שְׁיִיכִים בְּאוֹתָהּ כְּפָרָה כּפּמ"ש עֵיקֵר הַטַּעַם מִשׁוּם אוֹחְזִין מְעַשֶׂה
אֲבוֹתֵיהֶם, וְזֶהוּ פְּנוֹת לְשׁוֹן רִש"י דְּב"ד שֶׁל יִשְׂרָאֵל הָעוֹסְקִים בְּהִנְהַגַּת יִשְׂרָאֵל לְחֻקֵּי
הַתּוֹרָה וּמִתְקַנֵּת חֻכְמֵים הָרִי הֵם אוֹחְזִים מְעַשֶׂה אֲבוֹתֵיהֶם שֶׁל כָּל־הַב"ד שְׁפִיִּשְׂרָאֵל מִיָּמוֹת
עוֹלָם, וּבִהֵהוּא דְּזִכְרֵי אֵי בְּגִיטִין שֵׁם שֶׁהֵרַג תַּחֲלָה סִנְהֶדְרֵי גְדוּלָה וְקִטְנָה, וְרִש"י פִּי' שֵׁם
דְּזִכְרֵי הַרְגוּהוּ שְׂרִי הַהוּדָא בְּמְצוֹת הַמְּלָךְ, וּבְקָרָא בּד"ה לֹא נִזְכָּר זֶה, אֲבָל כְּפִנְתּוֹ דְּמָה
שֶׁהָרִי סִנְהֶדְרִין בְּחֻטְאוֹ ע"כ דְּהָרִיגְתוֹ הִי' ע"י שְׂרִי יְהוּדָה וְהֵם הַסִּנְהֶדְרִין שֶׁדְּנוּהוּ בְּדִין

סנהדרין ומה דרגמוהו ובסקילה אולי הי' עדי שקר דאינו נביא אלא ובסקילה, וכן מה שהרג בתורבו.

סנהדרין פדרשו בירושלמי (פ"א דסנהדרין ריש ה"ב) והוא בתוס' [י' סע"ב.] [לפי שא' בגיטין [פ"ח א'] דז' בתי דינין עבדו ע"ז, דיןחס הע"ז לב"ד שהם הסנהדרין ע"כ נידונו ג"כ הסנהדרין שבדור אחר אע"פ שאותם לא חטאו ולא היו מזרעם ג"כ, רק לפי שהם עיני העדה מהכנס"י וכמו שפ"ל הכנה"י א' וסובל דור זה חטאי דור אחר, פן עיני הכנס"י דדור זה סובלין חטא עיניהם דדור אחר דהכל א', וכן לענן השבח תנו בריה [כ"ה א'] פל ג' שעמדו ב"ד על ישראל הרי הם כב"ד של משה, וכן ידוע דברי האר"י עמ"ש שבת [ק"א ב'] ובכ"ד משה שפיר קאמרת דכל חכם הדור נקרא משה, ופשוטו פי הוא כמשרע"ה בדורו ועומד במקומו, ובזוהר עקב שם דמשרע"ה נהיר בכל דרא ודרא, והיינו בחכם הדור שהוא ראש הכנס"י באותו דור כמשרע"ה והוא הוא שמאיר בו אורו, וכן אור פל ראשי הדורות שלפניו כמו שפ"ל הדור יש אור דוהמ"ד כמ"ש מקרא דזנפרתי וכן בשאר הדורות וכמ"ש: [יא] על ידי אכילה ושתי' בא לגיאות כמ"ש [ברכות י' סע"ב] לאחר שנתגאה זה, ונ"ל דהיינו דוקא באכילה ושתי' שקודם התפלה שחושב שהוא בידו להחיות את עצמו וזה גיאות, וגם דעל ידי אכילה ושתי' יש לו דעת שלימה וכמו"ש [ב"ב י"ב ב'] עד שלא אכל ושתה יש לו ב' לבבות, פירש"י שאינו מסכים לדעת שלימה, ושלימות הדעת אינו אלא מהש"י, כמ"ש אמה חונן לאדם דעת, וגם אין ברפת ד' בא באכילתו ושתייתו אלא לאחר התפלה, וכמ"ש בב"מ ק"ז ב' [בעבדתם וגו' זו ק"ש ותפלה וברך את וגו' זה פת במלח ר"ל אפי' אוכל רק פת במלח ומים במשורה, וכל הסעודה נקרא בכ"מ על שם לחם פידוע, וכן פל המשקים נקראים מים, ומפורש בעירובין [ס"ה סע"א] דהך בירך את מימך היינו וזהו ג"כ הברכה שזוכה אחר התפלה שיהי' יין נשפה פמים] כו', וכל המחלה דמצרים בא להם ע"י גיאות דפרעה שאמר מי ד', ובריש פל מרעין אנא דם כמ"ש [ב"ב נ"ח ב'] שהדם הוא מוליד גסות הרוח והנפש הוא הדם והאכילה ושתי' מוסיף בדם וה"ה מוסיף בגיאות ובכל מיני מרעין, רק אחר שתתפללו על דמכם, דהתפלה עיקרה ההכנעה ושפלות בלב ושיפיר דלית לי מגרמי' פלום רק פעיני עבדים וגו' פן עינינו וגו' שיחננו, וכמ"ש [שבת י' א'] פכר ידי ומצלי פעבדאקמי מאר', ובזה משקיט המיינת הדם ונעשה צינור להמשיך ברפת ד' ע"י התפלה בכל מאכליו ומשקיו שיתנו דעת שלימה בלב פרצון הש"י, ובפת במלח נמשך פל מיני מטעמים וכחות של פל מיני סממני רפואות ושל פל מעדני עולם שברא הש"י להחיות בהם נפש פל חי פמן שהי' משתנה לכמה טעמים (יומא ע"ה) ועי"כ נעשה רפואה לכל מיני מחלה פי אין לה מחלה שלא ברא לו הש"י מין מאכל סם רפואה בעולם שעל זה הם ריבוי מיני הצמחים שפל אחד הוא לצורך פידוע, וכן על ידה המים מתברך פמימי בארה של מרים שהיו רפואה לכל פדאי' באגדה בעובדא דמוכה שחיו (ויק"ר פכ"ב), והיו בו ג"כ טעמים של פל מיני משקה וכמ"ש בס' דבש לפי מע' ב' ממארז"ל: ובריש פל אסון אנא חמר, הוא יין המשמח הנשפה פמים שיש בו סימן ברכה, ונקרא מים שהוא רומז לשפלות הלב כמ"ש תענית ז' א' [דמניחים מקום גבוה ויורדים למקום נמוך, וכן יין שזנא גיאות וגאים פדאי' התם שאינו מתקיים אלא בפחות שבפלים ומי שדעתו שפלה, ובב"ב [פ"ח א'] מקרא דהיין בוגד גבר יהיר ע"ש, וכל חללי הגוף נמשכים מחללי

הנפש אשר אשר שרשם והתחלתן הגיאות, פידוע דהתחלת שבירת הפלים ע"י מחשבת אני אמלוך ומה שנתגאו לקבל שפע יותר מהראוי להם, ועי"ז נגרם שבירתן של פלים שהוא מיתתם (ב"ק נ"ד), וכל הקוליים הם פרונוקי דמלאכא דמותא ועי' ע"ז כ"ח) ועד חזקת' לא הנה חולי דאתפח וכ"ה גי' בר"ר פס"ה) היינו קוליים הפנימים הנשלחים פרונוקי דמה"מ, ומ"ש ורפא ורפא הוא בהפאה חיצונית ומפה שאין בה פדי להמית, וכן רפא נא לה דצרעת מרים, ומעולם היו רופאים כמ"ש הצייר אין בגלעד אם רופא וגו', ובאסא נא גם בקליו וגו' כי אם ברופאים, אבל הי' רק בקוליים קלים ועי' בתוס' ב"ב ט"ז: דומה לזה) שאין פדי להמית שזה נמשך מחטאים קלים שאדם דש בעקבו ואין נוגעים עד שורש הנפש ותשובתן קלה כמ"ש בסוף יומא כ"ד חלוקי כפרה, אבל הנמשך מצד השורש הרע שבנפש זה גורם קלקול להשורש, והתעוררות החסרון שבתולדה שמה זה הוא ההכרח דסוף אדם למות, וחזקת' חידוש תיקון השורש והמשכת תוספת חיים ממקור החיים אפי' הגיע קץ חייו ומדת ימיו שבתולדתו וכמ"ש הנני מוסיף על ימיה, ואפי' למ"ד [יבמות מ"ט א'] משלו הוסיפו לו, מ"מ הרי נקרא בלשון תוספת והוספה ויש מה שנקצב כף דרף הוספה שאפשר להוסיף, וזהו מה שחידש חולי דאתפח ע"י דבלת תאנים כמ"ד עץ שאכל אדה"ר תאנה הי' ובדבר שקלקלו בו נתקנו, וכן הוא תיקון שורשו התלוי באיפת אדה"ר דעי"ז ביקש הקב"ה לעשותו משיח כמ"ש בסנהדרין (צ"ד א') שהוא רפא מחץ מפתו של עולם ע"י תכלית השפלות שיהי' עני ורוכב על החמור, ועי"ז הש"י שוכן עמו להחיות רוח שפלים ולהחיות וגו' וחיים שאל ממה נתת לו, וע"כ נקרא המים בלשון מים חיים שיש בהם כח חיות דחי עולם על ידי תכלית פת השפלות והפשיטות שיש בהם, וזהו ברפת המים שאחר התפלה להמשיך שפלות וחיית בגוף, וע"כ נכון לכל אדם אפי' בשתיית מים וכ"ש חולה הצריך לאכול מיד בקומו בפוקר שיקבל עכ"פ מקודם עומ"ש בקריאת פסוק א' דק"ש ולהתפלל עכ"פ חד פסוקי דרחמי ומקנים בעבדתם וגו' בק"ש ותפלה ואז יזכה לברפת ד' בלחמו ומימו, וכל סגולות דפת שחרית שא' בב"מ שם הוא לאחר בעבדתם וגו' כדאי התם, וזהו זמן סעודת כל אחד בשעה ד' ודת"ח בשעה ו' (פסחים י"ב:) ודאגריפס בשעה ט' כמ"ש בפ' ע"פ (ק"ז:) שאז השלימו עבודתם הקודמת: [יב].

יש לאדם להתפצל להוליד בנים זכרים שהרי מברכין שלא עשני אשה, ובב"ב ט"ז ב' תנחומין של הכל ניתמך כו' אשרי מי שפניו זכרים אוי למי שפניו נקבות, ומ"ש ר"י שם בירף בכל שהי"ל בת, היינו משום דבת אחת נ"ל עכ"פ לאדם לקיים מצות פו"ר (כמ"ש יבמות ס"א:) והרבי' לעולם בא ע"י הבנות כדאי התם, ומי שיש לו כבר הרבה בנים י"ל לבקש גם על בת או בנות, וזה טעם דר"ח [שם קמ"א א'] דאמר לדידי בנתן עדיפי ע"ש ברש"י ותוס' נדחקו, והנכון פי הי"ל כבר ז' בנים ת"ח ועדיין לא הי"ל בת והי' מבקש רחמים להוליד בנות דהיו עדיפין לו אז לפי שפבר הי"ל בנים, ומ"ש שם בת תחלה סימן יפה, נראה דהוא סימן למדה פנגד מדה בעבודת האדם דתחלה עביד אדעתא דנפשי' ואח"כ לקיים כל העולם פולו כדאי בפסחים (ס"ח ב'), וכשהוא מכוין רק לעצמו אז השי"ת נותן לו השקר רבי' לעולם ולא לעצמו, אבל אח"כ שהוא מכוין לרבי' דכל העולם פולו אז השי"ת נותן שקרו לדידי' וגם מ"ש שם להרנוחה בתו עדיפא, הוא ג"כ מצד חסרונה שא' בנידה [ל"א ב'] זכר פכרו עמו נקיבה נקי' באה פי מזונותי' על בעלה,

ואפ"י שהאשה נושאת ונותנת עיקר צינור השפּע על ידי האיש שהיא תלויה בו והוא תלוי במי שאמר והי' העולם (חולין פ"ד:), ופרנסתו של אדם הקצובה מן השמים הוא לאיש והיא לית לה מגרמה פלום רק מה שמקבלת מהשפּע הנשפּע לאיש שמזונתה עליו פלגנה המקבלת אורה מהחמה, ומעשה ידי' לבעלה ע"כ גם מה שהיא נושאת ונותנת נקרא על שמו וקרי' בי' ברפתיה בְּכַל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בֵּינוֹן ד' שְׁלוֹ וְשְׁלִיחִיתֶיהָ עֲבָדָא וְשְׁלוּחוֹ שְׁל אָדָם פְּמוֹתוֹ וּבְפִסְחִים [כ ב'] דְּעֲבָדָא וּמִזְבָּנָא מְשַׁבְּחָה קָרָא, דְּזָהוּ רְזָא דְּאַשְׁתָּ חֵיל הִיא כְּנִס"י שְׁעִיקָרָם בְּהַשְׁתַּדְּלוֹת הַמַּעֲשִׂים בְּעוֹלָם הָעֵשׂוֹי דְּהַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם שְׁיִהְיֶה מַעֲשָׂיו מְרוֹבֵין מְחַכְּמָתוֹ דַּע"כ הַקְּדִימוֹ נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמָע, אֲבָל בְּאַמְתָּ כָּל מַעֲשֵׂינוֹ פְּעֻלַּת לָנוּ וְהַפֵּל בְּיַדִּי שְׁמַיִם חוּץ מִירְאֵת שְׁמַיִם (בְּרִכּוֹת ל"ג) שְׁזָהוּ רַק בְּלֵב, כַּמ"ש בְּיוֹמָא [ע"ב ב'] ע"פ וְלֵב אֵין שְׁמַפִּיר חֲסֵרוֹנוֹ דְּלִית לֵי מַגְרָמִי וְהַפֵּל מֵהַש"י, רַק הַש"י רָצָה שְׁנִשְׁתַּדֵּל וְשִׁיקְרָא עַל שְׁמִינֵי שְׁאֵנֵי בָּאִים בְּשִׁכְרֵינוּ דְּמֵאֵן דְּאָכִיל דְּלָאוּ דִּילָן כו' (ירושלמי פ"ק דְּעֶרְלָה), וְכַמוֹ שְׁתַּקְנוּ חֲכָמִים בְּאַשְׁה מַעֲשֶׂה יַדִּי תַחַת מְזוֹנוֹתֵי (פְּתוּבוֹת ס"ה:), וְעִיקָר חֲסֵרוֹן הָאִשָּׁה הוּא בְּעֻצְלוֹת הָעֵשׂוֹי וְהַעֲדָר הַזְּרִיזוֹת וְכַמ"ש בְּירוּשְׁלָמִי [פ"א דְּפִסְחִים ה"א] דְּהֵן עֻצְלוֹת וְהוּבָא בְּתוֹס' שָׁם [ד' ב'] ד"ה הִימְנוּהוּ, וְע"כ סִיפְרוּ לְרַבּוּתָא שָׁם פ"ט א' בְּמַעֲשֶׂה שְׁהַקְּדִימוּ הַבְּנוֹת וְנִמְצְאוּ בְּנוֹת זְרִיזוֹת כו', וְא' בְּרִכּוֹת כ' ב' תְּבוּא מְאָרָה לְאָדָם שְׁאִשְׁתּוֹ כו', וְכֵן בְּמִשְׁנֵה (סוֹפָה ל"ח א') מִי כו' אֲשֶׁר כו' וְתְבוּא לֹו מְאָרָה, וּבְירוּשְׁלָמִי (פ"ב דְּדִמְאִי) תְּבוּא מְאָרָה לְמִי שְׁאִשְׁתּוֹ נֶאֱמַנְתָּ וְהוּא אֵינוֹ נֶאֱמָן, [וְנִרְאָה טַעַם הַלְשׁוֹן מְאָרָה כִּידוּעַ דְּרוֹז"ל עַל מְאָרַת חֲסֵר וְנִזְכָּר בְּרִש"י תַעֲנִית כ"ז ב"] ד"ה בְּרַבִּיעֵי וְבָא ע"י חֲסֵרוֹן הַלְבָנָה וְכִשְׁהוּא חֲסֵר מִן הָאִשָּׁה בְּרִיאָה תְּבוּא הַמְאָרָה לוֹ] וְהַפֵּל בְּעֵנֵן זְרִיזוֹת וּבְדוֹר הַמְדַבֵּר דְּנִשְׁמַיִם לֹא רָצוּ לְתַת לַעֲגָל (פּר"א פּמ"ה) הוּא מְצַד עֻצָל וְנִשְׁכָּר וְהֵם הָיוּ אֲזַ זְרִיז וְנִפְסָד, וְלַעוֹלָם הַזְּרִיזוֹת וְכַח הָעֵשׂוֹי בְּאִישׁ.

והאשה קרקע עולם (סנהדרין ע"ד ע"ב) וְכַל פַּח מַעֲשֵׂי הוּא ע"י הָאִישׁ וּמִפְחוֹ, וְע"כ מַעֲשֶׂה יַדִּי שְׁלוֹ פִי הוּא בְּכַחוֹ וְכֹאֲלוֹ הוּא הָעוֹשֶׂה, וְכַד"ש בַּפ' וַיֵּשֶׁב כָּל אֲשֶׁר הֵם עוֹשִׂים הוּא הִי עוֹשֶׂה. שְׁבִהִיּוֹת הוּא הַשְּׁלִיט וּמוֹשֵׁל עֲלֵיהֶם וְכָל מַעֲשֵׂיהֶם הִי נַעַל פִּיו נֶחֱשֵׁב מֵה שְׁהֵם עוֹשִׂים שְׁהוּא הָעוֹשֶׂה, פִּי מֵה שְׁנַעֲשֶׂה בְּכַחוֹ וְעַל יְדוֹ נִקְרָא עַל שְׁמוֹ: יג] עִיקָר הַשְׁתַּדְּלוֹת אָדָם בַּעוֹה"ז הוּא בְּיִרְאֵת שְׁמַיִם, כַּמְפֹּרֵשׁ בְּכַתוּב מֵה ד' שְׁוֹאֵל מַעֲמָדָ כִּי אִם לִירְאָה, וּבְגִידָה [ט"ז ב'] דְּצַדִּיק וְרָשָׁע לֹא קָאָמַר דְּחוּץ מִירְאֵת שְׁמַיִם מְקָרָא זֶה ע"ש, דְּצַדִּיק וְרָשָׁע תְּלוֹי בְּיִרְאֵת שְׁמַיִם דְּמִי שְׁעוֹשֶׂה הַמְצוֹת מְצַד הַרְגָלוֹ מְנַעוּרֵיו מְצוֹת אֲנָשִׁים מְלֻמְדָה לֹא שְׁיִיף לְקִירוֹתוֹ צַדִּיק עַל זֶה, וְכֵן לֹא מְלֻט שֶׁל"י רָשָׁע לִפְנֵי הַמְּקוֹם כְּשִׁפְגָעֵנוּ יִצְרוּ בְּתַאֲנָה וְכִינְצָא, כַּמְפֹּרֵשׁ בְּכַתוּב אִף אֵין יִרְאֵת אֱלֹקִים וְגו' וְהַרְגוּנִי ע"ד וְגו' וְנָא אֵת הָאֱלֹקִים יִרָא וְאֵת מְצוֹתָיו שְׁמוֹר כִּי זֶה כָּל הָאָדָם, שְׁזָה תְּכַלִּית בְּרִיאַת הָאָדָם, וְשְׁמִירַת הַמְצוֹת נְכַלֵּל בְּיִרְאֵת שְׁמַיִם וְכַמ"ש דְּהָא בְּהָא תְּלִיא וְנִמְשָׁד מִמִּילָא זֶה מְזָה, וּבְשִׁבְתָ (ל"א ב') אֵין לְהַקְב"ה בְּעוֹלָמוֹ כו' וְהִבִּיאֹ שָׁם עוֹד קָרָא דְּיִרְאֵת ד' הִיא חֲכָמָה, הֵינֵנו דְּשְׁלִימוֹת הַפֵּל הַחֲכָמָה דְּהִיא הַתְּחַלַּת הָאֲצִילוֹת מֵאֵין לִישׁ, וְהַמְדָה הָאֲחֵרוֹנָה הִיא יִרְאֵת שְׁמַיִם וְזָהוּ הַשְׁעַר לְדוֹשְׁצַדִּיקִים יְבוֹאוּ בּוֹ כִּידוּעַ, וְע"כ צ"ל יִרְאֵת חֲטָאוֹ קוֹדְמָת לְחֲכָמָתוֹ כַּמ"ש בְּאֲבוֹת וְאִם לֹאוּ אֵין מְתַקְנִים וְאִם אֵין יִרְאָה אֵין חֲכָמָה, וְזָהוּ שְׁהַמְשִׁילוֹ בְּשִׁבְתָ שָׁם לְמַפְתָּחוֹת חִיצוֹנוֹת וְאִח"כ הַמְשִׁילוֹ לְדִרְתָא וְהַתוֹרָה תְּרַעָא, וְזָה נִרְאָה הִיפּוֹד שְׁהִירְאָה בְּפָנִים וְהַתִּירָה כְּשֶׁעַר וְכֵן א' בְּאֲבוֹת ג"כ אִם אֵין חֲכָמָה אֵין יִרְאָה, אֲבָל בְּאַמְתָּ יִרְאֵת ד'

עצמה היא חכמה, ובדב"ר [פי"א] חייכם כל החכמה וכל התורה דבר אחד קל הוא כל מי שמתניא אותי ועושה ד"ת כל החכמה וכל התורה בלבו מנין כו' וזהו חכמה תפאה חכמת שלמה שנא' בו ויחכם מפל האדם שהוא תכלית חכמת אדם, והשגתו בעוה"ז זהו ע"י היראה שבלב לבד וע"כ מי שיש בידו תורה ולא יראת שמים דרשו עליו ביומא [ע"ב ב'] מחיר לקנות חכמה, שהתורה שלו אינו נקרא רק מחיר לקנות חכמה, פי עיקר החכמה הוא ההפכה שיש בורא, ואז ממילא יפול עליו היראה ומצד זה נקרא התורה תרעא, וכן נקראין סנהדרין יושבי שער, ובתורה השערה לתרע בי דינא, היא התרעא לדרתא והשער לד' פי הם חכמי תושבע"פ שהש"י מסר התורה לידם ע"פ המשפט אשר יורוה שפבר התורה בקנין אצלם, וכמ"ש בקדושין (ל"ב) שתחלה נקראת תורת ד' ואח"כ תורתו, וכ"א (נדריים ל"ח).

(במרע"ה דהי' לומד תורה ושוניקה עד שניתנה לו במתנה, ונקראת על שמו תורת משה כאלו הוא המחדשה מלבו כאע"ה שנעשו בו' כליותיו מעינות נובעות תורה (בר"ר פס"א שוח"ט א'), שע"י יראת שמים כל התורה והחכמה נתון בלבו ונובע מלבו, פי מכונן כל התורה להגיע להשגת אנכי ד' אלקיף ואז התורה והיראה בקנין בלבו תרעא ודרתא, ובתחלת הפניסה הוא להקיף: והמשילו שם בשבת [ל"א סע"א] לכור חטים וקב חומטין שהוא עפר ארץ, פי התחלת היראה שמצד האדם עפר מן האדמה הוא דבר מועט שהאדם פותח כמלא מחט סדקית, וכלא חשיב נגד יראתו של מלאכים ושופים שגרה דינור נגיד מויעתן שמחמת תוקף היראה, ואי אפשר לבו"ד בעודו בגוף ארצי ועפריי להגיע ליראה כזו כלל וכ"ש בהתחלה מה שהוא מהשתדלותי, ופתיחתו אינו אלא דבר מועט וקב הוא מדה מועטת כמ"ש [יבמות מ"ה א'] אקבא רקדא, פתובות ס"ב רע"ב] רוצה אשה בקב כו', [ב"מ ל"ח א' רוצה בקב שלו], ואע"פ שיש מדות קטנות יותר, זה מדה קטנה החשובה קצת, וכ"א קדושין מ"ט ב' י' קבין כו', [יבמות י"ז א'] קבא רבא וקבא זוטא מיגנדר כו', [שבת י"א ב'] חקק קב בבקעת וכן טובי, וזהו פתיחת היראה הקודמת לחכמה עכ"פ דהקב"ה אימר העלה לי (שבת שם), ואורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא (תיק"ז תי' י'), ומוטב שלא העלית פיון שאינה מתקיימת, ושפת אמת אשר תפון לעד מארץ דייקא תצמח היא ארץ העליונה הידועה השער לד', דעלי' אמרו (בר"ר פי"ב) הפל הי' מן העפר אפי' גלגל חמה, היא עפר שתחת כסה"כ שממנו הקב חומטין המתערב עם החט"ה הרומזות לי אותיות התורה שבכתב שהיא נובלות חכמה העליונה, והם ט' מדות כל אחת כלול מ' בדכורא וכן בנוקבא הרי ק"פ וקב בכור הוא א' מק"פ, הוא התחלת פניסת שער היראה מלכות שבמלכות דנוקבא וכנס"י, וזה עפר ארץ וארץ מלחה, והי' נראה כפגם לערב עפרורית בחכמה עליונה העולה למעלה במקום שרפים ואופנים שיראתם אש בוערה ומה ליראת ילוד אשה הקלה פמות שהיא ביניהם, אבל רצון הש"י בכף שהוריד התורה לתחתונים והשליף אמת ארצה, וכל יניקת פמליא של מעלה הוא מתורה שבמתונים ויראה הקטנה שבהשתדלות אדם השי"ת בונה ממנה אוצר גדול עם פתחים גדולים כפתחו של אולם, (כד"ש שהש"ר פ"ה) והחכמה אח"כ נתינים בלבו, ונעשה מן חמטין חזטין, המ' הרומזות למלכות מתחלפת בי' הרומזות לחכמה פי' וקב נעשה פור ויראת ד' היא חכמה: [יד].

[מצנות ישיבת ארץ ישראל, נראה לי עיקר פהמגלת אסתר בספר המצות (סוף מצנות עשין מצנות עשהד'] דהוא שביהמ"ק קנייס, וכלשון הפתוח וירשתם אותה וישבתם בה, וגם אין נקרא ישוב אלא בישיבה בשלנה, כד"ש בברא"ר (ר"פ פ"ד) מפרש וישוב יעקב ביקש לישוב בשלנה, והינינו שהם אדוני הארץ, ולשון הפתוח בני שער יושבי הארץ שהקשו בשבת [פ"ה א"] אטו פולי עלמא יושבי רקיע, פשטי דקרא ר"ל אדוני הארץ קודם שפא עשו, וכד"ש בברא"ר [פנ"ח] על פהוק ופפרון ישב דאותו היום נתמנה ארכיסטריקטס, שזה נקרא ישיבה פשהוא אדון ויושב בראש, ובשבת [ל"ג א'] בעון שפיכת דמים בהמ"ק חרב כו' הא אתם מטמאים אותה אינכם יושבים בה כו', ואח"כ א' בעון כו' גלות בא כו' ע"ש, ואמאי לא אמר גם תחלה אשפיכות דמים גלות דהא דריש אינכם יושבים בה, וע"כ דהיא אישיבה דוקא פדרה ישיבת הארץ בשלנה ובממשלה דזה נקרא ישיבה, והינינו בזמן שבהמ"ק קנייס ומשחרב בהמ"ק אע"פ שלא גלו (פולם) ממנה גם היושבים בה אין נקראין יושבי הארץ ואין להם ישיבה בה, מאחר שהם עבדים עלי' למלכי העמים המושלים שם פמונו בח"ל אין זה נקרא ישוב שיושבים בה בישיבה, רק גרות בעלמא ולא מקנייס וישבתם: [טו].

[עיקר החקמה והדיעה פאשר נבלעת בלב, וכמ"ש בדואג [סנהדרין ק"ו ב'] דתורתו מהשפה ולחוץ ולא בלב, ורחמנא לבא בעי שיהי' נבלע בלב והלב נמשך אחר הדיעה והחקמה שבו, וזהו נקרא חכם לב שנא' ובכל חכם לב נתתי חקמה דלמדו מזה בהרואה (נ"ה).

(דלא יתיב חקמתא אלא לחכימין, והפונה מי שהוא מקבל החקמה בלבו שזה נקרא חכם, אבל משפה ולחוץ נקרא פסיל כמ"ש בלב נבין וגו' ובקרב פסילים תידע, ונהרי שיש בו חקמה דתנדע ומ"מ קוראו פסיל לפי שאינו בלב דאז תניח משא"כ הפסיל אין לו חפץ בתבונה פי אם בהתגלות לבו, וכמ"ש בזוהר [בלק קצ"ג ב'] אבלעם סימן דלא ידע פלום שבוחי, ובדאי לא נכתב בתורה דבר שקר מה שאמר על עצמו יודע דעת עליון, אלא שפך דיעתו משפה ולחוץ ומשהוציאם מהשפה בע"כ לא נשאר פלום ונטרד והלך כמ"ש על פסוק הנני הולך וגו', ואע"פ שידע דעת עליון שאוהב ישראל ושהם קניימים לעולמי עד, עכ"ז לא חדל מלייעץ מצות להכשילם נגד רצון הש"י, פי הרשעים הזו ברשות לכו (בר"ר פל"ד) ואין הלב נמשך אחר ידיעת האמת שמכיר רק החקמה נמשכת בע"כ אחר הלב הטמא, וע"כ אין משפן לחקמה לנוח בו אלא להשתבח בלבד וכל רוחו יוציא כסיל ולא נשאר בו פלום, וזהו סימן דלא ידע באמת פלום שאין נקרא ידיעה פלל להיות בו משפן הדעת ליקרא ידועים וכבצלאל מלא רוח חקמה ודעת, רק הוא אמר יודע דעת עליון שהדעת הוא עליון ולמעלה ממנו רק שהוא הי"ל ידיעה להתפאר בה לבד, ועכ"נ אל יתהלל החכם בחקמתו, והוא נקרא חקמתו אף דבאמת הוא בהיפך אצל המתהלל דהוא סימן דלא ידע פלום דאז אין לו שייכות עם החקמה פלל וממילא דאין לו במה להתהלל, אף הפתוח אימר על החכם בחקמתו הקבועה בלבו, וכמ"ש בקדושין (ל"ב) בתחלה נקראת תורת ד' ולבסוף תורתו, היינו דלא מיד נקבע בלב וכמ"ש [פסחים ס"ח ב'] דמעיקרא פי עביד אדעתא דנפשי: עביד, והינינו שלא לשמה דהוא נקרא בפסחים [נ' ב'] עד שמים שאינו מתפשט אלא בעיה"ז, כמ"ש (שבת ס"ג.

(למשמאילים בַּה עֵיִשָׁר וְכַבּוּד הֵיְיָנוּ בַּעוּה"ז וּג"ע הַתַּחְתּוֹן הוּא ג"כ תַּחַת הַשְּׁמַיִם אָבֵל הַשְּׁמַיִם שְׁמַיִם לַד', וְאֵין לוֹ שְׁיִיכוּת עִם עֵצֶם הַתּוֹרָה שֶׁהִיא תּוֹרַת ד' וְאֵין לָהּ שְׁיִיכוּת עִמּוֹ עַדִּינֵן לִיקְבַּע בְּלַבּוֹ, עַד לְבִסּוּף דְּמַתּוּף שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה בָּא לְשִׁמָּה אֶז נַעֲשֶׂה תּוֹרָה דִּילְג' וְנִקְרָא חָכֶם בְּאַמַּת שֶׁהִיא חֻקָּתוֹ, וְאֶז אֵין לוֹ לְהַתְהַלֵּל עוֹד בַּה כִּי הַהִתְפָּאָרוֹת רַק בְּעוֹד שֶׁלֹּא יָדַע כָּלוּם וְהִיא רַק מִהַשְׁפָּה וְלַחֲוִיז לְהַשְׁתַּבַּח בְּפָה וְלֵב אֵין, וְכִשְׁמַתְהַלֵּל סִימָן דְּאֵינוּ חָכֶם וְהַחֻקָּה שֶׁיּוֹדַע אֵינָה חֻקָּמִי בְּאַמַּת רַק בְּמַחְשַׁבְתּוֹ, אָבֵל אַח"כ הוּא לְהִיָּקֵף דְּהַש"י קוֹרָא הַתִּירָה דִּילְג' אָבֵל הוּא מִפִּיר דְּלִית לִי מַגְרָמִי' כָּלוּם רַק הַכֹּל מִהַש"י הַחֲוִינֵן לְאָדָם דַּעַת, וְנִהוּ תַּכְלִית חֻקָּמַת אָדָם לְהַפִּיר דְּהַכֹּל מִהַש"י וּבִזְאֵת יִתְהַלֵּל הַמְתַּהַלֵּל ר"ל מִתְהַלֵּל מִפִּי אֲחֵרִים כַּמ"ש יְהַלְלֵה זָר וְגו' פֶּאֶשֶׁר הוּא מְשַׁפִּיל וְיִוֹדַע אוֹתוֹ ית' שֶׁהַכֹּל מְמַנּוּ וְשַׁחֲלַק מִחֻקָּמַתוֹ: [טז] אֵין לִיהוּדִי לְהַתִּיַּאֵשׁ מִשׁוּם דְּבָר, בֵּין בְּעַנְיֵי הַגּוֹף כַּמ"ש [בְּרַכּוֹת י' סע"א] אִפִּי חָרַב חֲדָה עַל צְנֹאָרוֹ אֵל יִמְנַע מִהֶרְחָמִים, בֵּין בְּעַנְיֵי הַנְּפֹשׁ אִפִּי נִשְׁתַּקַּע לְמַקּוֹם שֶׁנִּשְׁתַּקַּע וְחָטָא בְּדָבָר שֶׁאֵז"ל (זוה"ק ח"א רי"ט שְׁאֵין תְּשׁוּבָה מוֹעֵלַת ח"ו, אוֹ שֶׁתְּשׁוּבָתוֹ קָשָׁה, אוֹ שֶׁרֹאֶה עֲצָמוֹ מִשְׁתַּקַּע וְהוֹלֵף בְּעַנְיֵי עוּה"ז, אֵל יִתְיַאֵשׁ בְּעֲצָמוֹ לֹמַר שֶׁלֹּא יוּכַל לְפָרוֹשׁ עוֹד, כִּי אֵין יֵאוּשׁ כָּלֵל אֶצְלַי אִישׁ יְהוּדִי, וְהַש"י יִכִּיל לְעֲזוֹר בְּכָל עַנְיָן, וְכָל בְּנֵי אֲנֻמָּה הַיִּשְׂרָאֵלִית הִי אַחַר הַיֵּאוּשׁ הַגָּמוּר דְּאַבְרָהָם וְשָׂרָה זְקֵנִים וּמִי מְלַל לְאַבְרָהָם הַנִּיקָה וְגו', שֶׁלֹּא עָלָה עַל דַּעַת אָדָם עוֹד לְהֵאֱמִין זֶה וְאִפִּי אַחַר הַבְּטָחַת הַמַּלְאָךְ וְשָׂרָה הַצַּדִּיקַת יָדָעָה וְהֵאֱמִינָה דְּהַש"י כָּל יְכוּל וְעַכ"ז צַחֲקָה בְּקַרְבָּהּ, שֶׁהִי רַחוּק אֶצְלָה לְהֵאֱמִין זֶה בְּיַדְעָה זְקֵינַת אַבְרָהָם דְּטוֹחֵן וְאֵינוּ פּוֹלֵט כַּמ"ש בְּבֵרָא"ר (פמ"ח) וְכֵן זְקֵנָתָה, וְאִם הִי רְצוֹן הַש"י לְפַקְדָם הִי פּוֹקְדָם מִקּוֹדֶם דְּלִמְעַט בְּנֶס עֲדִיף וְלֹא עֲבִיד נִסָּא בְּמַקּוֹם שֶׁאֵז"ל, אָבֵל בְּאַמַּת מֵאֵת ד' הֵיְתָה זֹאת שֶׁיְהִי בְּנֵן הָאֲנֻמָּה דְּנֹקָא אַחַר הַיֵּאוּשׁ הַגָּמוּר שֶׁלֹּא הֵאֱמִין שׁוּם אָדָם וְאִפִּי שָׂרָה שֶׁתְּפַקֵּד עוֹד, כִּי זֶה כָּל הָאָדָם הַיִּשְׂרָאֵלִי לְהֵאֱמִין שְׁאֵין לְהַתִּיַּאֵשׁ כָּלֵל דְּלַעוֹלָם הַש"י יְכוּל לְעֲזוֹר וְהִיָּפְלֵא מַד' דְּבָר, וְאֵין לְחַקּוֹר בְּחַקִּירוֹת לְמָה עֲשֶׂה ד' פְּכָה, וְכֵן הַיִּשׁוּעָה דְּלַעֲתִיד נֵא' [יִשְׁעֵי נ"ג] מִי הֵאֱמִין לְשִׁמוּעַתְּנוּ וְגו', וְכ"א סִנְהֶדְרִין צ"ז ע"א] דְּאֵין בֶּן דּוֹד בָּא עַד שֶׁיִּתְיַאֵשׁ מִן הַגְּאֻלָּה, וְע"כ אִמַר יִשְׁעֵי נ"א] הַבֵּיטוּ אֵל אַבְרָהָם אַבְיָכֶם וְחַל שָׂרָה תַּחֲוִלְלָכֶם, דְּגַם הַתְּחַלַּת בְּנֵינְכֶם הִי כֵן אַחַר הַיֵּאוּשׁ, וְשׁוֹב מְצִאתִי בְּתַנְחוּמָא וּפ' [יִרָא] עַל פְּסוּק וּד' פֶּקֶד דְּבָר זֶה ע"ש וְאֵהֲנִינֵן, וְאֵאָע"ה רֵאשׁ הָאֲנֻמָּה הוּא שֶׁפִּתַּח דְּבָר זֶה שֶׁלֹּא לְהַתִּיַּאֵשׁ מִשׁוּם דְּבָר כְּשֶׁנִּשְׁבְּה לֹוט וְכָבֵר נְתִיַּאֵשׁוּ כְּנֹלָם מִלְּהַצִּיל, דַּע"כ מְלָךְ סְדוּם הֶרְכוּשׁ קַח לָהּ דְּכָבֵר נְתִיַּאֵשׁ בִּיַּדִּי הַמְּלָכִים וְקִנִּי' אַח"כ אַבְרָהָם אָבִינוּ בְּשִׁנּוּי רְשׁוּת, וְאַבְרָהָם אָבִינוּ אֶזְרַע עֲצָמוֹ עִם שִׁי"ח יְלִידֵי בֵיתוֹ לְרִדּוֹן אַחַר ד' מְלָכִים, וּבְנִדְרִים ל"ב סע"א] דְּהוּא בְּגִימַט' אֲלֵיעֶזֶר, וּמִשְׁמַעוֹת הַשֵּׁם מְפֹרָשׁ בְּתוֹרָה אֶצְלַי מַרע"ה כִּי אֵלֵקִי בְּעֲזָרִי וַיִּצִּילֵנִי וְגו' שֶׁכָּבֵר הִי קָרַב פְּרַעֲזָה עַל צְנֹאָרוֹ וְהַש"י יְכוּל לְעֲזוֹר גַּם אַחַר הַיֵּאוּשׁ שְׁאֵין לְהַתִּיַּאֵשׁ מִשׁוּם דְּבָר, וְזֶהוּ רְמֵז מְסַפֵּר שִׁי"ח בְּגִימַטְרִיא יֵאוּשׁ עִם הַכּוֹלֵל הֵיְיָנִי שֶׁמְסַפֵּר זֶה הוּא הַמּוֹצִיא מִיַּדִּי יֵאוּשׁ וּמוֹרָה שֶׁהַש"י עוֹזֵר מְכַל דְּבָר שֶׁהָאָדָם חוֹשֵׁב לְהַתִּיַּאֵשׁ, וְנִרְאֶה לִי דְּזֶה דְּבָרִי הִיא סְבֵתָא [סְנִפָּה ל"א א'] אַתְמָא דְּהוּא לְאַבְיָה שִׁי"ח עֲבָדִי כו' ע"ש הֵיְיָנוּ דְּחֻשְׁבָּה אוֹלֵי סוֹבְרִים כַּר"ש [ב"ק קי"ד א'] דְּסַתֵּם גְּזִילָה יֵאוּשׁ בְּעָלִים, וּבְפֶרֶט עֲבָדֵי רֵישׁ גְּלוּתָא דְּתַקִּיפִי וְחִלְמִי וּמִי יָדוֹן עִם שֶׁהַתַּקִּיף וְאֶצְלַי ר"נ וְרַבֵּן שֶׁעֲמָו הָיוּ שִׁנּוּי רְשׁוּת שְׁאֵל לֹא הַשְּׁגִיחוּ בָּהּ, ע"כ אִמְרָה דְּהוּא לְאַבְיָה כו' שֶׁהִיא מְזַרַע אַבְרָהָם שֶׁהַתְּאֵזֵר עִם שִׁי"ח עֲבָדָיו לְעוֹרֵר דְּבָר זֶה שְׁאֵין יֵאוּשׁ כָּלֵל, וְלָמָּה

לא ישגיחו בה להאמין לה שלא נתייאשה כלל כי גם היא מזרע אברהם אבינו בוטחת בהש"י פמוהו ויודעת שהש"י יכול לעזור נגד הכל והי' לו לאיש לדברי' ושלא לישוב בסופה הגזולה: [יז].

בשבועות צריף למסור כל תאנתיו להש"י שזהו ענין הקדמת נעשה לנשמע, ולא אמרו לשמוע קודם אם יכולים לקבל כמו שאמר ההוא מינא אי מציתו כו' (שבת פ"ח.), וע"כ לא ניתנה תורה לאו"ה שהם שאלו מה פתיב בה וכשאמר להם דבר שנגד תאנתם לא רצו לקבלה (פסיק"ר ר"פ כ"א), אבל בני ישראל לא שאלו כלל מה פתיב בה כי נתרצו לעשות כל מה שיצוה ואפי' שהוא נגד תאנת לבם, וזהו מסירת כל התאות להש"י שאפי' בתכלית תוקף התאנה הוא מוכן למנוע עצמו ממנה אם אינו פרצון הש"י, וכמ"ש (שהש"ר פ"ז שוח"ט ב') על פסוק סוגה בשושנים לאחר שהוציא כמה הוצאות ובא ליזקק אמרה לו פשושנה אדנמה ראיתי זה פונה לכאן ואיזה חוץ עקצו רק דברי תורה הרפים פשושנה, וזהו ענין שתי הלחם דשבועות שפאות חמץ שהוא הקרבת השאור שבעיסה המעפב כמ"ש ברכות י"ז א' להש"י, ועי"ז זוכה לקבלת מתן תורה שהוא התבלין ליצר (קדושין ל'): היינו להשתמש בו רק פרצון השי"ת, ואז הוא טוב מאוד כדרז"ל בב"ר וכמ"ש ברכות ל"ד א' בשאור דמיעוטו יפה רק רבו קשה, ונהו הסכלות מעט היקר מחכמה מכבוד, חכמה היא השגת הדברי תורה עצמן, וכבוד הוא הנמשך ממנה בסוף דכבוד חכמים ינחלו, והסכלות מעט היא המביא לכל זה ע"י הרגשת החסרון דעי"ז הוא חומד ומתאנה ומצפה לד"ת להשלים ע"י זה חסרונו, ונהו עיקר פח האדם רק התשוקה וההשתוקקות שיש לו ושהוא מכין את עצמו לקבל ולעשות ככל התורה, והשאר הכל מהש"י הגומר בעדו והוא יתן חכמה אבל לא יתיב אלא לחכימין, הם אותן שיש בהם הראשית חכמה שהוא יראת ד' דנקרא ג"כ חכמה כמ"ש הן יראת ד' היא חכמה שהוא הכנת הלב שלא לעשות שום דבר שנגד רצון הש"י, ואז כל התורה והחכמה מסור לו לדעת מה הוא רצון הש"י ושיהיו כל מעשיו ומחשבותיו כפי חכמת הש"י שבקרבו, ונהו ג"כ הכנת ג' ימים אל תגשו אל אשה שקודם מתן תורה שלא יהיו הנשים פולטות ש"ז וטומאה זו מצד התאנה, ואף דקיי"ל ברכות כ"ב.

(כרבי יהודה בן בתירא דאין דברי תורה מקבלין טומאה, זהו לאחר מתן תורה דפסקה זנהמתן (שבת קמ"ו) הוא שורש טומאת התאנה הבא ע"י ביאת הנחש על חנה וע"כ היא בנשים ביותר, ושורש זה אינו ניתק ע"י תבלין דתורה אלא נפסק ע"י התורה לגמרי, ולכן צריף טהרה בטבילה מקודם פידוע מספר החינוך ומצנה קע"ג) ענין הטבילה כאלו העולם כולו מים במים ועתה הוא נברא ונוצר ונעשה ברי' חדשה, וע"כ גם הגרים צריכין טבילה קודם קבלת התורה (יבמות מ"ו) דאף דמזליי' עמד על הר סיני ועי"ז פסקה זנהמתן ג"כ כמ"ש בשבת ושמ), מ"מ לא נפסק ממנו מיד בתולדתו, ובעודו בגיותו עדיין הרי הוא ככל העפ"ם המזוהמים רק משנתגיייר הוא שנופסק ע"י קבלתו התורה כמו לכל ישראל במתן תורה, וע"כ צריף טבילה מקודם להיות פקטן שנולד עי"ז אחר קבלת התורה ע"י טבילה זו הבאה אצלו כאחת עם קבלתו ד"ת, כי משנבחרו ישראל במתן תורה אין שייכות טבילה מטהרת אצל עפ"ם כלל, כי אינה מטהרת אלא מצד מצות התורה ולא ניתנה תורה אלא לישראל, רק דאצלו באין כאחד, [דמועיל על דרף גיטה וחצרה, באין כאחד] (גיטין ע"ז ב): [יח].

על ידי רחמים יוכל לזכות שיהיה נפסק הלכה לטובתו, וכמשמעות לשון הגמ' [יבמות ע"ז א'] דדרשו פתחת למוסרי ורבות עשית אתה ד' נפלאותיה וגו' אדוד ורחבעם במה שההלכה עמוני ולא עמונית כו', כי הוא נפלאות שעשה הש"י עם דוד לפתוח למוסרותיו שרצו החולקים לאסרו, וכל זמן שלא נגמרה הלכה ונקבעה בב"ד הגדול לכל ישראל עדיין היתה הלכה רפוי', ובזכות דהע"ה נקבעה ההלכה פו, ובירושלמי [פ"ג דקדושין הי"ב] בגוי על בת ישראל דרבי אומר הנלד ממזר ואח"כ אומר מזוהם ואח"כ ר"נ הורה הנלד כשר אר"ז הן נלד כל מה שהוא אזיל הוא מתעלה ע"ש, ואין זה מליצה לבד ודרב צחות בעלמא דאין להזכיר דברי צחות בתלמוד ולהזכיר שם אמרו עלה פאלו הוא מימרא ושמיצה ואיזה לימוד דברי תורה, אבל נדאי קושטא אמר זה דבכח הנלד שהוא (וקאי שם אאותו נלד עצמו שאירע בימי רבי ולא מעשה אחרת הי' ונידון אחר, ועדיין הי' חי הוא עצמו או זרעו ושייך נמי הלשון הן נלד כו') הוא שגשגנית ההלכה מדור לדור דכל מה דאזיל הוא מתעלה במעלות במדרגתו ויקרתו ביותר, וע"י זכותו יצא מידי פסולו כי זכה שיקבעו ב"ד הלכה דהנלד כשר, וכך גדול פח הרחמים דאפי' בענין התלוי בפסק ב"ד ההלכה דלא בשמים הוא, מ"מ גם זה ע"י זכות והתעלות נפשו יוכל לפעול, וגם בנוגע לענין יחוס משפחות דנוגע להרבה משפחות ומאורעות פהאי גוונא, אם אחד זיכה הוא מזוה גם כל האחרים עמו שיהיה נגמר ההלכה ונפסק בבית דין פדעת אותו המתירו לבוא בקהל, וכך קבלתי שעלידי רחמים יוכל לזכות להיות מיוחס: [יט] כמו שכל הגדול מחבירו יצרו גדול כמ"ש [סוף נ"ב סע"א] והוא סבא שהוא אלי' כדברי יש מפרשים בתוס' [חולין ו' א'] שקבלתי שהוא עיקר, נהגה לו ע"י צערו לגלות לו זה ולנחמן] כך כל מי שיצרו גדול מחבירו זה סימן שהוא הגדול ממנו מצד הניצוצות קדושות שבו ג"כ, כי זה לעומת זה עשה האלקים בכל אחד והבחירה בידו וסודו מבואר בספר הגלגולים פ"א, וכל אותן ז' שאין להם חלק לעוה"ב שגמנו בפרק חלק מפלל הדורות פולם שגראה שהיו יותר גרועים מכולם, היו מוכנים ג"כ להיות היותר גדולים, וכמ"ש בסנהדרין [ק"ב א'] ושם אח"כ [סע"א ורע"ב] בירבעם, ושם ק"ג רע"ב] עליו ועל אחאב ומנשה, ושם [ק"ו ב'] בדואג ואחיתנפל על פסוק אי' סופר, וגיחזי נמי שפחר בו אלישע לשמשו ושלחו להחיות המת מסתמא לא בחנם הי' והפיר בו שהוא מוכן לכך ויותר מפלמידיו נביאי הדור, והשביעי בהם שהוא נגד מדת כנס"י דעמך פולם צדיקים ולא ידח מהם נדח מצד מדה זו, אי אפשר למנות מישראל כלל ע"כ נמנה בלעם מהאומות, והוא נתיחד מכולם שהוא היותר גרוע שבהם שהוא פרוץ גדר של עריות לאומה שלימה בפרהסיא (במדב"ר פ"כ) מה שכל האומות גדרו עצמם מימות המבול כמשז"ל (בר"ר פ"ע), והי' גדול שבהם כמ"ש בזבחים קט"ז א'] נתקבצו פולם אצל בלעם הרשע, וכ"א במדרש (בר"ר פס"ה) לא עמדו פילסופין באו"ה כבלעם ואבנימוס כו', וכשהחזיר הקב"ה התורה על כל אומה ולשון שיקבלוה ע"כ הי' הפננה ע"י בלעם שהי' לעומת מרע"ה בקנושה, וכמשאז"ל (במדב"ר פי"ד ספרי סוף ברכה) על פסיק ולא קם כו' אבל באו"ה קם ומנו בלעם, וכמו דדור המדבר חביב מפל הדורות כמשאז"ל (ויק"ר פי"ג לגי' הילקוט) ומרע"ה הגדול שבאותו הדור הוא הגדול מפל הדורות, כך או"ה שבאותו הדור נגד כל הדורות דאומות ובלעם ביניהם אלא שהם ירדו לשאול תחתית ונעשו גרועים מפל הדורות, ובמתן תורה ירדו שגאה וחרבה לאו"ה כמ"ש

שֶׁבֶת פ"ט רע"ב] מִסְתַּמָּא לֹא בְּחֻמֵּי בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר כִּי הֵם הָיוּ הַיּוֹתֵר גְּרוּעִים, וְנָכוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִתְּנֵי תוֹרָה לְהִיּוֹת גּוֹי אֶחָד בְּאַרְצָא וְעַם לְבָדָד יִשְׁכְּחוּ לְהַפְרִיד חֵלֶק הַטּוֹב מִחֵלֶק הָרָע, וְנִשְׁאַרוּ הֵם בְּנֵלְמֵי קוֹדֶשׁ לַד' כַּמ"ש קוֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַד' וְהָאֲנֻמוֹת בְּנֵלְמֵי חֵלֶק הָרָע וְקוֹצִים פְּסוּחִים, וְכִידוּעַ בְּסוּד זָכָה נוֹטֵל חֵלְקוֹ וְחֵלְקוֹ כו' (תְּגִיגָה י"ג) וּמְצִינּוּ גַם גּוֹי נִקְרָא חֲבִירוֹ בְּשֶׁבֶת [ק"נ א'] וְכַמ"ש תוֹס' (סוֹפָה).

ל"ט א'] דְּגַם בְּהֵם כָּל זְמַן שֵׁיִשׁ לָהֶם קִיּוֹם בְּעוּה"ז יֵשׁ בְּהֵם אֵיזָה נִי"ק הַמְּחִי שֶׁצָּרִיכִים יִשְׂרָאֵל לְקַלּוֹט כָּל אֶחָד הַשְּׂיִיף לוֹ, וְהוּא מוֹסֵר לוֹ חֵלֶק הָרָע שְׂבוּ הַשְּׂיִיף לוֹ שְׂמַצַּד הַזֶּה הֵם קְרוּיִים חֲבָרִים בְּמֵאֲמֵר זָכָה כו' הַנְּזָכֵר, וְיֵשׁ גַּם בְּיִשְׂרָאֵל כֹּן בְּעוּה"ז שֵׁיִשׁ צְדִיק וְרָשָׁע, אָבֵל סוֹף הַכֹּל דְּכָל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוּה"ב וְאַפְּי' אוֹתָן ז' דְּרָשׁוּ דוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת סְנֵהֲדָרִין ק"ד סע"ב] בְּנֵלְמֵי כו', וְלֹא דוֹקָא בְּנֵלְמֵי דְלֹא חָשִׁיב שְׂמֵי בְּקִרְא דְמִיִּתִּי אֲלֵא אוֹתָן ו' דְּמִיִּשְׂרָאֵל, אָבֵל בְּלַעַם הָרָשָׁע דְמֵאו"ה נִשְׁאַר לְעוֹלָם בְּמִשְׁפָּטוֹ, וְעוֹד יוֹתֵר כִּי גַם הָרָע שְׂבֵאוֹתָן ו' שְׂנֵמְנוּ חֲבָרִים עִמּוֹ בְּאוֹתוֹ מִשְׁנָה יִטּוֹל הוּא חֵלְקֵם בְּגִיחָם דְּאֵתָן אֲדָם תַּחְתִּיף וְלֹאֲנִים תַּחַת נִפְשָׁה, הִיָּנוּ כָּל אֶחָד הַשְּׂיִיף לוֹ כַּנ"ל: [ב] בְּאֲנֻמוֹת אוֹתָם שֵׁיִשׁ לָהֶם שְׂיִיכוֹת לְקַדְוֶשָׁה יוֹתֵר, הֵם הַגְּרוּעִים יוֹתֵר, וְיֵשׁ בְּהֵם פַּח טוֹמְאָה בְּיוֹתֵר, וְצָרִיף לְהַתְּרַחֵק מֵהֵם יוֹתֵר, וְעַמְלָק יֵשׁ לוֹ שְׂיִיכוֹת בְּקַדְוֶשָׁה יוֹתֵר מִכָּל הָאֲנֻמוֹת דְּמִלְבַּד שֶׁהוּא מִיּוֹצְאֵי חֵלְצֵי ב' אֲבוֹת וְאֵמֵהוֹת, תְּמַנַּע אֲמוֹ ג"כ חֲזָרָה עַל פְּתִיחֵי אֲבָרָהֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב לְהַתְּגַיֵּיר כַּמ"ש סְנֵהֲדָרִין צ"ט ב'] וְהֵם לֹא קְבֻלָּה כִּי הִרְגִּישׁוּ תוֹקֵף הַטוֹמְאָה דְרֵאשִׁית גּוֹיִם שְׂעִתִּיד לְצֵאת מִמֶּנָּה, וּמ"מ חֲשָׁקָה לְהַתְּגַיֵּיר וְלְחַזוֹר עַל פְּתִיחָהֶם כ"כ וְדֵאֵי מַצַּד נִי"ק הַמְּקַשְׁקֵשׁ בְּקַרְבָּה, וְאַלְיָפֵז אֲבִיו גְּדוֹל בְּחִיקוֹ שֶׁל יִצְחָק כַּמְשׁוֹ"ל (רַבָּה וְאַתְחַנּוֹן) וְהִי' מְבִיאֵי או"ה, וְהוּא נִתְרַחֵק יוֹתֵר מִכָּל הָאֲנֻמוֹת לְמַחֲוֹת שְׂמֵי מִתַּחַת כָּל הַשְּׂמִימֵי הַשְּׂמִימִים, וְא' בְּמִכְלֵתָא (פ' בְּשַׁלַּח) דְּאֵין מְקַבְּלִין גַּר מְעַמְלָק, וְכֹן הַכְּנַעֲנִים שֶׁהִי' אֲרָץ יִשְׂרָאֵל תַּחַת יָדָם וְנִקְרָא עַל שְׂמֵי וְדֵאֵי הִי' לָהֶם שְׂיִיכוֹת לְקַדְוֶשָׁה הָאֲרָץ ע"כ נִתְרַחֲקוּ יוֹתֵר בְּלֹא תַחִי' כָּל נִשְׁמָה וְנִאֲסָרוּ לְקַחְתָּם ג"כ לְשַׁפְּחוֹת, [מ"מ הִי' בְּיָדָם לְיִפְנוֹת מִשְׂמֵי כְּמִי שְׂעִשְׂה גְרָגְשֵׁי (יְרוּשְׁלַמִי שְׂבִיעִית פ"ו ה"א) דַּע"י שְׂנִפְנָה הוּא מְפָנָה עֲצָמוֹ מִכָּל אוֹתָהּ קַדְוֶשָׁה וְנִתְרוֹקֵן הִיָּמְנָה וּמִשְׂאִירָה כְּנֵלְמֵי לְיִשְׂרָאֵל וְהֵם נִשְׁאַרוּ רִיקְנִים, כִּי הֵם לֹא הִי' לָהֶם זֶה בְּתוֹלְדָה מַצַּד אֲבוֹתָם רַק מַצַּד קִנְיָן הָאֲרָץ וּבְיָדָם לְיִפְנוֹת] וּמִכָּל הָאֲנֻמוֹת לֹא נִתְרַחֲקוּ בְּקֵהֶל אֲלֵא עִמּוֹן וּמוֹאֵב וּמְצָרֵי וְאֲדוּמִי, עִמּוֹן וּמוֹאֵב מְפָנֵי שְׁלִשְׁלַת בֵּית דָּוִד וּמְשִׁיחַ הַגְּנוּז בְּהֵם, וְאֲדוּם מְפָנֵי שְׂרָשׁוּ מִיִּצְחָק וְרַבְּקָה וְע"כ נִקְרָא בְּקַדְוֶשִׁין [י"ח רע"א] יִשְׂרָאֵל דְּכָבֵר נִיְמוֹל לַח', מִשְׂא"כ יִשְׂמַעֲאֵל דִּיִּצְאָא מִשְׁפָּחָה דְּאֵין קְרוּי בְּנָה אֲלֵא בְּנָה (יְבָמוֹת י"ז), וּמְצָרִים שְׂהִיוּ יִשְׂרָאֵל לָהֶם לְעַבְדִּים דְּרָף עֲבָדוֹת גְּמוּר דְּמָה שְׂקִנָּה עֲבָד קִנְיָה רַבּוּ, הִי' כָּל קַדְוֶשָׁה יִשְׂרָאֵל בְּלוּעַ בְּקַרְבָּם דַּע"כ"א (שׁוֹח"ט ק"ז) עַל פְּסוּק גּוֹי מְקַרֵּב גּוֹי שְׂהִיוּ כְּעוֹבֵר בְּבִטָּן אֲמוֹ, וְהָרִי הָעוֹפֵר נִחְשָׁב לְיָרֵף אִם וְכָף הִי' פַּח הַשְּׂיִיכוֹת דְּקַדְוֶשָׁה יִשְׂרָאֵל בְּהֵם, וְאַנְהֲרַת מְצָרֵי וְאֲדוּמִי לֹא נִכְתַּב בְּתוֹרָה הָאִיסוּר אֲלֵא הַהִיתֵר דְּדוֹר ג' וּבְלִשׁוֹן לֹא תִתְעַב וְגו', כִּי אַחַר פ' עִמּוֹן וּמוֹאֵב שְׂנֵתְרַחֲקוּ לְעוֹלָם וְנִתְעַבּוּ יוֹתֵר מִכָּל הָאֲנֻמוֹת מְפָנֵי שְׂיִיכוֹת קַדְוֶשָׁה שְׂבָהֶם, הִי' ס"ד גַּם בְּמְצָרֵי וְאֲדוּמִי לְתַעֲבֵם לְגַמְרֵי דְגַם בְּהֵם יֵשׁ כֹּן, וְע"כ אָמַר לֹא תִתְעַב כו' כִּי יֵשׁ בְּהֵם מְעַלְיוֹתָא מַצַּד מַה נִּגְדַּע עִמּוֹן וּמוֹאֵב, וּמ"מ גְּרִיעֵי מִכָּל אֲנֻמוֹת, וְיִשְׂבִּית מְצָרִים וְנִאֲסָרָה ג"כ מְפָנֵי תוֹקֵף טוֹמְאָה הָאֲרָץ ע"י מַה שֶׁהִי' בְּהֵם צַד שְׂיִיכוֹת קַדְוֶשָׁה יוֹתֵר בִּישְׂבִּית יַעֲקֹב וְשְׂבָטִים וְצִאֲצֵאֵיהֶם כְּמַה דוֹרוֹת בָּהֶם, וְגַם מַה שְׂהוֹנְהֵרוּ לְלַחֵם עִם עִמּוֹן וּמוֹאֵב וְאֲדוּם

ושלא יהי להם מארצם עד מדרה פה רגל, גילו לנו רז"ל הסוד דלא מפני מעליותא דידהו הוא רק מפני טומאת הארץ ביותר, כמ"ש בגיטין ל"ח רע"א [הלשון עמון ומואב טיהרו בסיחון, ולא אמרו הותרו רק לשון טיהרו להודיע פי איסורן הקודם הי' מפני מומר טומאתן הגדולה בהיותה פחת ידם, וכשיצאה מהם לסיחון יצתה מאותה טומאה הגדולה להיות ככל ארץ העמים ועי"ז טיהרו לישראל: [כא] עיקר זכות השתדלות אדם בעוה"ז הוא רק החשק שיש לו לעשות רצונו ית' אבל גמר המעשה הוא מהש"י כמ"ש גם כל מעשינו פעלת לנו, ומה ד' אלקיה שואל מעמך פי אם ליראה שהוא בלב כמ"ש ביומא [ע"ב ב'] על פסוק ולב אין, אבל המעשים הוא בכלל הכל בידי שמים, ואפי' חישוב לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו הפתוב פעשאה כמ"ש [שבת ס"ג א'] לפי שהוא עשה את שלו במחשבתו וחשקו, ורבותא דאפילו, דס"ד דלא מהני מחשבתו ורצונו אלא כשעלה בידו בפעל ובהצטרפות אל המעשה, וא' נדרים ס"ב א"ן עשה דברים לשם פעלן, קרי בזה להש"י פעלן וע"ש בהרא"ש והר"ן, אבל הפונה פי הש"י הוא הפועל באמת ואין לאדם אלא הרצון וכח הבחירה שלו שהוא בוחר ונפץ במעשה זו, וע"כ העיקר להיות עושה לשמה שיהי' פונתו ומחשבתו לשם שמים דאז עושה מעשה גולמת מה בידו כלום שהרי המעשה מהש"י והוא הפועל, ומכל גמילות חסדים של אאע"ה והכנסת אורחים שלו לא נזכר בתורה לשבח אלא מה שעשה למלאכים שלא הי' בזה שום מעשה של גמ"ח על האמת כלל שהם לא הוצרכו לכל זה כלל ורק לכבודו הנוכחי להיות פאוכלים, ואין בזה אלא המחשבה והרצון הטוב של אאע"ה להודיע שזה העיקר מכל המעשי בהשתדלות ועבודת האדם שלא להשיג על גמר מעשה, וע"כ העוסק בתורת קרבנות פאלו הקריב (מנחות ק').

(ע"י החשק שיש לו בלימוד מתי יבוא לידו ויקיימנו דזהו עיקר הלימוד ועסק בתורה על מנת לעשות, ועל זה נא' ויה ד' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו, שזה להש"י ברוב רחמי דנותן שכר גם בעד מעשה לבד פאלו אדם הפועל, ולמ"ד מצות אין צריכות פונה אפי' פפיהו ואכל מצה יצא (ר"ה כ"ח).

(ולדברי הכל האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיי' כו'כו' הרי זה צדיק גמור (פסחים ח'.) אף דלהנאת עצמו מתפנין כל דדעתו למצוה הוי לי' פונה המועילה גם למ"ד מצות צריכות פונה וסגי בהכי להיות צדיק גמור, ופי' בר"ה [ד' א'] דהוא רק ביישראל ע"ש ברש"י שלבן לשמים כו', והוא עד"ש רמב"מ [פ"ב מהל' גירושין] בטעם פופין עד שיאמר רוצה אני דבמעמקי לב כל אהד רוצה לשמוע דברי חכמים רק השאור שבעיסה מעכב ומשהנקה ותשש פח יצרו עד שאומר בפיה ג"כ רוצה אני סגי ע"ש, וה"נ המחשבה שלא לשמה ביישראל אינו אלא מצד היצר המרגילו לבקש בכל דבר הנאת עצמו אבל מעמקי לב דבני ישראל אינו אלא לשם שמים בלבד, וכמ"ש ברכות י"ז רע"א] גלוי וידוע שרצוננו לעשות רצונה כו', וכשיש מעשה בפעל ג"כ סגי בהכי פי להצטרף לרצון שבמעמקי הלב ואין משגיחין למחשבת שאור שבעיסה המערבת, ונראה עוד דגם בחישוב לעשות מצוה שלא לשמה ונאנס ג"כ מעלה עליו הפתוב פעשאה, אע"ג דהמחשבה הי' שלא לשמה זהו מצד השאור המבלבלו ועומק מחשבתו ורצונו לא כן, [נהגם דילפינן התם זה מקרא דלחושבי שמו דמשמע לשמו ית', מ"מ מאחר דאר"י לעולם כו' דמתוך שלא לשמה בא לשמה ומשמע בערכין ט"ז ב'] דכהדדי לגמרי נינהו

מטעם זה יעו"ש, ה"נ במחשבת מצוה שלא לשמה מתוך כו' ונחשב פלשמו] ומ"מ כל זה הכל מצד חסדי הש"י, אבל מצד האדם צ"ל כל השתדלותו על הפונה ומחשבה לשם שמים בכל דבר ואל תהיו כעבדים המשמשים כו': [כב] עיקר חשיבות המעשה פאשר אינו מרגיש כ"כ היקרות שיש בה, דאז לא רבותא כ"כ לחשוק בדבר יקר אבל פאשר אינו יורע כ"כ החשיבות שבו רק בתמימות עושה איזה דבר הנראה בעיניו טוב והוא דבר הראוי פרצון שמים אז אפי' דבר קל נחשב הרבה, ועז"א [ברות רפה] על פסוק ויצבט לה קלי בא הפתוב ללמדך שאם אדם עושה מצוה יעשנה בלבב שלם שאלו הי' ראובן יודע שהקב"ה מכתוב עליו כו' בכתפו הי' כו' ואלו הי' יודע אהרן כו' ואלו הי' יודע פועז כו' דזה נקרא בלב שלם פאשר אינו יודע כ"כ יקרות הדבר שהקב"ה מכתובו לזכרון לעצמי עד דאז ודאי היו עושין ביתר שאת הרבה אבל התעוררות זה לעשות דבר יקר וחשוב בעיני הש"י אינו עוד מצד עצם חשק הלב לאותו ענין הטוב, רק מצד חשקות הלב לעשות דבר היקר וזה לא נקרא עוד ללב שלם בשלימות הגמור, ולימדך הפתוב במה שספר בשבחן של צדיקים הללו בדברים קלים פאלו, אשר בנדאי לגדולה מזאת הרבה היו מתוקנים ומסתמא פעלו הרבה בימי חיייהם גדולות ונפלאות בעבודת הש"י, אבל מה שנשארו מהם בפתובים לזכר עולם הוא רק מה שעשאו בלב שלם, ועיקרו הוא בדבר קל שפנה אינו יודע ולא מעלה על לב שהקב"ה יכתוב אותה פעולה כלל בספר זכרון, ודייקא פעולה כזו הוא מה שהש"י מכתוב לפי שדבר זה עושה בלב שלם, ועד"ז מ"ש [בשמו"ר פ"ב] אין הקב"ה מעלה לגדולה עד שמנסהו בדבר קטן, ונאקא בדבר קטן דבדבר גדול אין כ"כ נסיון אם יעמוד בו, ורק דבר קטן שאינו מעלה על לב שיש בזה איזה ענין מנה ועבירה רק מצד עצמו בטבעו הטוב להטיב ולרחם על הבריות זהו הנסיון על עצם שורשו בטוב עד שראוי להיות ראש אלפי ישראל, [עד"ז עיקר הנסיון בעבירה פאשר אינו יודע חומר העבירה, כמ"ש (ויק"ר פכ"ג) בבועז דהסיתו יצרו אתה פנוי והיא פנוי, ושל פלטי בן ליש דגדול יותר נראה מלבד פירש"י [סנהדרין כ' רע"א] דהי' שנים הרבה, העיקר בשביל שהיתה נשואה לו בהיתר בית דינו של שאול שפסקו דקדושין דדהע"ה לא היו קדושין כדאי התם והוא ודאי לא ידע שטעו בדין דא"כ לא הי' נשואה כלל וע"כ גם הוא חשב דכדין הורה, וע"כ אמר שם [י"ט סע"ב] שפלטו כו' שהי' לו סיעתא דשמיא מה שלא עלה על לבו מיוחד איסור לאו דעונתה לא יגרע מאחר שנשואה לו כדין, רק שלבו הי' נוקף מ"מ בו מצד גודל ותוקף מורא שמים ויראת חטא שהי' עליו אולי אע"פ שפדין שריא, מ"מ אין זה ראוי והגוונתגון לגזול ולחשוק לחלק חבירו מאחר שמכל פרצונה הטוב נשאת לדוד ואתבתו כמפורש בפתוב, ומצד טהרת עצם נפשו שלא לחשוק למה שאינו שלו ואין ראוי לו פירש הימנה והשם יתברך עזרו שלא יעלה בלבו ביטול מצות עונה, וזהו עיקר תוקפו של נסיון בכל מקום]: [כג] פאשר האדם גודר עצמו באיזה דבר להתגבר נגד יצרו בכל פחו, הוא גודר בכחו זה כל הנפשות ואנפה הישראלית שבכל הדורות באותו דבר, וכד"ש [בוי"ר פל"ב] ובשהש"ר [על פסיק גן נעול] שרה ירדה למצרים וגדרה עצמה מן הערנה וכל הנשים נגדרו בזכותה ויוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערנה ונגדרו כל הזכרים בזכותו, ואם בשרה יש לומר לפי שכל ישראל מזרעה וצאצאי' ביוסף לא שיהו זה, וע"כ לפי שכל ישראל קומה א' ובשלימות האחד נשלם כל הקומה, ואמר ירדו למצרים היינו דנכנסו לנסיון דשם

עֲרוֹת הָאָרֶץ מְקוֹם תְּנוּקָה הַקְּלִיפָה דְעֵרִיּוֹת, וְהַגְּדֵרֶת עֲרוֹהַ דְשָׁם הֵינּוּ חֲסֵרֶת כָּל תְּנוּקָה פֶּחַ אֹתָהּ קְלִיפָה וְעִי"ז נִגְדְרוּ הַפֶּל, וְלִפִּי שִׁבְתָּאָהּ זֶה אֵין דּוּמָה יִצְרוּ שֶׁל אִישׁ לִיִצְרוּ שֶׁל אִשָּׁה (כּמ"ש פְּתוּבוֹת ס"ד): הַנּוֹצְרוּ בְּזֶה בְּיַחְוִד הַגְּדֵרָה ע"י אִשָּׁה בְּפָנֵי עֲצָמָה, וְלִפִּי שִׁפְלוּת הַקּוּמָה אֵינוֹ אֶלָּא ע"י הָאִישׁ שֶׁהָאִשָּׁה טְפְלָה לוֹ וְכְלוּלָה בּוֹ, בְּזֶה שֶׁהַנּוֹצְרוּ לְהַגְּדֵרֶת אִשָּׁה כּפ"ע אֶפְשֶׁר אֶלָּא ע"י אַחַת מִהָאֵמְהוֹת שֶׁהֵם פְּלוּלִים בְּהַ מְצַד שִׁיּוּצָאִים מִמֶּנָּה, וְלֹא מְצַד שִׁכּוּלְלֵת הַקּוּמָה שְׁזֶה לֹא שִׁינְיָה פְּלֵל בְּאִשָּׁה דְהִיא רַק נְטְפְלֵת לְאִישָׁה, וּבְכָל דּוֹר וְדוֹר יֵשׁ כְּמָה וְכְמָה נְפִשׁוֹת מִיִּשְׂרָאֵל הַגּוֹדְרִים עֲצָמָם בְּאִיזָה עֲנִינִים שֶׁנִּכְנְסוּ בָהֶם לְנִסְיוֹן, שֶׁהַש"י מְנַסֶּה לְעוֹלָם בְּכָל דּוֹר וְדוֹר הַקְּנֻמִּים הַשְּׁלֵמִים צְדִיקֵי הַדּוֹרוֹת דְלֹא בְּצִיר עֲלָמָא מִינֵי (סִנְפָּה מ"ה).

(, וּבְאוֹתָן הַעֲנִינִים שֶׁהַשְּׁלִימוֹ עֲצָמָן הָרִי נִשְׁלְמוּ כָּל נְפִשׁוֹת הַדּוֹרוֹת כְּוָלָם עִמָּהֶם, וְזֶה טַעַם שֶׁקְּבִלְתִּי דְאֵע"פ שֶׁהַדּוֹרוֹת הוֹלְכִים וּמְתַקְּטְנִים וְלֹא אֶפְשׁוֹר דְרִי מ"מ הַנְּקוּדָה שֶׁכְּבִלָּב אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי הוֹלְכֵת וּמְשַׁתְּלֵמֶת יוֹתֵר וּמְאִירָה יוֹתֵר בְּכָל דּוֹר עַד עַתָּה קִין שֶׁתְּשַׁתְּלֵם לְגַמְרִי, יִצְרֵר וְהֵינּוּ מֵהַ שֶׁבְּמַעֲמָקֵי הַלֵּב שֶׁאֵין מְתַגַּלָּה בְּפַעַל אֶצֶל כָּל אֶחָד מְצַד פֶּחַ הַיִּצְרֵר הַמְקִיף לְכָל אֶחָד, וּכּמ"ש (בְּרִכּוֹת י"ז).

(גְּלוּי וְיָדוּעַ שֶׁרְצוֹנֵינוּ כּו' וּמִי מְעַכְב כּו', וּכּד"ש הַרְמַב"מ בַּה'ל גִּירוּשִׁין (סוּף פ"ב) בְּטַעַם כּוֹפִין עַד שִׁיאֵמֵר רוּצָה אֲנִי דְאֵמִיתוֹת רְצוֹנוֹ כִּי אֶלָּא שֶׁאֵין רוּצָה בְּפוֹעַל ע"פ יִצְרוּ דְאֵנְסִי, וּכְמוֹ בְּמַצְרִים דְהַעִיד הַפְּתוּב דְהִיוּ גְדוּרִים מִהַעֲרוֹהַ וּמ"מ אַחַת הִיְתָה שֶׁפִּירְסָמָה הַפְּתוּב (וִיק"ר פ"ב), אֶבֶל גַּם הִיא מְאֹנֶס הַמַּצְרִי אֶף דְשֶׁלָּא בְּחֻנָּם הִי' רַק ע"י שֶׁהִיְתָה פְּטַפְטְנִית שְׁלוֹם עֲלֵיהֶּ כּו' כּמִשׁוֹ"ל (שָׁם) מ"מ עֵיקֶר הַדְּבָר הִי' בְּאֹנֶס, וְכֵן בְּשִׁבְטִים דְנִכְשְׁלוּ ג"כ הַזְּכָרִים בְּבִיאַת אֲרַמִּית הִי' בְּאֹנֶס הַיִּצְרֵר ע"י שֶׁקִּישְׁטוּ זִנּוּת וַיִּין שֶׁל גוֹיִם לֹא נֶאֱסַר עֲדִין וּבְעַר הַיִּצְרֵר בְּלָבָם כּמִשׁוֹ"ל (סִנְהֶדְרִין ק"ו) וְכֵן בּכ"מ שֶׁהוֹסִיפוּ צְדִיקֵי הַדּוֹרוֹת מֵאֵז וְעַד עַתָּה לְגִדּוֹר עֲצָמָם נִקְבַּע כֵּן בְּכָל יִשְׂרָאֵל בְּמַעֲמָקֵי לָבָם, וְאֶף שֶׁיֵּשׁ שֶׁבְּפוֹעַל אֵינוֹ כֵּן אֵינוֹ מְצַד רְצוֹן עֲצָמוֹ רַק מְאֹנֶס הַיִּצְרֵר לְבַד, וְע"כ מַעֲמָקֵי הַלֵּב הוֹלֵךְ וּמְזַדְּבָה: [כּד].

כָּל שְׁרֵרֶת וּמַעֲלַת שׁוּם אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל אֵינוֹ מְשֻׁלּוֹ לְבַד רַק מְכֻלָּל הַכְּנִסִּי, כּמִשׁוֹ"ל (חֻלִּין נו: שְׁמו"ר פ"ז) עַל פְּסוּק מְמַנּוּ פְּנָה מְמַנּוּ יַתֵּד פְּהַנִּיו מְמַנּוּ מְלָכִיו וּנְבִיאָיו מְמַנּוּ ע"ש ע"ש, לִפִּי שֶׁכָּל הָאֹמָה קִיְמָה שְׁלִימָה וּכְמוֹ שֶׁהַרְגֵּל צָרִיף לְרֵאשׁ כִּי הָרֵאשׁ צָרִיף לְרַגְלָהּ, וְאֵין מַעֲלַת פְּהַנִּים וּנְבִיאִים וּמְלָכִים מְצַד עֲצָמָם רַק מְצַד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם מִהֶם וּמְכֻלָּם נִבְחָרוּ, וּכּמ"ש (עִי' תַעֲנִית ל':) דְכָל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל בְּמַדְבָּר הִיוּ נְזוּפִין לֹא נִגְלָה שְׁכִינָה לְמִשָּׁה, וְנֹא בְּחֻרְבָן גַּם נְבִיאָיָה לֹא מְצָאוּ חֲזוֹן הַגַּם דְלֹא חָטְאוּ, וּכְמוֹ שֶׁאֵמֵר יְרֵמִי לְבָרוּךְ אַתְּ אֲשֶׁר בְּנִיתִי אֲנִי הַנְּרִס וְגו' וְאַתָּה תִּבְקָשׁ לָהּ גְדוּלוֹת, וּבְמִלָּה נֹא מְקַרְב אֲחִיךָ תִּקִּים שֶׁע"י שֶׁהֵם מְקִימִים אוֹתוֹ וְלוֹקְחִים אוֹתוֹ מְקַרְב וּמַעֲמָקֵי לֵב כָּל יִשְׂרָאֵל הוּא קָם וְנִעֲשָׂה, כִּי הַמִּלָּה בְּעוֹלָם הוּא דְנוֹגְמַת הַלֵּב בְּגוּף כּמ"ש בְּסִפֵּר יִצִּירָה, שֶׁהוּא לֵב הַקּוּמָה דְכּנִס"י, וְע"כ אֶמְרוּ פְּרָנֶס לִפִּי הַדּוֹר ע"ש בְּעֵרְכִין (י"ז), וְהַסִּנְהֶדְרִין נִקְרְאוּ עֵינֵי הַעֲזָה (בּמִד"ר פּט"ו שֶׁהַש"ר פ"ה) וְהַכּה"ג הוּא הָרֵאשׁ שֶׁל הַכְּנִסִּי, וְכּוֹנֵן כָּל קְדוּשַׁת פְּהַנִּים וְלוֹיִים הוּא הַנְּאָצֵל וּנְפָרֵשׁ מִקְדוּשַׁת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאֵע"פ שֶׁהֵם נִתְעַלּוּ מִהֶם הוּא מְפַח קְדוּשַׁתָּם דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּתְגַּלִּית בְּשִׁבְט לְוִי בְּיוֹתֵר, וְזֶה טַעַם קַח אֶת הַלוֹיִים מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְע"כ בּכ" וְאַתָּה אֶת הַלוֹיִים בּכ" בְּהַעֲלוֹתָהּ נֹא ה' פְּעָמִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵז"ל (וִיק"ר פ"ב) וְהוּבֵא

בְּרִשׁ"י שֵׁם דְּלֵהוּדִיעַ חֲבֵתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁכָּפַל אֲזַכְרֶתָן ה' פְּעָמִים בְּפָסוּק אֶחָד, וְלָמָּה הוּדִיעַ חֲבֵתָן בְּאוֹתוֹ פָּסוּק דְּנִקְא, אֲבָל שְׂלֵא נַחֲשׁוּב בְּחִירַת הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֵׁישׁ בְּזֶה חֲסָרוֹן לְבַנְיָשׁ שֶׁרַק הַלְוִיִּם נִבְחָרוּ לְעִבּוּדַת ד' וְכָל יִשְׂרָאֵל נִדְּחוּ וְאִינָם רְאוּיִם לְכָה, ע"כ בָּא לְהוּדִיעַ חֲבֵתָן בְּמָקוֹם זֶה דִּינִיקָא לֹא מֵרַד דְּלֵא נִבְחָרוּ הַלְוִיִּים אֲלָא מִתּוֹךְ רַבּוּי חֲבֵתָן דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, דְּמֵרֹב חֲבֵתָן הִיא רְאוּיָא שֵׁיבְחָר מֵהֶם ג"כ שְׂכָט לְעִבְדוֹ וְלִוְלֵי תְּנִיקָא חֲזִיבַת כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ לְוִיִּים נִבְחָרִים כָּלֵל וְכָל מַעְלָתָם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמַצַּד מַעְלָתָן וְחֲבֵתָן דְּבַנְיָ, וּבְכָל דּוֹר נְדוּר כְּפִי מַעְלַת הַדּוֹר כְּנִלּוֹ פֶּן הוּא מַעְלַת וּקְדוּשַׁת הַפְּהָגִים שֶׁבְּאוֹתוֹ דּוֹר וְהַתְּלִמִּידֵי חֲכָמִים וְכָל רְאִישֵׁי יִשְׂרָאֵל, וּכְמוֹ בְּדוֹר הַמְּדַבֵּר שֶׁהִיא חֲזִיב מִכָּל הַדּוֹרוֹת הִיא מִרְע"ה הַת"ח וְהַנְּבִיאֵי שֶׁבְּאוֹתוֹ דּוֹר רַבֵּן שֶׁל כָּל הַחֲכָמִים וְהַנְּבִיאִים שֶׁכָּל הַדּוֹרוֹת שְׂלֵא קָם כְּמוֹהוּ, וְאֶהְרֹן הַכֹּהֵ"ג גְּדוֹל שֶׁכָּל הַפְּהָגִים שֶׁהָיוּ בְּזַכּוּתָן בָּאוּ כְּנִלּוֹ וְכָל דּוֹר וְדוֹר: [כֹּה] כָּל מַצְנָה יֵשׁ לָהּ שְׂכָר מְיוֹחַד בְּכַנֵּי עֲצָמוֹ, בֵּין בְּעוֹה"ב בֵּין בְּעוֹה"ז מְפִירוֹתֵיהֶן שֵׁישׁ לְכָל מַצְנָה כְּמ"ש בַּתּוֹרָה הַהִבְטָחוֹת בְּכָל הַמַּצּוֹת בְּשֶׁכֶר עוֹה"ז, וּמ"ש בְּרִישׁ פִּינְאָה אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁאֵדָם אוֹכֵל פִּירוֹתֵיהֶן כו', הֵינְנו שְׂהוּא בְּטוֹחַ לְאַכּוֹל מֵהֶם עַכ"פ פִּירוֹת בְּעוֹה"ז ג"כ וְלֹא יַעֲבֹר, מִשָּׂא"כ שְׂאָר מַצּוֹת אֵין הִבְטָחָה בְּהַחֲלֵט לְאַכּוֹל הַפִּירוֹת בְּעוֹה"ז דְּאִפְשָׁר לְאִיזָה סִיבָה יֵהִי גַם הַפִּירוֹת נִשְׂאָר לְעוֹה"ב, אֲבָל פִּירוֹת יֵשׁ לְכָל מַצְנָה שֵׁיִכּוֹל לִזְכוֹת בְּהֵן בְּעוֹה"ז אִם רְאוּיָ לְכָה, דְּרַק שְׂכָר מַצְנָה גּוֹפָה בְּהָאֵי עֲלָמָא לִיכָּא (קְדוּשִׁין ל"ט): אֲבָל שְׂכָר פִּירוֹת אֵיכָּא לְכָל מַצְנָה עֲנִין מְיוֹחַד כְּמוֹ עֶשֶׂר בְּשֶׁבִיל שְׂתַתְּעֶשֶׂר (שִׁבְתָּ קי"ט), וּבְשִׁלוֹחַ הַקֵּן בְּנִים כְּמ"ש בַּמְּדָרָשׁ (דְּב"ר פ"ו) עַל פָּסוּק וְאַתְּ הַבְּנִים תִּקַּח וְכִדּוּמָה, וְיָדוּעַ עַל פָּסוּק בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ דְּכָל הַמַּצּוֹת הֵן בְּמַחְשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה שְׂאִפְנֵי אִם אֵי אִפְשָׁר לוֹ לַעֲשׂוֹת בְּפִעֵל, ע"י הַחֲשֵׁק בְּלֵב לַעֲשׂוֹת מַעֲלָה עֲלֵיו הַכְּתוּב כַּעֲשָׂאָה כְּמ"ש בְּשִׁבְתָּ [ס"ג א'] אִפְנֵי חָשַׁב לַעֲשׂוֹת כו', וְכֵן ע"י הַדְּבוּר בְּלִמּוּד דְּבָרֵי תוֹרָה דְּדִינֵי הַמַּצְנָה, וּמ"ש סוּף מְנַחֵת מִקְרָא דְּזֵאת הַתּוֹרָה וְגו' גְּבִי קְרַבְנוֹת, רְבוּתָא אֲשִׁמוּעֵינוּ דְּאָף דְּשָׁם אֵי אִפְשָׁר לְהִיּוֹת בְּפִעֵל ע"י יִשְׂרָאֵל כָּלֵל דְּצָרִיךָ פֶּהֶן הַמְּקַרֵּיב וְהַפְּהֵן הוּא הָעוֹבֵד וְעוֹשֶׂה הַמַּעֲשֵׂה לְהִיּוֹת בְּעֵלִים מִתְּכַפְּרִים, וְאֲשִׁמוּעֵינוּ קְרָא דְּתוֹרָה עֲדִיפָא שְׁגַם הִישְׂרָאֵל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרַת חֲטָאת וְעוֹלָה נִחְשָׁב לוֹ כְּמַקְרִיב ע"י הַפְּהֵן, וְכ"ש שְׂאָר מַצּוֹת שֶׁבִידוֹ יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹתָם וְהוּא מוֹכֵן וְרוֹצֵה לַעֲשׂוֹתָם אֲלָא שְׂלֵא נִזְדַּמֵּן לִידוֹ, דְּאִפְנֵי בְּמַחְשָׁבָה לַעֲשׂוֹת כַּעֲשָׂאָה כ"ש בְּטַרְחַת הָעֵסֶק בְּדְבָרֵי תוֹרָה בְּלִמּוּד הַלְכוּתֵי, וְת"ח שֶׁבְּדוֹר שֶׁהוּא רֹאשׁ הַדּוֹר הוּא הַמְּשִׁיף בְּמַעֲשָׂיו וּבְלִמּוּדוֹ וּבְמַחְשָׁבָתוֹ שֶׁפַע לְכָל הַדּוֹר, דַּע"כ נִקְרָא (עֲרֻכִין י"ז) פְּרָנְס הַדּוֹר שֶׁהוּא הַמְּפָרְנְס בְּכָל צָרְכֵיהֶם דְּכָל הַצָּרְכִים פִּימָם בְּכָלֵל פְּרָנְסָה, פִּי כָּל יִשְׂרָאֵל קוּמָה א' וְהַפְּרָנְס הוּא בְּמָקוֹם הַמְּלִיךָ כְּדִמְשַׁמַּע בַּעֲרֻכִין [י"ז א'] וְהוּא כָּלֵב בְּגוּף כְּמ"ש בְּסִפְרָא יִצִּירָה וּמִמֶּנּוּ תוֹצְאוֹת חַיִּים כְּמ"ש בְּמִשְׁלֵי שֶׁכָּל הָאֲבָרִים מְקַבְּלִים חַיּוּתָם מִמֶּנּוּ, וְכִפִּי הַהֲלָכוֹת הַמְּתַחַדְשׁוֹת מִפִּי הַתְּלִמִּיד חָכָם שֶׁבְּדוֹר בְּאִיזָה מַעֲנִינֵי הַתּוֹרָה שֶׁהוּא עָסוּק, כֵּן הוּא פִּירוֹת הַשְּׁפַע הַנִּמְשָׁף לְכָל הַדּוֹר עַל יְדוֹ, וְזֶה שְׂאִי בְּמַנְחֹת [פ"ח ב'] גַּר יִשְׂרָאֵל וּבַתּוֹס' ד"ה גַּר מְשׁוּם דְּאִיִּירֵי וּבְמִידֵי דְּאוּרָה כו'.

ר"ל שֶׁע"י הִלְכָה בְּעֲנִין אוֹר דְּמִנּוּרָה וְדִירַח הַמְּאוּר שֵׁיִשְׂרָאֵל מוֹנִין לוֹ (סְנִפָה כ"ט ע"א), עַל יְדֵי זֶה הַמְּשִׁיף אוּרָה לְכָל יִשְׂרָאֵל וְע"כ נִקְרָא בְּאוֹתָהּ שְׂעָה גַר יִשְׂרָאֵל, וְז"ש רִש"י [עֲרֻכִין י' רע"א] שְׂאִתָּה מְאִיר עֵינֵי חֲכָמִים, הֵינְנו דַּע"ז הַמְּשִׁיף אוּרָה לְחֲכָמִים שְׂעָה עֵיקַר הָאוּרָה זֶה תוֹרָה כְּמ"ש בְּמַגִּילָה [ט"ז ב'] וּמַצָּאתִי גַם בְּסִפְרָא צָמַח דָּוִד עַל הַתּוֹרָה

(פ' בהעלותה ד"ז רע"ג) שפירש פון ע"ש], וכיוצא בו בכל חידוש דאורייתא שתלמיד ותיק עתיד לחדש, והן השמים חדשים וארץ חדשה חדשה שא' בזה"ק (ח"א ה') דנעשה, היינו השפעות חדשות לשמים וארץ וכל צאצאיהם בכללם: [כו] דברי תורה הם פאש, דהלא פה דברי פאש לשון פל תאנת רעות דעכ"א (סוכה נ"ב) אם פגע בך מנוול כו' הוא יצרא דעריות ותאנת שהוא ניוול דאשה חמת כו' כמ"ש בשבת (קנ"ב ע"א), וכשמושכו לביהמ"ד ניווח ומתפוצץ, ואש של תורה נמשל בסוף חגיגה (כ"ז) לאש של גיהנם דע"כ אין אש של גיהנם שולט בתלמידי חכמים ולמדו מסלמנדרא דהפל אש א', ואש של גיהנם המשילו שם אח"כ לאש של מזבח וע"ש בתוס' מהמ"ד דהיא אש שלמעלה דאוקלת ואין מכלה וכו' אש של גיהנם, שהוא דוגמת הליבון לכלי ברזל שפמפליט טעמים הבלועים וגופו ר ואינה אלא שורפת הרע שקלט בעוה"ז, ובת"ח אש התורה שורפתו בעוה"ז, וז"ש ביומא [ע"ב ב'] לא תירתו תרתי גיהנם, כי הת"ח סיבליים בעוה"ז פרשעים בגיהנם דאש התורה מלהטת תאנת היצור, וביקש שיראו שישורפם בעוה"ז לגמרי שלא ישאר פלום שלא יצטרכו עוד לסבול גם אש של גיהנם לשון הנשאר עדיין, ואמרו משכהו לבהמ"ד ולא שילף ללמוד בעצמו וגם הי' לו לומר משכהו לדברי תורה, רק דאעפ"י דכל ד"ת פאש ידוע דיש אש חזק ביותר וגדול ומלהט הרבה ויש אש קטן וכחו חלוש, וכו' מדריגות דברי תורה ובהמ"ד שפמפליט תורה ואיפא ת"ת דרבים וגם הרי יש מסתמא אדם גדול, דברי תורה כזו פועל יותר שפח האש בהם חזק יותר, וז"ש [ב"ב ע"ח ב'] ע"כ יאמרו המושלים ביצורם בואו חשבון כו' שרק המושלים שפבר שרפו היצור שפגופם בכח אש דדברי תורה בהם, הם יכולים לפעול בדבריהם גם בלב השומעים, וז"ש אח"כ שם תצא אש ממחשבין ותאכל כו', היינו שהגם שזה אינו שומע לו ומלהט אחר יצרו עדיין, מ"מ אש הדברי תורה דכורים שלו וז"ש צדיקים שנקראים שיחיו לשון שיתם ודבור פשיחה נאה דהתם פי כל שיחתם תורה, יוצאה ושורפת תאנת דאין מחשבין שאין יכולים להתפשט כל כך, ק ונהו פמו הני דירתי תרתי גיהנם שאף דהולף בשרירות לבו פח הד"ת פועל בו ג"כ שאוקלת ומלהטת תוקף התפשטות היצור שלא יוכל להתרחב כ"כ בקרב לבו, וכן שמעתי בשם ספר א' על פסוק ואמה פי הנהרתו וגו' הוא בעונו ימות, ולא אמר הוא רשע בעונו וגו' פברישא שם כשלא הנהירו, פי משהנהירו אף דלא שמע לו מ"מ פעל קצת שאין יצר לבו פריא בקרבו כל כך ואין נקרא עוד רשע אף דעדיין הוא בעונו]: שיקר וחקיב וחסוב בעיניו אחרים העושים רצון הש"י, אעפ"י שהוא אינו עושה כך שא"י לעשות כך, זה ששמח באחרים העושים הרי זה חשוב פאלו הוא העושה, ובמדת פנרענית מצאנו חשיב פחוקותי תמאסו שפירש בתו"כ זה המואס באחרים העושים בהדי לא תשמעו ולא תעשו וגרוע מהם, ק"ו במדה טובה המרובה, ובתוס' [ב"ב ס' א'] ד"ה ראנין שתשרה שכונה פי דייק מסיפין ותהי עליו רוח אלקים, ותמהו על זה מפרשים דהא ותהי וגו' דסיפין אבלעם קאי, אבל הפונה נ"ל כמו"ש לפי שאמר מה טובו ששיבח ומצא חן בעינו מעשיהו עד שאמר ראויין כו' עי"ז זכה גם הוא דותהי וגו', ואם כך בעפ"ם המושבח לישראל העושין שאין לו שייכות עמהם פלל, כ"ש וק"ו בישראל שכ"י קומה א', וכמו בעבירה שאיש א' יחטא ועל כל העדה יקצוף כמ"ש ביהושע כ"ב הלוא עכן וגו' ועל כל וגו' והוא איש אחד וגו', שזה פמו שפל האברים מרגישים בכאב ויסורין שבאצבע קטן שפברגל, או פמשל המדרש

(ויק"ר פ"ד) לקודם בספינה תחתיו וזה טעם הערכות, וע"י התוכחה נא' ואתה פי הנהרתו וגו' נפשה הצלת, פירוש הפרשת ש והבדיל עצמו בזה ממנו, ואם איננו שומע דעל זה נא' אל תוכח לץ ומצנה שלא לומר דבר שאינו נשמע (יבמות ס"ה).

(הוא נפרש ממנו ע"י ששונא ומואס בו במעשיו הרעים דעל זה אמרו (פסחים קי"ג): דברואה דבר ערנה מצנה לשנאותו, דבזה מתרחק שלא יזיק לו בכת הרע שבו, וכך במדה טיבה מרובה הוא בהיפך דכל ישראל קומה א' והטובה טוב וקדושה שיש בכל אחד הוא מאיר בכל ישראל, וע"י האהבה שאוהב לת"ח ולכל ישראל מצד הקדושה שיש בהם דעמך כולם צדיקים והחביבות שיש לו לכל המעשים והעובדות הטובות שרואה באחרים העושים, עי"ז יש לו שייכות והתחברות יותר עם קדושה להיות נמשכת גם עליו: [כח].

בירור כל מדה הוא בהיפך, פי אין לה שום מידה שאין בה צד שראוי להשתמש להיפך, והמדות הם חלוקים בנפשות מתולדתן, שיש שהיא בטבעו רחמן ובירורו להתאכזר על עצמך וכדומה משונאי ד' וכמ"ש (קה"ר פ"ז שוח"ט ז) כל המרחם על האכזרים בסוף נעשה אכזר על הרחמנים, פי רחמנות זו אכזריות היא באמת ומי שמרחם רק מצד טבע תולדתו ולא רק לשם שמים הוא מרחם גם במקום הראוי להתאכזר, ובזה עבירה גוררת עבירה דסופו להתברר להיפך ח"ו שהוא רק רחמן במקום שאין צריך ובמקום שצריך הוא מתאכזר, אבל שלימות המידות אף שנטועים בו בטבע לא ישתמש בהם מצד טבעו לבד רק לשם שמים לעשות כרצון הש"י, וכשמתאכזר במקום שאין רצין הש"י לרחם זהו הרחמן האמיתי שזה רחמנות על האמת דהנאה להם והנאה לעולם להתאכזר עליהם, וע"י דקרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק וכל שפע וברכה מתרבה בעילם עי"ז, וכיוצא בו בכל המדות כגון עניה יש ג"כ פעמים שצריך להשתמש בהיפך וכמ"ש בסוטה [ה' א'] בשמתא מאן דלית, ורשב"ג דכשתבח בענוה שהוא המשופח בין ג' ענותנין (ב"מ פ"ד): תיקן בריי' לכבודו נגד ר"מ ור"נ בסוף הוריות [י"ב ב'] והם חשבוהו לגיאות ואלו הי' פן הי' עולה בידם מה שבקשו להשפיל כבודו דכל הרוצה אחר הגדולה הגדולה בורחת ממנו כמ"ש בעירובין [י"ג ב'], אבל הוא נתברר אז בשלימות ענותו פי לא קיבל שום גיאות כלל מזה, פי הכבוד הוא מה שתיקן מה שראוי ע"פ הלכה לנשיא ונקבע הלכה כדבריו, ואין בזה להתגאות מה שהש"י חולק כבוד לנשיא והוא פה בה מאבותיו דהבן קודם לכל אדם ויורש גדולת אביו ולא תרומם לבו כלל עי"ז ובזה נתברר שלימות ענותו וע"כ עזרו הש"י להגדיל כבודו עוד יותר פמדת הבורח מהגדולה עד דהם נדחו מבהמ"ד ור"נ הוצרך לפייסו, וכן רבי דענותן הי' כמ"ש בסוף הוריות (י"ד).

(נסוף סוטה (מ"ט) צנה לבנו בכתובות [ק"ג ב'] נהיג נשיאותה בדמים וזרוק מרה בתלמידים, ומרע"ה העניו מפל האדם אמרו לו דתן ואבירם פי תשתרר עלינו גם השתרר. ומסתמא לא ידברו שקר בעלמא וכ"ש שלא יהי נכתב זה בתורה, אבל הרגישו בו למראית עין איזה השתררות ובזה הי' בירור שלימות הענוה שלי, והשונא נתלה בזה שלמראית עין והיפך האמת, ודהע"ה הי' לבו נקי לגמרי מתאות וכמ"ש לבי חלל בקרבי שהרגו ליצ"ר בתענית (עי' ריש' ברכות פ"ט ה"ה) וע"כ לא הי' ראוי כלל לאותה מעשה

כמ"ש בע"ז [ד' סע"ב], וכן מדנסהו הש"י בתאנה ואין הקב"ה מנסה אלא קנקנים שלמים כמ"ש בברא"ר (פל"ב) ע"כ דהוא הי' שלם בזה בתכלית השלמות, ובירורו הי' בנסיון זה דאף שלא עלתה בידו למראית העין ואויביו חשבוהו עי"ז לבא על אשת איש ובעל תאנה, הוא באמת נתברר בזה פי על האמת אמרו שבת [נ"ו א'] דלא חטא, ואמרו בסנהדרין (ק"ז) דראויה היתה לו בת שבע מששת ימי בראשית אלא שאכלה פגה, וכן ידוע דאותו ולד הי' נשמת משיח רק לפי שהי' פגה דעדיין לא הגיע הקץ ע"כ לא נתקיים, וזהו בירורו שגם במקום שנשתמש בתאנה לא נתאנה לדבר רע ח"ו רק לדבר הראוי לו מששת ימי בראשית ולהביא נפש משיח לעולם שראה שעתיד להוציא ממנה, ואף שלמראית העין לשעה דהי' נחשב לחטא הי' נראה שלא עמד בנסיונו ונתחרט על מה שביקש שינסהו (שם), מ"מ נקבעה בקשתו בחנני ד' וגו' לבקשה קבועה לעלמי עד, כי באמת עי"ז נצטרף לבו ונתברר שהוא מנוקה מתאנות לגמרי אחר התשובה שנתברר דלא חטא, דע"כ נשא אה"כ ואויביו יאמרו רע לו בזה וכמו שאמר לו שמעי ואודה ברעתך ע"י שהיתה אספקפסילי של בת שבע עוברת עמועמו כמ"ש בשוח"ט (ב') וע"כ חשב שמעי דיעלה ביד אבשלום, אבל באמת זה הי' בירור טוהר לבבו מפל תאנה רעה ועי"כ הוחזר למלכותו וכן בירור התמימות דיעקב אע"ה הוא ע"י הרמאות שנהג עם לבן, פי תם נקרא מי שאינו יודע לרמות כדפירש"י, אבל תמימות יעקב לא הי' מפני שא"י בתולדתו רק לפי שרצון הש"י כף ובמקום ורצון הש"י שיתנהג ברמאות הי' מרמה, וגם זה בתמימות דהו עיקר התמימות להיות נמשך רק אחר רצון הש"י כצאן אחר הרועה, ומדת האמת ליעקב שהוא שורש מדת האמת שהושלף ארצה בעוה"ז דכולו שקרים (בר"ר פ"ח) נתברר בשעה שאמר ליצחק אנכי עשו וגו', דזה נראה מזנבר שקרים ח"ו דלא יכון נגד עיניו והוא דייקא אז קיבל הברכות דויתן לה אלקים שדרז"ל בבר"ר (פס"ו) יתן לה אלקותי, היינו שיהי' הש"י נוכח עיניו להפיר מפל דבר שהוא המנהיג ובעל הפחות דזהו פי' אלקותו שיתן בכל דבר שיתן לי, וזהו רק מצד בירור מדת האמת שלו שהוא חותמו של הקב"ה (שבת נ"ה).

(ועי"ז צורתו חקוקה בכסא הכבוד (חולין צ"א: וש"ד) ועיניו ית' רק עליו היפך דובר שקרים דלא וגו', כי אז נתברר שכולו אמת אפי' מה שנראה כעין שקר למראית העין בעוה"ז הוא אמת גמור, כי הוא בכור באמת ליצירה וע"י קנין מעשו, ובהתלבשותו בלבוש עשו כל פעולת יעקב אע"ה שהי' הפל באמת לאמתו הי' זה התלבשות גמור בלבוש השניף לעשו, רק שאצל עשו הוא החמודות שאותם הי' לובש כשמשמש את אביו (בר"ר פס"ה) לרמאותו בפשיטת טלפיים כחזיר שיש לו סימן אחד הנגלה לטהרה כף עשו בנגלה ועל הלבוש הי' יכול להראות עצמו טהור, ואותו לבוש כשלבשו יעקב עי"ז הריח יצחק ריח בוגדיו כמ"ש בסנהדרין [ל"ז א':] שמה שאצל עשו נחשב לחמודות והראות טהרה, אצל יעקב נחשב זה לבגידה ופושעי ישראל שנהו חונף וצביעות, ומצד מדת יעקב שהוא רק האמת לאמתו כשמראה רק הלבוש נחמד הוא בוגד, ויצחק הריח גם בהם ריח טוב כי אצל יעקב דהפל אמת גם הפו"י אע"פ שחטא ישראל הוא כמ"ש סנהדרין [מ"ד א' וכמ"ש בגיטין [נ"ו א'] תא חזי מה בין פו"י לנביאי או"ה כו' פי אצלו יש במעמקי הלב גנוז נקודת אמת, וע"כ ר"מ גמר תורה מפומי' דאחר (חגיגה ט"ז:) כי הוא מזרע גירון קיסר (גיטין שם) מזרע עשו, וכידוע דזהו הציד בפיו דסתם מתניתין

ר"מ (סנהדרין פ"ו) שהוא יסוד תורה שבע"פ היא בפיו, ועד שלא ניתנה תורה ולא נבחרה אומה ישראלית היא נחשב גרים העתידים לצאת ממנו מזרעו, אבל באמת גר שנתגייר כקטן שנולד (יבמות כ"ב).

(ובשם ישראל יכונה ואין נקרא עוד זרע עשו, וז"ש אנכי עשו וגו' היינו אותם ני"ק שאמה מרגיש בפיו שזהו שורש עשו שהיא יצחק אהב ע"י הציד שבפיו הוא באמת אנכי ואינו שלו כלל, כי אפי' הגרים בשם ישראל יכונה וכ"ש ר"מ דכפי הנ"ל היא אמו מישראל ג"כ, ומצד הגירות שבו מאביו ודאי מי שהוא מזרע אברהם יצחק ויעקב עדיף בת"ח, ואפי' פו"י מעלה זו שהוא זרע אי"ו אינו אובד בחטאו ולא ניתק ממנו, וע"כ היא אחר שהוא פו"י רבו, וזהו שלימות בירור האמת אשר הוא פולו אמת שאין בו שום דבר של שקר ומלבד, כי מטתו שלימה, וכיוצא בו בכל המידות כולם: [כט].

כללות המדות טובות הם ז' כל אחד כלול מי' שנגדם ע' נפש שירדו למצרים כל אחד פח מיוחד בקדושה, ונגדם ע' אומות כל אחד פח מיוחד בקליפה במידה רעה מיוחדת ושרשם ז' עצמין שבארץ ישראל, וכל אלה מבני נח שאין להם שום שייכות עם ישראל, ואדום ומואב ועמון שהם קניי קנייזי וקדמוני שהובטח בהם אאע"ה כמ"ש בב"ב (נ"ו וע' יל"ש רמז ע"ח) הם נגד ג' ראשונות שהיא הרישי' דעשו בעטפי' דיצחק (ת"י ויחי נ') שיש להם שייכות קצת להקדושה, אדום הוא מצד שרשו מזרע יצחק ורבקה הורתו ולידתו בקדושה ונימול לח', וע"כ נקרא עמלק ראשיתראשית גוים שהוא ההתחלה וכתר דקליפה ואחריתו עדי אובד שכל שייכות שלו לקדושה הוא רק מצד ההתחלה בשרשו לבד וממנו העומק ראשית של כל העמים, ואחריתו עדי אובד שנקרת משרשו ואין נקרא זרע אברהם דביצחק ולא כל יצחק (נדריים ל"א).

(וזהו הכתר דקליפה, ומואב נראה לי דהוא נגד חכמה דקליפה פי בהם היא גנוז שורש חכמה שתאה חכמת שלמה, ורות בת בתו של עגלון בן בנו של בלק שהוא היא חכמתו גדולה מדבלעם כמשז"ל ונתחומא ר"פ בלק), וקליפת מואב קבלתי שהוא בגאונה דעכ"א ישע"י י"ו] שמעתי גאון מואב גא מאנד, והוא אתחלתא דרע שבמדות פידוע דהתחלת כל רע הוא הגאונה שמזה בא השורש לכל ענין הרע והקלי' בשבירת הכלים ע"י הלבוש דגיאיות לבש פנודע, ועמלק הוא שורש הרע שאינו נגלה עדיין בפעל בהתגלות לבו, והתחלת התגלות היש מאין דרע הוא בגיאיות הנמשך מחכמה הרעה שהיא פסולת החכמה האמתית ע"ז בא להתפארות וגיאות הלב, משא"כ בחכמת האמת שהיא חכמת התורה כל מה שמוסיף חכמה מוסיף ענוה ושפלות רוח (כמ"ש אבות פ"ו) כמרע"ה רבן של כל ישראל היא ענו מפל האדם, כי כל חכמי ישראל הוא להפיר שאין עוד מלבדו ושהכל מהש"י וממילא מכיר שפלותו ואין לו במה להתגאות כלל, משא"כ חכמת או"ה היא בהיפך כל שמתחכם יותר הוא כופר יותר ומחשיב עצמו ומתהלל בחכמתו, וזהו מואב פידוע (זוה"ק שמות פ"ה).

(דאבא הוא חכמה. ועמון הוא העלמת שם האב והזרעתו (בר"ר פנ"א) נראה לי נגד בינה דקליפה שכל פח הבינה הוא ע"י החכמה שמתבונן בה דבר מתוך דבר, אבל החכמה היא בהעלם תוך הבינה, וע"כ נקרא אימא שבה פח אבא בהעלם והיא הגורמת ההתפשטות והתגלות, ועם לשון אם וכן אומה לשון עם.

שְׁכַלֵּל הָעַם וְהָאֻמָּה הוּא כְּמוֹ הָאֵם, וּכְדִשְׁזוֹ"ל בַּר"פ כ"מ (בְּרִכּוֹת ל"ה) אָמוּ זוֹ כְּנֶסֶת
יִשְׂרָאֵל, וְהָאֵב הוּא הַשְׁוֹרֵשׁ שֶׁמִּמֶּנּוּ הַתְּפִשְׁטוֹת וְכַעֲנֵן הָאֲבוֹת שֶׁהֵן הַמְּרַכְּבָה (בַּר"ר פ'
פ"ב וְזוֹה"ק ח"ג רי"ז), וְצוּרֵת יַעֲקֹב תְּקוּיָה בְּכֶסֶף הַכְּבוֹד זֶהוּ אָבִיו שֶׁדָּרְשׁוּ שָׁם
אֶהְיֶה, וִירוּשָׁלַיִם הַעֲלִינָה יוֹנֶקֶת מֵאָבִי אֲיִמָּא תָרִין רַעֲנָן דְּלֵא מִתְּפָרְשִׁין, וְנִגְדָן עִמּוֹן
וּמוֹאֵב בְּקִלְיָפָה שִׁיבְבִי בִישֵׁי דִירוּשָׁלַיִם (סְנֵהֲדָרִין צ"ו:) דְּנַעֲשׂוּ שְׁוֹתָף בְּחֻרְבְּנָהּ לְצֹרֵר
הִיא מַלְכוּת הַרְשָׁעָה בַת אָדוֹם שְׁנַתְּמֵלְאִית מִחֻרְבְּנָהּ (מְגִלָּה ו' ע"א), וְאֵל אַחַר אֶסְתֵּר
וְלֹא עֶבֶד פִּירִין כְּנֹדַע (זוֹה"ק ח"ב ק"ג): דָּאִין שָׁם דַּעַת בְּקִלְיָפָה לְחַבְרָה חֲכָמָה וּבִינָה,
וּבְלַעַם שֶׁהוּא נֶגֶד הַתְּפָאָר דִּיּוֹדַע דַּעַת עֲלִיּוֹן כִּי בְּקִלְיָפִי שָׁם הִשְׁגָּה דַּעַת וְכָל מַה שֶׁהִשְׁגִּי
הִי מֵאַחֲרֵיכֶם דַּעַת דְּקִדְוָשָׁה כִּי הִי נֶגֶד מַרְעָ"ה בְּזָה לְעֹמֶת זֶה כִּידוּעַ, וְע"כ נִכְתְּבוּ דְבָרֵינוּ
הַדַּעַת בַּתּוֹרָה: יְדוּעַ דִּי סְפִירוֹת הֵם וְלֹא ט' וְלֹא י"א כִּי כְּתָר בְּחִיצוֹנִיּוֹת הוּא דַּעַת
בְּפְנִימִיּוֹת, וְע"כ גַּם עֲמֶלֶק הוּא נֶגֶד בְּלַעַם וּבְלֶק, וּמִצְנָתוֹ תְּמַחָה לְגַמְרֵי שְׁלֵא יִשְׂאָר לוֹ
שׁוּם זָכָר דְּהִינּוּ פִירִין, וּפְרִיּוֹשׁ דְּלֵא עֶבֶד פִּירִין הִינּוּ פְרֵי הַמִּתְקִיִּים אֲשֶׁר זָרְעוּ בּוֹ שֶׁהוּא
חֹזֵר בְּגִרְעֵינּוּ לְהַצְמִיחַ אֵילָן הַעוֹשֶׂה פִירוֹת וּמִן הַפִּירוֹת חוֹזֵר אֵילָן וְהוּא הַקִּיּוּם בְּמִין
שֶׁאִין פּוֹסֵק, וְזֶהוּ הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הֵלֵךְ וְגו' אֲשֶׁר פָּרִיו וְגו' שְׁדוּמָה לְעֵץ הַחַיִּים דָּאֵתָם
הַדְּבִיקִים וְגו' מִשֵּׁ"כ הַשְׁוֹרֵשׁ דָּרַע אַע"פ שֵׁנ"כ יֵשׁ לוֹ הַתְּפִשְׁטוֹת שְׁמִינִין כָּל כַּחוֹת הַרַע
דַּע' אֲנוּמֹת אֲבָל אֵין זֶה נִקְרָא פִירִין אֲשֶׁר זָרְעוּ בּוֹ שְׁיֹכֵל לְהִיּוֹת חוֹזֵר חֲלִילָה דַּח"ו
מְטָרְטְשֵׁי עֲלֵמָא, רַק הוּא ע"ד בִּיעֵי דְסַפְנֵי מֵאַרְעָא וּבִיעֵה ז' ע"א) דְּזֶה סוּד שׁוֹר הַבַּר
שְׁפִירָס הַזָּכָר כַּמ"ש בְּהַסְפִּינָה (ב"ב ע"ד:), כִּי שִׁיר הַבַּר וְלִוְיָתָן הֵן תָּרִין יִצְרִין דו"ג
וְכַמ"ש בַּמִּקְ"א, וְאַחֲרֵיתוֹ עֲדֵי אוֹבֵד כִּי אֵין לוֹ אַחֲרֵית כָּלָל, וּמִחֲזִיתוֹ הוּא ע"י הַמִּצְוֹת עֲשֵׂה
דְּזָכוֹר וְגו' ע"י הַזְּכִירָה בְּלֵב וְהַתְּאוּנָנוּת עַל שֵׁישׁ עֲדִיין בְּעֵלִם מְצִיאוֹת הַשְׁוֹרֵשׁ דָּרַע
הַגּוֹרֵם דָּאִין הַשֵּׁם שְׁלֵם (תְּנַחֲמָא ס"פ תַּצְא), הִינּוּ הַתְּגַלּוֹת אֶלְקוּתוֹ ית', וְהַכְּסָא הִינּוּ
מוֹשְׁבּוֹ וּשְׁכִינָתוֹ ית' בַּתְּחֻתּוֹנִים, וְהוּא חוֹשֵׁק וּמִתְאַנָּה לְמַחֲוֹתוֹ וְשְׁלֵא יְהִי עוֹד מְצִיאוֹת
לְרַע, ע"י חֲשָׁקוֹת וְכִסּוּפִין אֵלוֹ שֶׁבְּלִבָּבוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵם פּוֹעֲלִים בְּאַתְעָרוּתָא דְלַתְמָא
אַתְעָרוּתָא דְלַעֲלֵא שְׁהִש"י ג"כ מִתְעוֹרֵר לְמַחֲוֹתוֹ לְמַחֲוֹתוֹ, וּבְכָל שָׁנָה בְּקָרִיאַת פ' זָכוֹר
וַיְמִי הַפּוֹרִים נִתְעוֹרֵר זֶה, וְכָל שָׁנָה שְׁנוֹסֵף הַתְּעוֹרְרוֹת נוֹסֵף הַתְּחֻזָּקוֹת לְהַתְּעוֹרְרוֹת זֶה עַד
שִׁיגִיעַ הַקֶּץ שְׁנֹזְכָה לְמַחֲוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וְעִי"ז יְהִי הַשְּׁתַלְמוּת הַקּוּמָה דְּקִדְוָשָׁה בְּזֶה לְעֹמֶת זֶה
וְהַתְּגַלּוֹת הַעֲנוּמָה רֵאשִׁית דְּקִדְוָשָׁה שֶׁהוּא דְבוּק בְּעֹנֶמֶק אַחֲרֵית, כִּי בְּקִדְוָשָׁה כְּשֶׁמְגִינּוּ לְסוּף
חוֹזֵר לְרֵאשׁ דַּעִ"ז הוּא הַקִּיּוּם לְעֶלְמֵי עַד, וְע"כ בְּפִרְשַׁת זָכוֹר וּפּוֹרִים שֶׁהוּא הַזְּמַן דְּמַחֲזִיית
עֲמֶלֶק לְהִיּוֹת אֵל אַחַר אֶסְתֵּרס וְלֹא עֶבֶד פִּירִין אֵז הַזְּמַן לְפַעֲוֹל בְּקִדְוָשָׁה לְזַרַע יַעֲקֹב
הַנּוֹלָדֵת פִּירִין בְּגַיִם חַיִּים וְקִיּוּמִים לְעַד, (וְכֵן קִבְּלֵתִי כִּי בְּפִרְשַׁת זָכוֹר שְׁקוֹרִין לְעֲמֶלֶק
תְּמַחָה וְגו' מִסְתַּמָּא בְּקִדְוָשָׁה נִגְדוּ רִיבּוּי וְהוֹסְפָה וְשִׁפְעַת בְּנֵי: [ל] לְפַעֲוֹל יִשׁוּעָה לְאַחֲרֵים,
הַעֲיָקָר כְּשֶׁגַם הוּא צָרִיף לְאוֹתוֹ דְּבָר וּמִתּוֹף זְכוּתוֹ פּוֹעֵל יִשׁוּעוֹת לְעַצְמוֹ וְעִי"ז מִמִּילָא
נוֹשְׁעִים גַּם אַחֲרֵים עִמּוֹ, וְכַד"ש (בַּר"ר פּנ"ג) בְּשָׂרָה הַרְבֵּה עֲקָרוֹת נִפְקְדוּ עִמָּה, וְאַמְרוּ
(בְּרִכּוֹת י"ז:) כָּל הָעוֹלָם כְּנֹלָדוֹ נִזְוֵן בְּשִׁבְלֵי חֲנִינָא כו', אִף דְּהַרְבֵּה צְדִיקִים גְּדוֹלִים הָיוּ
בְּאוֹתוֹ דוֹר, רַק דְּכֹלָם אִיבְרֵי בְּשַׁעֲתָא דְּמִזּוּנֵי וְרַבֵּי חֲנִינָא בְּן דּוֹסָא לְבָדוֹ הִי עֲנִי גְדוֹל
דְּקָשִׁין מְזוֹנוֹתֵיו כְּקָרִיעַת יַם סוּף (פְּסָחִים קי"ח).

(דְּבַעֲתִיקָא תְּלִיא שְׁצָרִיף לְפַתּוּחַ שַׁעַר חֲדָשׁ בְּשִׁבְלֵיו בְּהַמְשַׁכַּת יֵשׁ מֵאִין שֶׁהוּא הַמְּזוֹל
לְיִשְׂרָאֵל כְּנֹדַע, וְע"י הַמְשַׁכַּת חֲזוֹן לוֹ נִפְתַּח שְׁפַע מְזוּנֵי לְכָל הָעוֹלָם כְּנֹלָדוֹ, רַק שֶׁהוּא דִּי

לו בקב כי השי"ת משביע לכל חי רצון כפי רצונו, ושלמה המע"ה בקש הטריפני לקחם חוקי כפי צורך הלחם שלו בסעודת שלמה בשעתה זה נחשב אצלו לקחם חוקי כפי צורך פרנסתו, ולא מותרות דביקש על זה ריש וענשך אל תתן לי לא שיקסר מפדי צרכו ולא מותרות, ואצל ראב"ד נחשב קב חרובין לקחם חוקי ויותר מזה הי' אצלו מותרות וענשך שיש לבקש על זה שאל תתן לי, ורישותו הי' פחות גם מקב חרובין וכהע"כ גיזון בשבילו כל אחד בלקחם חוקו, מי שצריך בסעודת שלמה וסוס לרפוב ועבד לרוץ לפניו כל הצטרכותו הוא בכלל מזוני הנמשך לכל אחד בשבילו, וכן בכל דור הצדיקים חשוכי בנים הם הממשיכים שפע בני לכל הדור, ואפ"י שאין פועלים לעצמם היינו בגשמיות אבל ודאי אין תפלתם חוזרת ריקם פי יש יד ושם הטוב מבנים ובנות ותולדותיהם של צדיקים מעשים טובים (בר"ר פ' נח), והש"י משביעם בזה להתפייס במקום בנים פשרואה שאינו טוב להם, דדבר זה כפשי דרחמנא (ע' ברכות י').

(ומ"מ הם ממשיכים שפע בני ממש לכל הצריכים לבני גם בגשמיות, וכן אותם הצריכים למזוני על ידם הוא המשכת שפע מזוני וכן הצריכים לרפואה וחי וכיוצא בכל דבר, וע"כ אמר הש"י למשה רד במעשה העגל דנתנדה ונתרחק פדי שיצטרך גם הוא לישועה זו דהתקרבות ועי"ז קירב גם כל ישראל עמו, וכן במרדכי הי' התחלת קנאת המן בו אף שהגזירה על כל ישראל, רק פדי שעל ידי זה יהי' הוא ממשיך ישועה לכל ישראל בזה: [לא] פרנס הדור השפע שיש לו הוא ממשיך אותו השפע לכל הדור, כמרע"ה דשפעו הי' בדעת המשיך פן לכל דורו שהיו דור דעה, ואמר מאין לי בשר לתת וגו' כי הוא לא הי"ל שפע בזה שיוכל להשפיע לכל ישראל, וע"כ אמר לא אוכל אנכי וגו' וסיים ואל אראה ברעתי, היינו שהוא הי' מרוחק מכל גשמיות ולא הי"ל שייכות להשפעת בשר גשמי ואם פרנס לפי הדור וכמ"ש ערכין י"ז.

(ויהי' גם הוא צריך לשפע בזה זה נחשב רעה גדולה לגב"י, וע"כ מינה ע' זקנים שיוכלו להמשיך שפע גשמי, כי דרגא דמרע"ה שהיא המוריד תורה מן השמים לא הי"ל שייכות עם שפע עוה"ז פלל, רק בהשפעתו הי' המן לקחם מן ק השמים שהיא עצמו סוד התורה שבכתב לכו לחמו בלחמי שהיא הלחם שמלאכי השרת אוכלין (יומא ע"ה): והע' זקנים המקבלים נבואתם ממנו כמ"ש ויאצל וגו' הם דוגמת לבנה המקבלת מהחמה סוד תורה שבע"פ שהיא חכמה תתאה, וענ"ז נמשך שפע גופני למטה ג"כ שהיא צריך לתורה שבע"פ כמ"ש בעירובין (ס"ה) אי קרצתן פינה לא תנאי תנאי, ובהוריות (י"ג): חמרי וריחני פקחין, ובב"ק (ע"א): האי דלא אמרי באורתא דלא אכלית בשרא דתורא, וע"כ הם יוכלו להשפיע בשר, ושלמה המע"ה שהיא שורש החכמה תתאה הי' לו ג"כ ענשך גדול וכן השפיע לכל ישראל כמ"ש וישם הכסף בירושלים כאבנים, כי מלכי ישראל וראשיהם נקראים פרנסים שהם מפרנסים לדורם ורועים פרועי הצאן שהם מרעים הצאן וממשיכים שפע להם, אבל מלכי עכו"ם הם בהיפך השפע שיש להם הוא מה שקולטים כל השפע הראוי לאימתם עד שפולם נשארו רשים בד"ז, וע"כ אמרו באחשורש [מגילה י"א א'] שהכל נעשו רשין בימיו והוא התפאר בהראותו את עצירות עצים ולא המשיך שפעו לאומתו רק אדרבא עשה פולם רשים, וענשך הי' ע"י שאז הי' התחלת יסוד תורה שבע"פ ע"י אנכנה"ג דזהו דהדר קבלו בימי אחשורש מאהבת הגס מה שתחלה הנה בכפיית הר כגיגית, והכפיית הי' על תורה שבע"פ כמ"ש בתנחומא [פ'

נח] ומתורה שבע"פ נמשך עשירות, ולפי שהיו בגלות אז וכל השפע גשמי הוצרך לירד דרך המלך דאו"ה המושל עליהם ע"כ קלט הוא כל העשירות הגשמי, והם לקחו העשירות בדעת הרוחני שאין לו שייכות לזה, ומצד הזה נחשב גם למלך על ישראל שהמלכות שלהם היא להשפיע להם, פי הרוחני שבשפע שלו שהוא אין יכול לקבלו ולא אומתו, זה נשפע לישראל שבגלות אצא למלכי דידהו שהם רבנן וחקמי ישראל שבאותו דור: [לב].

יש ישועה שהקב"ה מוציא משקועו לגמרי, וזהו גאולת מצרים שהוציאנו ממ"ט שערי טומאה לגמרי שיצאנו מעבדות לחרות ומאפלה לאור גדול כו' (פסחים קט"ז): ומעתה עבדי ד' ולא עבדי פרעה (מגילה י"ד) פי כבר יצאנו משקוע זה דמצרים, וכן יש לכל נפש פרטי כשיוצא משקוע שלו כשהקב"ה עוזרו לינצל מטומאה זו זהו דנגמת יציאת מצרים, ועל זה הוא מצות זכירת יצי"מ שמזכירין תמיד בכל יום ולילה לעורר ישועה זו שאנו צריכין לה בכל יום תמיד, דבהזכרת הנס שהי' כבר מעוררין זה גם עתה בהוה, ויש ישועה שהקב"ה מאיר לו גם כשיושב בחושך ואינו מוציא ממקום החושך וצלמות לגמרי להביאו למקום האורה, רק שגם פי ילך בגיא צלמות ומשוקע במה שמשוקע עדיין לא אירא רע פי אתה עמדי, דהש"י מאיר לו דבר זה דאתה עמדי גם במקום הצלמות, וזהו ג"כ ישועה גדולה למי שלא זכה לצאת מהשקוע לגמרי עדיין מ"מ כבר נושע דלא ירא רע, וזהו גם דפורים דאפתי עבדי אחשורוש אנו שם) ובמגילה [י"א רע"א] רבי זירא פתח לה פתחא פי עבדים אנו ובעבדותינו לא עזבנו וגו', דאפתי לא נושענו לצאת לחירות לגמרי שעדיין אנו משוקעים במה שמשוקעים דע"ז צ"ל בגלות ועבדים למלכי אומות, ומ"מ גם בעבדותינו ובשוקועינו לא עזבנו וליהודים היתה אורה וגו' להאיר לנו דגם שמשוקעים במקום שמשוקעים עכ"ז ד' עמנו, וזהו החיוב לבסומי עד דלא ידע כו' (שם ז:), פי אין לה שיקוע יותר מבשכרות שכל העולם דומה לו למישור (יומא ע"ה ואין לו שום ישוב הדעת דע"כ פטור מדין תפלה שאינו יכול לדבר בפני המלך (עירובין ס"ד).

(, וגם בגלות פן שכורת ולא מיין רק ע"י דעבדים אנונו הוא שעבוד מלכות המשקע ומבלבל הלב ומעכב לאמיתות רצוננו שהוא לעשות רצונו ית' כמ"ש בברכות (י"ז.) וגם בתכלית השיקוע והעדר הדעת להיות פעומו לפני המלך ית"ש דבאור פני מלך חיים, ואין מקום לגזירת המן אלא ע"י העדר אור פני מלך וגם הישועה דליהודים היתה אורה לא הי' אור פני מלך ה דהכרת הנוכח דד' לנגדי תמיד כמו שהי' ביציאת מצרים ואח"כ במתן תורה דהיו חרות לגמרי מהמלכות ויצה"ר (שמו"ר פל"ב פרד"א פמ"ט) וראתה שפחה על הים מה וגו' (מכילתא בשלח וזהו"ק שם צ"ד וקראו באצבע זה אלי וגו' (שמו"ר פכ"ג), וכן כל העם רואים הקולות דמ"ת ונכו אז לתורה מן השמים בהתגלות אלקות עין בעין נראה אתה ד' וגו' בהגלותה מלפנו על הר סיני, אכל בימי אחשורוש אף דהדר קבלוה מאהבה והתביבות יותר) שבת פ"ח.

(לא הי' בהתגלות אלקות רק מתוך ההעלם והחושך, והוא עד"ש (בשהש"ר פ"א) חביבין דברי סופרים יותר מיינה של תורה, ודברי סופרים הוא מה שחקמי ישראל מייגעין ומחדשין מעצמן זהו באהבה ובחביבות יותר, ואף שגם זה מן השמים והוא

הנבואה שלא נישלה מן החכמים כמ"ש בב"ב [י"ב א',] הוא בהעלם ולא בהתגלות שהוא מן השמים פנבואה לנביאים, וע"כ אמרו בסנהדרין כ"ד על פסוק במחשפים הושיבני זה תלמודה של בבל, שהוא יסוד תורה שבע"פ נקרא במחשפים שהוא האור דגם כי אשב בחושף ד' אור לי, וע"כ לא נכתב שום שם בכל המגילה שלא הי' התגלות שם שמים לעין, ומ"מ צריכה שרטוט פאמתה של תורה (מגילה ט"ז): דגם התורה מגילה ניתנה (גיטין ס') כי ענין מגילה היינו גילוי דברי חכמה, וזה דהתורה מיסוד דאבא היינו השפעת החכמה, והמגילה הוא מיסוד דאבא הנכנס לנוק' ובולט ממנה, זהו השפעת חכמת הש"י הנכנס ללבבות בני ישראל והתגלותו הוא מתוך לבבות חכמי ישראל, ועל זה הבטיח הש"י כי לא תשכח מפי זרעו, ובשבת (קל"ח): אמרו דעתידה תורה שתשתפח כו' שלא יהי' הלכה ברורה, היינו הפירור הלכה הוא תורה שבכתב דכתיבא ומנחא שדברי ברורים לפל, משא"כ ע"י תורה שבע"פ אין הלכה ברורה דהללו אוסרים והללו מתירים כו' (תגיגה ג'): ודבר ד' זו הלכה הברורה אינו מבורך.

כי אינו נגלה דבר ד': וזהו שבירת לוחות ראשונות דעי"ז למדין תורה ושוכחים (וע' עירובין נ"ד א, כי אלו זכו היו רואים הפל מבורך וגלוי בתושב"כ דליכא מודי דלא רמיזא באורייתא (תענית ט').

(ולא הוצרכו לתושבע"פ פלל ולא שייך שכה בהכתוב מפורש, אבל אחר החטא בלוחות אחרונות נגנו האור הגלוי שהי' בתושב"כ ועי"ז בא ההעלם והתגלות האור הוא רק בהעלם, ואף שאין הלכה ברורה מ"מ אלו ואלו דברי אלקים חיים (עירובין י"ג) והפל דברי תורה, וזהו דלא וגו' היינו תושבע"פ והלכה שאינה ועל זה הובטחו ג"כ במגילה וזכרם לא יסוף מזרעם ואי"ל ומדרש משלי ט').

(אפי' כל המועדין בטילין ימי הפורים כו', והפננה ע"י הגלות דשכח ד' בציון מועד ושבת ונא' חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי ואין שם הרגש האור דקדושת המועד שהיא הקדושה הגלוי' לעין דע"כ נקרא ג"כ שבת שהוא שמא דקוב"ה (זוה"ק ח"ב פ"ח): ונצטוו ג"כ בשביתה ונייחא, דע"י הפרת הנוכח דהש"י דאין עוד מלבדו אין מקום לפעולת אדם ואור זה אין נגלה תמיד ולא פל אחד זוכה להרגיש קדושת אור זה במועדות, ואף שפ"מ אנו צריכים לשמור קדושת המועד בעוה"ז שם לעולם מאיר אור המועדים וכל אורות דתורה ומצות בנפש הישראל אלי אלא שאינו בהתגלות לבו בכל אחד, וע"כ מצד ההתגלות נראה כפיטול ח"ו לקדושת המועד, אבל ימי הפורים אין נבטלים דאור זה שבתוך החושף אין לו פיטול פלל לעולם דבכל מקום שגלו שכינה עמהם (מגילה כ"ט המאיר לנו, וזהו מצית זכירת עמלק שהיא לדעת מפרשים (ע' רמב"ם ה' מלכים פ"ה ה"ה) ג"כ מצנה תמידית, והוא אינו נמחה לגמרי בעוה"ז עד עת קץ בהניח ד' מפל אויביה מסביב שיהי' חירות ממלכות לגמרי ולא פל זמן דאפתי עבדי אשורש אנו, וגם בתחלת התעוררתו שהי' בימי מרע"ה לא זכו עדיין למחותו לגמרי שאז הי' ישועה שלימה רק להחלישו לבד, כי הוא בא ברפידים בעת רפוי ידים (סנהדרין ק"ו).

(ובשעת החושף, וזהו ניהי ידיו אמונה וגו' דזהו אמונתה בלילות שבשעת החושף שאין האמת הברור גלוי לעין ההתחזקות הוא רק באמונה, ועי"ז נחלש כח עמלק וגבר ישראל בהתרוםמות ידי משה המעוררים האמונה בלבבות דבני ישראל לכונן לבם לאביהם

שְׁבַשְׁמִים פְּדַתְנָן בַּר"ה (כ"ט:), וְע"י אֲמוּנָה שְׁבַהֲעֵלָם אֵין מְחִי' לַגְמָרִי וְע"כ אֵין הַשֵּׁם שְׁלָם לְהִיּוֹת הַתְּגִלוֹת לְעֵין אֵיךְ הַשִּׁי הוּא לְבַדּוֹ הוּא מְשׁוֹבְרָא הָעוֹלָם וְעַד שְׁלֵא נִבְרָא הָעוֹלָם מִתְחִלַּת הַמַּחְשָׁבָה עַד סוּף הַמַּעֲשֵׂה, וְזֶהוּ הַמְּלַחְמָה לַד' בְּעַמְלֵק דָּשֵׁם הוּי' רוּצָה לְהַתְּגַלוֹת וּלְהָאִיר בְּעוֹלָם וּבְזָה הוּא נִלְחָם בְּעַמְלֵק בְּעַמְלֵק שֶׁהוּא רֵאשִׁית גּוֹיִם הַמַּאֲפִיל זֶה, וְזֶה הָאוֹר שֶׁהַשִּׁי מְאִיר גַּם בְּתוֹךְ הַחוּשָׁף ע"י מְלַחְמָה זֶה שְׁפָנְעַל עַכ"פ הַחֲלֻשָׁה לְכַחוּ שֶׁא"י לְהַאֲפִיל לַגְמָרִי, וְדָבָר זֶה דְאֲמוּנָה בְּהַעֲלֵם אֵין לוֹ בִּיטוּל כָּלֵל לְעוֹלָם ע"כ חֲבִיקוּק הַעֲמִידָן עַל אַחַת וְצַדִּיק בְּאֲמוּנָתוֹ יַחֲי' (מִפְּוֹת כ"ד), כִּי כָּל הַמַּצּוֹת וְהַתּוֹרָה אֵי אֲפָשָׁר לְכָל אֶחָד לְמִיָּם וְלֹא בְּכָל זְמַן, אֲבָל הָאֲמוּנָה הוּא דָבָר שְׁאֵין לוֹ בִּיטוּל, וְזֶהוּ הַעֲצָה הַגְּדוֹלָה לְכָל אֶחָד הַצָּרִיף יְשׁוּעָה אֲף דְאֵינוּ יָכוֹל לְצַאת מִשִּׁיקוּעוֹ, ע"י הַהֲתַחַזְקוֹת בְּאֲמוּנָה דֵּהַשִּׁי עִמּוֹ בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא אִז מְמִילָא גַם כְּשֶׁהוּא עֲדִיין בְּחֻשָׁף אֵין שְׁטָן וְאֵין פְּגַע רַע דַּד' אוֹר לוֹ, וְעִי"ז הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נִכּוֹן הַיּוֹם לְהִיּוֹת מְאִיר לוֹ לַגְמָרִי דַּע"כ סְמְכִינָן גְּאֹלָה לְגֵאֹלָה דְאָדָר לְנִיסָן (מְגִילָה ו'): דַּע"י הַתְּגִלוֹת הָאוֹרָה וְשִׁמְחָה דְּפוּרִים שְׁמַתוּף הַהַעֲלֵם יִזְכָּה אַח"כ לְהַתְּגַלוֹת הָאוֹר בְּהִיר דְּנִיסָן שְׁבוּ נִגְאָלוּ וְעַתִּידִין לְהִנְגָּאֵל גְּאֹלָה שְׁלִימָה: [לג].

לֹא נִמְצָא מְצָנָה דְּמִשְׁתָּה אֲלָא בְּפוּרִים, וְנִרְאָה לִי דְנִתְחַדַּשׁ אִז ע"י זְבִיחַת יִצְרָא דַּע"ז שְׁפָעְלוּ אַנְכְּנָה"ג (יּוֹמָא ס"ט:), וְהוּא בִּימֵי מַלְכֵי פָּרְס שְׁדָרְשׁוּ עֲלֵיהֶם בְּבַמ"ר [פ' חֲנוּקָת] תְּמִימָה שְׁאֵין לָהֶם אֲלָא ע"ז שֶׁהִנִּיחוּ לָהֶם אֲבוֹתֵיהֶם, כִּי כָּבֵר נִזְבַּח יִצְרָא דַּע"ז וְגַם הַגּוֹיִם לֹא עָבְדוּ ע"ז אֲלָא מִנְהֵג אֲבוֹתֵיהֶם בִּידֵיהֶם (כ"ה בִּילְקוּט ר"פ חֲנוּקָת), וְנִקְרָאִים תְּמִימָה וְיָדוּעַ כִּי כָּפִי קְלִיפַת כָּל אֲנָמָה שִׁישְׁרָאֵל מְשׁוֹנְעָבְדִין תַּחְתִּי' כִּף עֲנִין יִשְׂרָאֵל שְׁתַּחֲתִימָה וּמַצְבֵּם בְּיַהֲדוּתָם, וְאִז הָיוּ קְרוּבִים לְגֵאֹלָה שְׁלִימָה כַּמ"ש (בְּרִכּוֹת ד' ע"א וְסִנְהֵד' צ"ח:), דְּרֵאוּנִי הִיָּתָה בִּיאָה ב' כו' אֲלָא שְׁגָרָם הַחֲטָא דְנִשְׂיָאֵת נָשִׁים נִכְרִיּוֹת שֶׁהוּא הַהֲתַחַבְרוּת עִם הָאֲנָמוֹת, שְׁזָה כָּל קְלִיפַת פָּרְס שֶׁהָיוּ סְמוּכִים מְאוּד אֵל הַקְּדוּשָׁה וְרָצוּ לְהַתְּחַבֵּר עִם הַקְּדוּשָׁה, וְעִי"ז הִי' לְקִיחַת אֲחַשְׁוֹרֶשׁ לְאֶסְתֵר דֵּהַחֲטָא גַּרְם דְּדוּדֵי שְׁלַח יָדוּ מִן הַחֹר דְּבִנְיָנוּ הִי' ע"י דְּרִינְשׁ בֶּן אֶסְתֵר (וִיק"ר פְּרָשָׁה י"ג), וְהוּא ע"י מְכַשׁוּל דְּבִנְיָ יִשְׂרָאֵל ג"כ בְּחֲטָא זֶה, אֲבָל בְּשָׂאֵר דְּבָרִים הָיוּ תְּמִימִים וְזָכוּ לְזְבִיחַת הַיִּצָּר שֶׁהוּא מְעִין לְעַתִּיד דִּיהִיָּה זְבִיחַתוֹ לַגְמָרִי, וְאִז יֵהִי הַמִּשְׁתָּה גְּדוֹל בְּיוֹם שְׁעַתִּיד לְגַמּוֹל חֶסֶד עִם זָרְעוֹ שֶׁל יִצְחָק שְׁאֲמָרוּ בְּפִסְחִים [קִי"ט ב'], וְיָדוּעַ דִּיִּצְחָק הוּא מִדַּת הַצְּמִצּוּם שְׁבַעוּה"ז כָּל זְמַן שֶׁהַיִּצָּר מְצוּי צָרִיכִים לְצַמְצֵם עֲצָמָן וְכַמ"ש בִּיבְמוֹת (מ"ז:), דְּאֵין יִשְׂרָאֵל יְכוּלִין לְקַבֵּל רֹב טוֹבָה, וְכַב"ר [ר"פ וַיִּשָּׁב] לֹא דִיָּין לְצַדִּיקִים מֵה שְׁמַתְנוֹקָן לַעַת"ל אֲלָא שְׁמַבְקָשִׁין לִישֵׁב בְּשִׁלְוָה בַּעוּה"ז כִּי יַעֲקֹב אַע"ה דְּלֹא מַת (תַּעֲנִית ה'): ע"כ דְּזָכָה לְבִיטוּל הַיִּצָּר מְקָרֵב לְבוֹ לַגְמָרִי גַם הַעֲטִיּוֹ שֶׁל נְחֹשׁ, וְע"כ לֹא הִי' שְׁלִיטָה לְס"מ הַנְּאָבֵק עִמּוֹ אֲלָא בְּכַף יְרִיכּוֹ שֶׁא' כַּב"ר (פַּע"י) בְּנִבְיָאִים וְצַדִּיקִים הוּא בְּנֵה"י כְּנֹדַע שְׁהֵם הִירְכִין] הַיּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ, דְּמַצִּידוֹ כְּבָר זָכָה לְזְבִיחַת הַיִּצָּר לַגְמָרִי כְּלַעֲתִיד דֵּהוּא יִצ"ר הוּא מֵה"מ כַּמ"ש בְּב"ב (ט"ז).

(וְעִי"ז זָכָה ג"כ דְּמִשְׁתָּה שְׁלִימָה דְּגַם מְכָל זָרְעוֹ לֹא יִדַּח נִדַּח אֲלָא שְׁבַזְרַעוֹ אֵינוּ מְבֹרָר עֲדִיין בַּעוּה"ז עַד לְעַתִּיד, וְהוּא שְׁחָשֵׁב שְׁכָבֵר תִּיקוּן לַגְמָרִי בִּיקָשׁ לִישֵׁב בְּשִׁלְוָה לְרֵאוֹת עוֹלָמוֹ בְּחַיָּו מְעִין עוּה"ב, וְקַפְז רֹגְזוֹ שֶׁל יוֹסֵף הִיָּינוּ מְצַד זָרְעוֹ, וְכָל זְמַן שֶׁהַיִּצָּר בְּעוֹלָם אֵי אֲפָשָׁר לִישֵׁב בְּשִׁלְוָה וְצָרִיף לִירְאָה תְּמִיד שְׁמָא יִגְרוּם הַחֲטָא וְלְצַמְצוּמִים: וְזֶהוּ זָרְעוֹ שֶׁל יִצְחָק, דַּע"כ הוּא הַעֲתִיד דְּמַחְוִי לְהוֹ הַקַּב"ה בְּעִינֵינִי' (שְׁבַת פ"ט ע"א) לְהִיּוֹת עֵין בְּעֵין יִרְאוּ בְּשׁוֹב ד' צִיּוֹן ע"י הַצְּמִצּוּמִים שְׁסָבְלוּ בַּעוּה"ז, וּמִשְׁתָּה הִיָּינוּ שְׁלֹוָה כְּמוֹ תַּן בְּכוֹס

עינו יתהלך במשרים שכל העולם כולו דומה כמישור (יומא ע"ה ע"א) שאין שום דבר המעכב והוא העדר הצמצום, ודבר זה אינו אלא ע"י זביחת היצר ומצד זביחת יצרא דע"ז הי"ל שלנה בענין זה, וכל מקום שנתחדש איזה ענין אצל ישראל הוא מתפשט בכל העולם כולו גם באומות, ומצד הנה הי' התעוררות המשטה דאחשורש ימים רבים שהם בכל מקום של צער (כמ"ש ויק"ר פי"ט) דשלנה לרשעים רע להם ולעולם (סנהדרין ע"א:), ואף דנעקר יצרא דע"ז עדיין יש אביזרייהו דכל המתגאה כעו"ז (סוטה ד':) ושלנה שלו הי' בהראותו את וגו' להתנאות, וכן הפועס כעו"ז (זוה"ק ח"א כ"ז), ובמשטה האחרונה דלכני שושן חמתו בערה בו פי שלנה שלהם אינו מצד ביטולביטול היצר רק מצד התחזקות היצר, ואפי' יצרא דע"ז שנתבטל ע"י המשטה והשלנה נתגבר באביזרייהו דעדיין ישנם, וכ"ש יצרא דעיריות דלא נתבטל דכולם לדבר ערונה נתפוננו כמ"ש במגילה [י"ב סע"א], ובאותו משטה דשושן שהי' לכל העם הנמצאים וגו' ע"כ גם בני ישראל עמהם וכן אמרו שם פרצון איש ואיש מרדכי והמן שהם היו הממונים, ונראה לי דזה רמז למגדול ועד קטן דעשו נקרא גדול כמ"ש בברא"ר על פסוק בנה הגדול, ויעקב קטן והם חלקו ביניהם העוה"ז ועוה"ב, וכל שלנות יעקב בעוה"ז הוא רק כאשר זוכה לטעום מעין עוה"ב הביטול היצר שאין שטן ואין פגע רע בלבד משום חמדה ותאנת עוה"ז, משא"כ שלנות עשו להיפך כאשר יש לו כל תאנתיו בעוה"ז וכהיא דבר ששך וזונות ערומות קמי' ואמר אית לכו כהיא גונוי לעוה"ב (ע"ז ס"ה).

(.

דזהו שלנה שלהם שהוא דוגמת עוה"ב לישראל שאז שלנות ישראל והשלנה הוא כשאין לו שום יראה משום דבר, ועל זה אמר אתון אית לכו אימתא דמלכותא כו' ואין זו שלנה שלימה פי מוראה של מלכות בו"ד מבטלת שלוחו, משא"כ מורא שמים שעל זרע ישראל דגם לעוה"ב אף דיטייל עמהם בג"ע יהי' מוראו עליהם כמ"ש בתו"כ [פ' ברוךתי] על פסוק והייתי לכם לאלקים, מוראו ית' הוא המוספת שלותם אז דכל שלנות בני ישראל הוא מזה שהש"י להם לאלקים וכמ"ש בתדב"א (רבה רפ"ג) אני יראתי מתוך שמחתי ושמחתי מתוך יראתי, והתפלה נקרא יראה כמ"ש בברכות (ט':) על פסוק יראוה עם שמש ונא' ושמחתיים בבית תפילתי שבזה הוא שמחתם, ובאותה משטה דשושן נא' המלך סתם וידוע מהמדרש (אסת"ר פ"א) דר"ל מלך מלכי המלכים והינינו פי התעוררות המשטה הי' מהש"י ע"י זביחת היצר פנ"ל, ובירישא חשוכא הוא המשטה דימים רבים של צער שהוא משטה דאחשורש לבד והדר נהורא היא המשטה שגרמה הרפואה הקודמת למכה בהריגת ושתי, וממוכן הוא המן עצמו (מגילה י"ב:) הי' הגורר עלי' ונעשה בזה פרצון שניהם, והגוים מלאו תאנתם במשטה זו פרצונם שלא חסר מהם שום תאנה מחמדות עוה"ז ואצל ישראל שהי' שם הי' פרצונם בצמצום התאות, וזהו שמחתם דישראל כשמצמצמין עצמן מתאנת ושלנותן במשטה זו הי' רק שמחתן מביטול יצרא דע"ז ואף דהיו בהתחברות עם גוים במשטה אחת, ומ"מ נקרא זה בגמ' עובדי ע"ז בטירה כפ"ק דע"ז (ח'.

(בעפ"ם שְׁעֵשָׂה מְשֵׁתָה כו', וְזֶהוּ הַקְטָרוֹג שֶׁנֶּהְנוּ מִסְעוּדָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רָשַׁע דֶּהוּא שְׁמִיץ ע"ז וְכֵן שֶׁהִשְׁתַּחֲוִי לְאַלִּים אִף דָּאֲנִדְרָטָא הִי' (ע"י ע"ז ג' בַּתוֹס' שָׁם) וְגַם לֹא עָשׂוּ אֶלָּא לְפָנִים (מְגִילָה י"ב).

(מ"מ הוּא שְׁמִיץ ע"ז וְסִבִּיבּוֹ נִשְׁעָרָה מְאוֹד, וְכִפִּי מֵה שֶׁהֵם בְּרָרוּ עֲצָמָם אֲזַ בְּדָבָר זֶה עַד שֶׁזָּכוּ לְזִבּוּחַ יִצְרָא דע"ז לְגַמְרֵי וְהַש"י רָצָה לְקַבֵּל לָהֶם מְשֵׁתָה ע"ז לְוֹמֵר שֶׁנֶּתְבָרְרוּ שְׁגָם בְּשִׁפְרוּתָם עַד דְּלֹא יָדַע כו' אֵין לָהֶם לְחֹשׁ לְכָלוּם כִּי כָּבֵר לְכַבֵּם שְׁלָם בְּזֶה עִם הַש"י בְּלֹא שׁוּם נִטִּי', נִמְצָא מְקוּם לְמַקְטָרֵג לְקַטְרֵג עַל הַנְּזָכָר דְּנִרְאָה פְּאֵלוֹ עֲדִינִן אֵין מְבֹרָרִים לְגַמְרֵי בְּזֶה, וּבְאַמַּת בְּאוֹתוֹ מְשֵׁתָה עֲצָמוֹ הִי' הִרְפוּאָה לְזֶה כִּי זֶהוּ עֲצָמוֹ הַמְּשֵׁתָה שֶׁל מְלָכּוֹ שֶׁל עוֹלָם שֶׁרָצָה לַעֲשׂוֹת לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל עַד"ז דְּזִבִּיחַת הַיִּצָּר וְהוּא הַמְּשֵׁתָה דְּפוּרִים שֶׁנִּקְבַּע אַח"כ לְדוּרוֹת: וְכָטוֹב לֵב הַמְּלָךְ מְלָכּוֹ שֶׁל עוֹלָם בְּיִנְיָה שֶׁל תּוֹרָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל מוֹכֵנִים לְקַבֵּל עַל עֲצָמָם מְאֻהָבָת הַנֶּס, וְזֶה נִקְרָא טוֹב לֵב כַּמ"ש בְּמִדְרַשׁ רוֹת עַל פְּסוּק וַיִּטֵּב לְבוֹ שְׁעָסַק בְּדָבָרֵי תּוֹרָה, וְטוֹב לֵב מְשֵׁתָה תְּמִיד כִּי ע"י הַתּוֹרָה נַעֲשֶׂה חֲרוֹת מִיֵּצֵה"ר וּמְלֵאךְ הַמְּנוֹת (שְׁמו"ר פל"ב), לוֹלִי הַחֲטָא הַגּוֹרֵם וְאֲזַ אֵין נִקְרָא טוֹב לֵב כִּינֵן שֶׁיֵּשׁ עֲדִינִן מְשִׁפְּוֹ לְרַע ג"כ תּוֹךְ לְבוֹ דִּיֵּצֵה"ר יוֹשֵׁב עַל ב' מִפְּתָחֵי הַלֵּב (בְּרַכּוֹת ס"א).

(, וּבִנְעוּז קִינָדָם שְׁבָא לְנִסְיוֹן הֵהוּא זָכָה לְטוֹב לֵב ע"י הַתּוֹרָה שְׁעָסַק שֶׁהִטְעִימוּהוּ מֵעֵין עוֹה"ב וְאֲזַ בָּא לִיְדֵי נִסְיוֹן שְׁאֵין הַקֵּב"ה מְנַסֶּה אֶלָּא קְנָנִים שְׁלִימִים (בְּר"ר פל"ב), וּמְלָכּוֹ שֶׁל עוֹלָם הוּא צוּרַת אָדָם שֶׁעַל הַפֶּסֶא שֶׁהוּא דְמוּת יַעֲקֹב אַע"ה (חֻלִּין צ"א: בְּר"ר פס"ח) הֵינְנוּ הַשְׁוֹרֵשׁ הַנְּעָלָם שֶׁל כָּל הַנְּפֻשׁוֹת מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁכָּל דוֹר וְדוֹר שֶׁשְׁרָשָׁם הוּא כְּלוֹל בְּיַעֲקֹב אַע"ה כִּי הַבְּנִים הַבְּנִים גְּנוּזִים בְּכַח הָאֵב בְּהַעֲלָם, וּפְרָטֵי הַנְּפֻשׁוֹת שֶׁהֵם כִּנְס"י הוּא שְׁכִינְתֵּי הֵינְנוּ מֵה שֶׁהַש"י שׁוֹכֵן בְּקֶרֶב לְכַבוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַתְּגַלוֹת הַלֵּב, וְהַשְׁוֹרֵשׁ דְּמַעֲמָקֵי הַלֵּב שֶׁבְּזֶה כָּל יִשְׂרָאֵל דְּבִיקִים בְּהַש"י וְאִפְּלִי פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל דַּאֲע"פ שֶׁחֲטָא יִשְׂרָאֵל הוּא (סְנֵהֲדָרִין מ"ד).

(כִּי חֲלַק ד' עֲמוֹ יַעֲקֹב וְגו', זֶהוּ צוּרַת הָאָדָם דְּמִרְכָּבָה וְאַעֲפ"י שֶׁהוּא לְעוֹלָם דְמוּת יַעֲקֹב אֵינּוּ שְׁנָה בְּכָל דוֹר וְדוֹר שֶׁהוּא כִּפִּי הַנְּפֻשׁוֹת שֶׁבְּאוֹתוֹ דוֹר, אִף שֶׁכָּל דוֹר הוּא הַתְּפֻשְׁטוֹת קוּמַת יַעֲקֹב מ"מ אֵינּוּ שְׁנָה מִמֶּשׁ כְּמוֹ שֶׁהָאָדָם מְשֵׁתָה ג"כ לְפַעְמִים בְּדְמוּתֵי בֵּין אֲנָדָם לְלִיבָן וְכִיּוֹצֵא, וְיַחֲזוּד קוּב"ה וְשְׁכִינְתָּהּ הִידוּעַ הֵינְנוּ כְּשֶׁנִּמְשָׁךְ קַדְוִשַׁת הַשְׁוֹרֵשׁ הַנְּעָלָם דְּמַעֲמָקֵי הַלֵּב לְהַתְּגַלוֹת לְבוֹ לְהִיּוֹת מְרַגִּישׁ בְּלֵב אֶלְקוּתֵי ית' וְכַעֲזוּמָד לְפָנֵי הַמְּלָךְ וְכַמ"ש בַּהַג"ה דְּרִישׁ ש"ע א"ח ע"פ שְׁוִיתֵי וְגִי', וְז"ש ג"כ בְּמִדְרַשׁ רוֹת שָׁם עַל פְּסוּק הַנִּזְ' שֶׁבִּיקָשׁ אֲשֶׁה ע"ש, וְהֵינְנוּ טוֹב לֵב הַמְּלָךְ שֶׁהוּא יַחֲזוּד קוּב"ה וְשְׁכִינְתֵּי, וְאֲזַ אָמַר לְמַהוּמָן וְגו' לְהַנְּמֵם וּלְאַבְד כָּל צוּרֵי כִנְס"י וְכַמ"ש בְּמִדְרַשׁ אֶסְתֵּר עַל פְּסוּק זֶה, וְזֶהוּ לְהִבִּיא וְשִׁתִּי לְפָנֵי הַמְּלָךְ וְלֹא בָּאָה הֵינְנוּ הַנְּוִקְבָא דְקַלִּיפָה הַמְּתַדְמִית לְקַדְוִשָׁה כְּקוּף בְּפָנֵי אָדָם, וְהָאֲנוּמוֹת אֲזַ חֲשָׁבוּ דֵהֶם חֲשׁוּבִים אֲצֵל הַש"י כְּשֶׁרָאוּ מְשִׁלְתָּם עַל יִשְׂרָאֵל, וְדַמְטֵי ע' שְׁנָה וְלֹא אֶפְרִיק דִּימּוֹ דְּכָבֵר עֲזָבָם הַש"י וּבְחַר בְּהֵם וְכַמ"ש הֵן יִשְׁיָנִים מִן הַמְּצוֹת (מְגִילָה י"ג:), וְשֶׁהוּא יִשְׁקוֹל אֶל גְּנֻזֵי הַמְּלָךְ הֵינְנוּ מְלָכּוֹ שֶׁל עֵילָם כְּנִגְדַּד הַשְּׁקָלִים דְּכָל יִשְׂרָאֵל (ע"ש ט"ז בַּתוֹס') שֶׁהוּא עֲבוּדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּשִׁקְלֵיהֶם שְׁמָהֶם מְקַרִּיבִים כָּל הַקְּרַבְנוֹת וְצָרְכֵי הַקְּוִדָּשׁ, וְהוּא לְבָדוֹ יוֹכֵל לְעַבְדוֹ כְּנִגְדַּד כְּוָלָם שְׁנָה עֲנִין עָשׂוּ בְּפִשִּׁיטַת טְלָפִיִּים (בְּר"ר פס"ה) לֹא לְמַרְאָה עֵין בְּנֵי אָדָם לְבָד רַק גַּם בְּהַתְּגַלוֹת לְבוֹ חִישָׁב לְרַמּוֹת הַש"י וְלַחֲשׁוֹב

שגם בלבו הוא טוב, וע"כ נקרא עמלק ראשית גוים שהוא העומק ראשית דרע שהוא השורש הנעלם, וכל ההתפשטות והתגלות שבמות ולב אין ניכר הרע רק מאחר ששרשו רע הרי פולו פה ומה שנראה להיפך הוא רק לאיזה פינה לגרמין לקבל עי"ז ברכות וטובות בעוה"ז ונחמודותי אשר זה שרשם, וע"כ בעפוי"ם פהאי גוונא נקרא רשע משא"כ בישראל כמ"ש בר"ה [ד' א'] כי בעפוי"ם זהו שרשו ומה שעושה הטוב הוא רק לפנים וכדי שיגיע עי"ז למכונן שלו, אבל ישראל להיפך אפי' פשעושים רע הוא רק לפנים ומצד השאור שבעיפה לבד, ולפי שהיו מקטריגים גם למעלה בזה משרי האמות וע"ז הי' הבירור לרדיא לפניו הנקבא דקליפה שהיא הפנס' הרעה שלהם ערומה בלא לבושים שהיא מרמה בהם רק לראות עצמותה לבד, ולא באה פי אי אפשר לה להתניצב לפני מלכו של עולם כלל דבאור פני מלך חיים וכ"מ שמסטרך דמית והי חיים אין לו מציאות כלל לפני אור פני מלך, ובזה נתעורר מדת הגבורה ונערף מלך לשפוף ועם על מתקרבים להש"י ורק ישראל נקראים עם קרובי אשר לו אלקים קרובים אליו לאמות אין שום התקרבות להש"י, ובלעם ובלק שהם ג"כ שורש אחד עם עמלק פידוע חשבו ג"כ להסב אהבת הש"י והתקרבותו אליהם ע"י הקרבות שהקריב, ואמרו על זה במדרש (במד"ר פ"כ) פסוק טוב ארונת ירק ואהבה שם משור אבוס וקנאה בו, כי אהבתו יתב' רק לזרע אברהם אוהבו שאינם אלא ישראל (כמ"ש נדרים ל"א) וכמ"ש ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי, וא"כ אי אפשר להם להתקרב להש"י כלל אף אם יקריבו קרבות, דרק קרבות דבני ישראל ועבודתם הוא העולה לריח ניחוח להתקרב עי"ז להש"י ולהיות מרואי פני המלך אשר באור פניו הוא חיים וממילא דאין קיום לגזירת הפן להשמיד וגו' והי' הקנת הרפואה ע"י משתה וכן גמר ההצלה ע"י משתה דאסתר והי' המלך והמן, והמלך סתם שהוא מלכו של עולם (אסת"ר שם) הוא העיקר בסעודה זו לייחד קוב"ה ושכינתו שמזה נמשך המשטה דקדושה אשר נקבע אח"כ למצוה מזה המשטה דפורים, ואז שלא נתקן עדיין משטה דמצוה בכל משטה יש קטרוג וזהו שהונמן גם הפן שהוא המקטרג על בני ישראל אז, והוא חשב שזה לכבודו ולגדולתו כמו שהתפאר לפני אשתו ונחמיו ונהפוך הוא שהיתה פדי להאבידו, וזהו עד דלא ידע כו' כי הוא טעה ע"י המשטה ולא ידע דהוא ארור כלל רק אדרבא ואז הוא תכלית אבדונו וכן התחלת אבדונו במשטה א' דאחשורש, וכן כל משטה בני ישראל בפורים הוא פדי להאביד לעמלק עי"ז, כי המשטה של מצוה מלא קדושה שהוא מורה קדושת ישראל גם בשעת הביסוס עד דלא ידע כו' שלא מצד הידיעה וההשתדלות, כי כבר נמחה הרע לגמרי מלב הישראלי שאין צריך להשתדלות, וזהו זביחת דבענין ע"ז כבר נמחה הרע ובזה הוא לעמלק ראשית הגוים שהוא שורש כל מיני רע שבעולם, ובמה שנתפרר קדושת ישראל גם במשטה עד דלא ידע שגם שבהעדר ידיעתם ישראל קדושים הם משרשם, עי"ז הוא מחיית הרע מן העולם לגמרי: [לד] הרע שונא את הטוב ואין חושק לידבק בו כלל, וכידוע מ"ש (בר"ר פנ"ט) אין ארור מדבק בברוך ולא אמרו בהיפך אין ברוך כו' רק שהארור אין רופה, ואף דשם אליעזר רצה היינו לפי שהי' מוכן לצאת מפלל ארור לכלל ברוך כמ"ש (שם פ"ס) על פסיק בא ברוך ד', וע"כ לא אמר בהדיא רק ברמז אילי לא וגו' כי עדיין לא יצא לכלל ברוך עד הנדמנות רבקה, ובהתחלת הליכתו התחיל ג"כ דבר זה דיציאתו לברוך וע"כ הרגיש קצת מזה ומ"מ לא רצה לזה

בהתגלות פי עדיין הי' ארור מצד ההתגלות, וגבי רבקה אמרו ג"כ בב"ר פ"ס] על פסוק ואיש לא ידעה אפי' אדם לא תבע ביה על שם לא ינוח שכט הרשע וגו' שאין לו שום חשק ונניחא לחלק הרע מחלק הטוב, ואשת פוטיפר אז"ל (הובא ברש"י מקיץ) דראתה באצטגנינות שישא בפה והי' לה שייכות, ובפרעה שתבע למיילדות לדבר עבירה והם יוכבד ומרים, נראה לי לפי שמרע"ה קיבל גרים וערב רב ממצרים וממרים יצא דוד ומשיח דנהרו אליו עמים רבים ואז"ל (שוח"ט כ"א) דיבא רק לתת מצות לאומות ומצד זה הי"ל קצת שייכות להם, וכל זה באותם שלא נתחברו באמת רק שהי"ל חשק ע"כ הוא ע"י קצת שייכות, ואותם שנתחברו באמת כשלמה ושמשון וכן אחשורוש ואסתר ושכם עם דינה וזמרי עם פנכי ויעל גם סיסרא, ודאי הי' להם שייכות שהי' אינה ניצוצי קדושה ברע ההוא שהי' חושק לנדבק בקדושה השייכת לו, וכד"ש בעשירה מאמרות (מאמר אכ"ח) דמייעל יצא רבי עקיבא, וכן פנכי פתב האריז"ל דהיא נשמת דינה וכן בכולם החשק הי' מצד הני"ק וע"כ נדבק באמת, וכן להיפך פעמים האהבה מצד הרע שיש בהטוב ועי"ז נדבק, וזה סוד מ"ש ברע"מ (זוה"ק ח"ג רע"ו) באסתר דהי' שדית במקומה, וכי' האריז"ל דהוא צד הרע שבה מעה"ד טוב ורע שהפרידתו ממנה כשזכתה לנבואה ורוה"ק, והחלק ההוא הוא שאהב אחשורוש בתחלה, וע"כ אז אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה שהוא מצד הקדושה דא"ל שייכות לאחשורוש רק למרדכי שהייתה באמנה אתו, עד אח"כ שאמרה עכשיו ברצון ליאסר למרדכי (מגילה ט"ו).

(שלבשתה רוה"ק (שם) ונכנסה לו מצד הקדושה שבה שרצתה לעורר הני"ק שבו. ותחלה פעם עלי' היינו על צר הקדושה שעל זה לא הי' לו אהבה עד שבא מלאך כמש"ל ועי' שוח"ט כב), היינו שנתעורר הני"ק שהי' גנוז בו ג"כ שביקשה היא לקלוט אז הימנו שע"ז הי' מחיית עמלק ואבדן המן, ואז אח"כ הגידה עמה ומולדתה: [לה].

בעוה"ז שהוא עולם המעשה צריך להביא כל דבר לידי מעשה בפעל וכמ"ש היום לעשותם, והדבור כמעשה כמ"ש בפ' כ"ג (שפת קי"ט): מקרא דבדבר ד' שמים נעשו, דעולם העשי' נעשה ע"י הדיבור דהקב"ה שהוא ג"כ התגלות בפועל בעוה"ז הגופניי כמו מעשה, וע"כ עקימת שפתיו חשוב מעשה (סנהדרין ס"ה:), ומחשבה טובה אז"ל (קידושין מ).

דהקב"ה מצרפה למעשה, נראה לי הפונה לאיזה מעשה שהי' בלא מחשבה ובזמן אחר יש לו מחשבה בלא מעשה למעלה שהוא למעלה מהזמן הקב"ה מצרף יחד המחשבה טובה עם המעשה טובה כאלו הי' הפל יחד, וא"צ שיהי' הפונה מטעם זה להיות דוקא בשעת העשי' דמצוה או התפילה וכיוצא בכ"ד, ואף דנדאי העיקר שיהי' פונתו רצויה בשעת מעשה, מ"מ יש תקנה גם למי שלא כיון אז לעשותו אם זכה אח"כ להיות פונתו רצויה במחשבתו בקדושה הקב"ה מצרפה ומחברה אל המעשה והדבור להיות נחשב כאלו היו כאחת, ומחשבתו ניקרת מתוך מעשיו חשבינו בחולין י"ג א' כמעשה אף דמסיק שם דהוא רק מדרבנו, היינו בקטן דלית לי' מחשבה כלל אבל גדול דאית לי' מחשבה להיות נחשבת כמעשה ודאי נראה דגם מדאורייתא סגי כשניקרת חתוף מעשיו, דהרי יש לה היכר גלוי בעולם העשי' ואינה עוד בהעלם לגמרי וזהו ג"כ בכלל הצירוף למעשה, והוא רק במחשבה טובה אבל מחשבה רעה אינה מצטרפת למעשה ואף דניקרת

מתוך מעשיו, וכדמשמע בסנהדרין [ס"ה סע"א] במגדף לפי שעיקרו בלב יעו"ש ב"רש"י ותוס' דחשיב לאו שאין בו מעשה אף דעקימת שפתי הוה מעשה, ואף דההיא רק למלקות אבל איסורא איכא היינו שם דאיכא מעשה גמור בדבורו בגידוף, ורק לענין מלקות תלוי העיקר בלב ולא חשבינו מעשה דדבור ע"י מחשבתו הנפרת מתוכו למעשה למלקות, וה"נ לענין איסור בשאר מעשה שאין גופה איסור רק דמעידה על המחשבה אין מצטרף, וכן אין מצטרף למעשה בלא מחשבה שבזמן אחר פי כל העבירות דבני ישראל שהמשילום סנהדרין מ"ד רע"א] להוצי שסביב האסא, הם רק מצד העוה"ז שהוא עולם הבחירה והוא תחת הזמן, אבל למעלה מהזמן שם הוא עצם האסא והוא עולם הידיעה דבו יבוקש עון ישראל ואיננו, ולעולם הש"י אוהב את יעקב ושונא את עשו בלא שום טעם רק דשרשם פה, וע"כ למעלה בשורש שלמעלה מהזמן אין מציאות לרע אצל ישראל ולא שייך לצרפם שם, רק אצל אומות דאצלם הוא להיפך מחשבה רעה מצטרף ולא מחשבה טובה, פי הם כל טובה וחסד שעושין בעוה"ז הוא רק לגרמיהו כמ"ש בב"ב (י'): ודרך פשיטות טלפיים בעוה"ז שהפנימיות נעלם ושרשם למעלה מהעוה"ז הוא רק רע, וע"כ אצלם מחשבה רעה מצטרף למעשה שבזמן אחר או באותה שעה, רק שהמעשה גזירה ואין ראוי ליענש כמצריים ששעבדו בישראל דנענשו על מחשבתה הרעה שהיתה נפרת מתוך מעשיהם ומצטרפת להענישם, ומחשבה טובה לא שייך גביהו כלל דאין להם עומק מצות קצות (יל"ש עקב) שעושין בי דוקא ואין להם השתדלות בלב כלל, אבל אצל בני ישראל העיקר הוא ההשתדלות בלב כמ"ש מפל משמר נצור לבב: ובירושלמי דברכות ופ"א ה"ה) על פסוק תנה וגו' אי את יתיב עינא ולבא לי אנא ידנו דאת דלי, וע"כ אמרו פתובות מ"ו א' [ונשמרת וגו' שלא יתרהר כו', אף דאין המחשבה רעה מצטרפת לרואה קרי במעשה בלא מחשבה דאח"כ בליה ואין נענש על זה, מ"מ מצות שמירת לבו עליו הוא ועיקר היתה בלב, ויראה שהוא עיקר אשר ד' שואל מעמך אינו אלא בלב וכמ"ש ביומא [ע"ב ב'] על פסוק ולב אין, וכן כל חובת הלבבות פי פאשר הלב טוב שהוא המדה הישרה שיבור האדם כל המעשים ממילא הם אף טוב ונהיפך בהיפך, וע"כ עיקר עבודת האדם כל היום דכל עמל אדם לפיהו בקול תורה וקול תפלה העיקר הוא בלב ותפלה נקרא עבודה שבלב (תענית ב').

(, וכן בתורה נא' והגית בו יומם ולילה והגיון הוא בלב כמ"ש והגיון לבי, וגם בק"ש שהוא עיקר קבלת עול מלכות שמים קיי"ל כמ"ד ברכות כ' סע"ב] הרהור בדבור דמי, ואף דמלכות פה תורה שבע"פ קרינו (במ"א פתח אלי') דעיקרו בהתגלות בפה פיון דהרהור בדבור דמי הרי חשוב בדבור ופה, ועיקר שכינת מדת המלכות הוא בלב איש הישראלי כמ"ש צור לבבי וגו', והרמב"מ (ה' ברכות פ"א ה"ז) פסק דכל הברכות יוצאין גם בלב, ואף דהארץ נתן לבני אדם אחר ברכה (כמ"ש ברכות ל"ה): הוא עולם המעשה שצ"ל התגלות בפעל די שיהי' בהתגלות לבו שהוא הארץ העליונה מדת מלכותו ית' ושכינתו ית' בתחתונים בלבבות דבני"ש שנתן לבני אדם: [לו].

מי שפך מעיניו ומחשבותיו והרהוריו שקועים בד"ת זוכה שפך שיחתו תורה, וכמ"ש עירובין נ"ד ב' שיחו אלו בעלי תלמוד שפך שיחתו דברי תורה, ובעלי תלמוד הם השקועים לגמרי בד"ת שעליהם אמרו בתנחומא פ' נח] שיש צער גדול ונדוד שינה ומשולה בחושך שנא העם ההולכים בחושך ראו אור גדול אלו בעלי תלמוד כו' ע"ש,

וכן אמרו בסנהדרין כ"ד א' [במחשפים הושיבני זה תלמודה של בבל, כי התלמוד הוא הוא העיון במעמקי דברי תורה שהוא עמוק ומצאנה וכמ"ש רש"י [חגיגה י' א"ן שמפני עמקותו א' פן, וע"י שצריך להעמיק מחשבותיו בו עי"ז כל שיחתו דברי תורה כי בכל מקום שהמחשבה עוסקה ודבוקה בו שם הוא כל אחד ואחד פידוע, ושיחה נקרא דבור קל היצא מפיו בלא מתכוון וכד"ש בחגיגה [ה' ב'] מה שיחו אמר רב אפי' שיחה יתירה שביין כו', ואולי מזה הוא מ"ש רמב"מ פ"ב מדיעות] דאמרו על רב שלא שח שיחה בטילה מימיו, וע' [יומא י"ט ב'] אמר רבא דעובר בעשה ונראה לי דג"כ ט"ס וצ"ל רב שפן ראב"י שם עונה אחריו, וגם הוא מןפולג בחסידות כמ"ש בקידושין [כ"ט ב'] ע"ש [וברש"י] והר"מ מסתמא ראה פן באיזה מקום ואולי הי' פתיב זה בין עשר מילי דחסידותא דעביד רב הגזפר בתשו' הגאונים הנקרא שערי תשובה סי' קע"ח, [וע"ש ג"כ נ"ל דהפל רמוז בגמ' ואין פאן מקומו] ובגמ' איתא זה בסופה [כ"ח א'] אר"י פן זכאי ותלמידו ר' אליעזר, והם נזקרו פהשתדלותם שלא לשוח כלל וזה לא כל אחד זוכה, אבל כל בעלי תלמיד זוכין שאע"פ שמשייחין כל שיחתן תורה שפפי השתקעות המחשבה פן הוא השיחה היוצאה מפיו, וכד"ש במס' [דא"ר פ"א] שכל שיחתן של נשים אינו אלא דברי ניאופים והיינו שמחשבתן בזה וכמ"ש אשה בכל אלה לא מצאתי, ומזה טובה מרובה לתלמידי חכמים בתן בדברי תורה פן כל שיחתן, (סופה כ"א ב') על פסוק עלהו לא יבול דשיחתן של ת"ק צריכה לימוד [ע"ש ג"כ מימרא דרב] ע"ש אענבדא דרבן גמליאל והוא פן דורו וגיסו של ר"א, ומדברי אליעזר אמר על עצמו ולא שחתי כו' וכן אמרו שם אדריב"ז וכן הי' נוהג ר' אליעזר תלמידו אחריו, משמע שאר חכמי דורו לא והם שחו דברים פאלה דרף שיחת חולין אלא שזכו דצריכה לימוד ונעשה מזה דברי תורה שהרי נכתבה שיחה זו של רבן גמליאל במשנה, ובברא"ר [פ' ט"ז] דיפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים ע"ש, וכל ישראל הם שורש התורה דאורייתא וישאל חז"ל פ"י ששים רבוא אותיות התורה הם הנפשות דבני ישראל ששרשם בד"ת, ובזוהר תולדות קמ"ה א' ישראל אינון לישראל דאורייתא דמשתעי בה כו' ע"ש, והיינו בהיותם שורש התורה מה שהם מדברים דברי תורה זהו לשון המדברת של התורה עצמה כי הם חז, האבות הם שורש ישראל ודאי הם כל שיחתן תורה שליקמה וזכו שאפ"ל עבדיהם שיחתן מלא תורה וצריכה לימוד יותר מתורתן של בנים שלא על חנם האריכה תורה בשיחת אליעזר: וזה הי' בנשואי יצחק שאז נתן לו אברהם הפל וכמ"ש ויתן לי כל אשר לו ואז"ל (עי' פרד"א פט"ז) שטר מתנה הראה, ובכלל כל אשר לו הרי נכלל גם אליעזר עבדו וכן היא אמר לרבקה פשאלתו על יצחק הוא אדוני, וקראו אדוני כי יצחק שירש התורה כמ"ש (זוה"ק ח"ב פ') אורייתא מסטרא דגבורה נפקת, פי נתנה מתוך האש כמ"ש אשר שמעת מתוך האש ונא' אש דת למו ואז"ל (שקלים פ"ו ה"א, דב"ר פ"ג) דהיתה פתובה אש שחורה על גבי אש לבנה, וכן שמעתי כי אברהם אע"ה ראש למבקשי ד' בהתחלת השתדלות ועבודה להתחסד עם קונו ויצחק אע"ה הוא ת"ח ויעקב הוא הקדוש שכל מעשיו בקדושה ולא רפרף עיניו מימיו בלא פונה לכבוד שמים פך שמעתי, וכל האבות כלולים זה בזה וכמ"ש בברא"ר (פס"ג) דגם אברהם נקרא ישראל, רק מ"מ כל אחד בפרט הי' לו השתדלות אחר, וע"כ תפלת אאע"ה נקרא בלשון עמידה כמ"ש בברכות [כ"ו ב'] היינו השתדלות ונא' זה באברהם בענין סדום שאז נתבשר בלידת

יצחק, והתעוררות האש דיצחק הוא האש מן השמים ששרפה את סדום וכדוע דיצחק
דקדושה שורפת אהבות רעות, והתעוררותאור דיצחק הי' בהשתלמות דרגא דאאע"ה
ועכ"נ אז וישפם אל המקום אשר עמד, שנעשה מדריגתו קביעא וקנימא פעמוד ברזל
מינה לא יזוז, [כמ"ש בברכות [ו' ב'] מזה על קביעה מקום] ויצחק בו נאמר לשון שיחה
פעם ראשון פי הוא הראשון שזכה לזה להיות כל שיחתו תורה פמדת הת"ח, וזה הי'
בביאת רבקה שאז נשתלם להיות אדם שלם דמקודם אין נקרא אדם כמ"ש [יבמות ס"ג
רע"א] ושרוי בלא תורה כמ"ש שם ס"ב סע"ב], וא"כ השתלמות דרגא דתורה שלו הי'
אז וזכה לשיח להיות שיחתו תורה, וכן שיחת אליעזר בהזדמנות גישואיו הוא תורה
שלימה ויפה כו', ושיחה דידי' גדול עוד יותר שאמרו בברכות שם שהיא תפלה ומייתי
דישפוף שיחה דעני פנ"ל דשיחה הוא סיפור דברים דרף שיחה בעלמא, וכדדייקינו נמי
בסופה שם מלשון משיחתו של ר"ג ולא אמר מדבריו, והעני כל שיחתו הוא תפלה שזהו
כל שיחתו שפיכת שברון לבו ועניו ונדכאות רוחו עד שכל השומע ירחם עליו ואין צריך
תפלה רק שיחתו היא תפלה, ע"ד שאמר דהע"ה ואני תפלה ששם עצמו עני שאין צריך
להתפלל רק הוא עצמו תפלה כמו ששמעתי הפירוש כן, כי עני ההלך ערום ויחף וצפד
עורו מפני רעבונו עד שחשף משחור תארו וכל גופו פצעים ומכאובים וכיוצא, זה
פשיעמוד בפתח אצל מי שיכול לרחמו עליו ולעזרו אין צריך לדבר בקשתו כי כל רואהו
ירגיש מבוקשו וירחם עליו והוא עצמו תפלה, וכן הי' דהע"ה שפל רוח בעיניו ומכיר
נגעי לבבו וזהו דרגא דעני שגם שיחתו תפלה: ונקטינו אין עני אלא בדעת כמ"ש בנדריים
[מ"א רע"א], ות"ח העשיר בדעת כל שיחתו תורה, אבל התורה עצמה היא תפלה כידוע
דזה סוד יחוד קוב"ה ושכינת' איהו אמת ואיהי אמונה ואין אמת אלא תורה כמ"ש
[ברכות ה' רע"ב], וזהו עיקר התפלה הנענית כאשר היא מתוך דברי תורה כמ"ש קרוב
וגו' יקראוהו באמת היינו בד"ת, וכמ"ש פי ידע שמי יקראני ואענהו ואמרו בשוח"ט
(צ"א) על פסוק זה דאין נענין מפני שאין מתפללים בשם, ושם ד' היינו דברי תורה
כמ"ש בברכות כ"א א' [לברכת התורה מפי שם ד' אקרא הבו וגו', וכן אמרו שם [ט"ז
ב'] על פסוק בשמה אשא כפי זו תפלה היינו פשיתפללו בכח התורה שהיא כולה שמוותיו
של הקב"ה וזהו התפלה הנענית, ומסיר אָנּוּ מִשְׁמוֹעַ תּוֹרָה גַם וְגו' ותלמיד חכם שכל
שיחתו תורה כל שיחתו תפלה ג"כ פי זהו היחוד הגמור דקוב"ה ושכינת', וזכה יצחק
לזה פשהלך לזיווג דרבקה שהוא סוד היחוד כידוע, ותפלה דיצחק אע"ה נקרא לשון
פגיעה היא תפלה בחונק כד"ש [תענית כ"ג, פסיק"ר פ"ג] צדיק גוזר והקב"ה מקיים,
וזה נקרא מפגיע עי' תענית [ז' סע"ב] ורמוז במ"ש [שבת ע"ז ב'] אימת מפגיע על ארי
ועל זה אומרים פי אָזְלַת יְדִינּוּ וּמִפְגִּיעַ אֵין בְּעֵדֵינוּ הֵינּוּ הִבָּא בְּזִרְעָה וּבְכַח יְדִינּוּ דוֹתְגִזֵּר
אִנּוּר וּיְקִיִּים, וזה נקרא קול כמ"ש הקול קול יצקב ונא' שמע ד' קול יהודה, והן הקולות
דמתן תורה הנשמעות מתוך האש, דיצחק הוא האש המוליד הקול ויצקב הוא הקול עצמו
שמטתו שלימה שהוא כלל הכנס"י שהם עצמות התורה דאמת ליצקב הדבוק באלקים
חיים, וחי לעולם כמ"ש בתענית [ה' ב'] דלא מת כי אכל מעץ החיים ואין עץ החיים
אלא תורה כמ"ש בתדבא"ר [פ"א] שנא' עץ חיים היא וגו' והוא עצם התורה: והם ג'
מדריגות עמל הנז' בסנהדרין [צ"ט רע"ב] על פסוק אדם לעמל יולד איני יודע אם לעמל

מְלֹאכָה כּו', אִין ר"ל מְלֹאכָה גְּשָׁמִיּוֹת בַּעוּה"ז דְּלֵאִינָה צְוֹנָךְ יִנְלַד כָּךְ, רַק ר"ל מְלֹאכָת ד' וְעַבְדֻתוֹ ית' בְּמִצּוֹת וּמַע"ט וּכְמ"ש (זוּה"ק ח"א כ"ז).

יל"ר בְּרֵאשִׁית) עַל פְּסוּק לַעֲבֹדָה וּלְשִׁמְרָה דַּאֲדָה"ר בַּג"ע דְּר"ל בַּמ"ע וּבַמִּל"ת, וְזֵהוּ דְרָגָא דַּאֲע"ה שְׁקִינִים כָּל הַתּוֹרָה כְּוָלָה עַד שְׁלֵא נִתְּנָה (קְדוּשִׁין פ"ב) כַּאֲדָה"ר קְוֹדִים הַחֲטָא בַּג"ע, וְזֵהוּ עֲמַל מְלֹאכָה שְׁבִישׁוּת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה כְּמֹלֵאכָת שְׁמַיִם וְאָרֶץ וְתוֹלְדוֹתֵיהֶם בְּשִׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית דְּהַבְּרָאָם בְּאַבְרָהָם [בְּר"ר פ"ב] שֶׁהוּא עֵינָר הַבְּרִיאָה דְּשִׁשֶׁת יַמ"ב וְכָל מְלֹאכָתוֹ שֶׁל הַקַּב"ה אֲשֶׁר בְּרָא לַעֲשׂוֹת בְּעֵשֶׂי' בַּפְּעַל.

וּלְפִי שֶׁהִיא שְׁוֹרֶשׁ שְׁוֹרֶשׁ הַמְּלֹאכָה דֵּהַקַּב"ה ע"כ זֵהוּ מִדְּתוֹ, דְּאָדָם נִבְרָא בְּצַלְמוֹ ית' וְלִהְדַּבֵּק בְּמִדּוֹתָיו וְלִהְיוֹת גַּם הוּא עֲמַל בְּמֹלֵאכָת ד' שֶׁהוּא קִיּוּם הַבְּרִיאָה, וְזֵהוּ הַהֲתַחֲלָה בְּתִיקוֹן שְׁלִימוֹת הָאָדָם אֲשֶׁר יִנְלַד לַעֲמַל סֵתָם, וְאַח"כּ בָּא יִצְחָק וְהוּא הַתַּחֲלַת הַעֲמַל פֶּה שֶׁהוּא הַדְּבִיקוֹת יוֹתֵר בְּמִדּוֹתָיו ית' שֶׁהוּא בְּרָא הַפֶּל בְּרוּחַ פִּיּוֹ, וּכְמ"ש בְּדָבָר ד' שְׁמַיִם וּגּו' וּבְשִׁבְתָּ [ק"י"ט] דְּמִכָּאן שֶׁהַדְּבִיבּוֹר כְּמַעֲשֶׂה וְגַם הוּא עֲמַל וְזֵהוּ הַדְּבִיבּוֹרִים דְּתוֹרָה וְתַפְלָה דְּשִׁנְיָהֶם שְׁיִיכִים רַק לְיִשְׂרָאֵל כְּמ"ש מִגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב וּגּו' (ע"י חֲגִיגָה י"ג) וְעַכּוּ"ם הַעוֹסֵק בְּתוֹרָה חֲיִיב וְכו' (סְנֵהֲדָרִין נ"ט).

(וְתַפְלָה הוּא שְׁוֹרֶשׁ כְּנִס"י פִּידוּעַ וּשְׁלֵמָה הַמַּע"ה בִּיקָשׁ עַל תַּפְלַת בְּנֵי נֶכֶד בְּבִיהַמ"ק שְׁיִקְוֹבֵל וְלוֹלֵי תַפְלָתוֹ מִצַּד עֲצָמָם אִין לָהֶם שְׁיִיכוּת לַתַּפְלָה כָּלָל, וְלֹא נִמְצָא תַפְלָה בְּתוֹרָה עַד הָאָבוֹת וְע' בְּרִכּוֹת כ"ו): שֶׁהֵם הַתַּחֲלַת בְּנִין אֲנָפָה הַיִּשְׂרָאֵלִית, וַאֲע"ה עֲדִינּוּ נִקְרָא תַחֲלָה לְגַרִים בְּחִיגָה [ג' א'] רַק מִשְׁוֹכָה לְהוֹלִיד יִצְחָק הַנִּימּוֹל לַח' זָכָה לְשֵׁם אִיתּוֹ הָאֲזַרְחִי (ב"ב ט"ו): לִהְיוֹת בְּאֲזַרְחַת בְּיִשְׂרָאֵל, וְע"כ לֹא נִמְצָא בְּפִירוּשׁ בְּתוֹרָה אֲצֵל אַאֲע"ה תַּפְלָה שְׁפַעַל, דְּעַל עֲצָמוֹ לֹא מִצִּינוּ תַפְלָה בְּתוֹרָה רַק עַל סְדוּם, וְאַף שְׁנַעֲנָה לֹא פַעַל לְסְדוּם פְּלוּם, רַק גְּבִי יִצְחָק נֹא וְיַעֲתֵר לוֹ וְהוּא הַתַּחֲלַת שְׁוֹרֶשׁ הַתּוֹרָה ג"כ פִּי שְׁנִינֵיהֶם מִיּוֹחֲדִים כְּנ"ל, וְכֵן אֲמָרוּ [בְּרִכּוֹת ח' ס"א] לֹא הָיָה מְצֻלֵינָא אֱלָא הֵיכִי דְּגַרְיִסְנָא וּבְמַגִּילָה כ"ט א' אִיתָא בְּהִיפּוּף הַנְּאִי גְּרִיִסְנָא בְּבִי כְּנִישְׁתָּא יַעו"ש, וְהֵם ב' מְדַרְיָגוֹת דְּיִצְחָק וְיַעֲקֹב, וְדִיִּצְחָק נִקְרָא עֲמַל שִׁיחָה וְאִין שִׁיחָה אֱלָא תַפְלָה (בְּרִכּוֹת שָׁם) דֵּהִיא עֵינָר עֲמַלוֹ רַק שְׁנַמְשָׁף מֵהַתּוֹרָה ע"י דְּכָל שִׁיחָתוֹ תּוֹרָה, וְיַעֲקֹב הַעֵינָר עֲמַל תּוֹרָה שֶׁהוּא מְדַרְיָגַת הָאֲמַת לְיַעֲקֹב וְהַתַּפְלָה נִמְשַׁכַּת מִמֶּנָּה וּבָאָה בְּכַח הַתּוֹרָה, וְע"י"ז גּוֹזֵר ע"י כַּח הַתּוֹרָה וְהַקַּב"ה כְּבִיכוֹל מְוֹכַרְח לְקִינִים גְּזִירָה שַׁע"פ הַתּוֹרָה דְּלֹא בְּשָׁמַיִם הִיא, וּמִצִּינוּ (ב"מ נ"ט ב') נִצְחוּנֵי בְּנֵי פִי בְּכַח הַתּוֹרָה יְכוּלִים לְנִצְחוֹ כְּבִיכוֹל וְהַקַּב"ה שְׁמַח בְּזֵה כְּמַשְׂאֵל"ל (ע"ש וּבְפִסְחִים ק"י"ט), וְזֵהוּ דְרָגָא דְּהַמְּוֹבָחָר כְּבִאֲבָהוּן צוּרַת אָדָם הַחֲקוּקָה בְּכִסָּא הַכְּבוֹד שֶׁזֵּהוּ שְׁוֹרֶשׁ הָאָדָם דְּלַעֲמַל יִנְלַד לַעֲמַל פֶּה דְּתוֹרָה מְלָכוֹת פֶּה תּוֹשַׁבַע"פ שֶׁהִיא הַמְּסֻטָרִין שֶׁל הַקַּב"ה דְּמִי שְׁמֻסְטִירִיו בִּידוֹ הֵם יִשְׂרָאֵל (תַּנְחוּמָא תְּשָׂא), וְזֵהוּ תַפְלַת עַרְבִית שְׁתִּיקוֹן יַעֲקֹב דְּגַם פִּי אֲשֵׁב בְּחוּשְׁךָ ד' אֹר לִי הוּא הַמְּחַשְׁפִים וְחוּשְׁךָ דְּתוֹרָה שְׁבַע"פ הַנּוֹ"ל, וּמ"מ אָנוּ אוֹמְרִים פִּי אֲתָה אָבִינוּ עַל יִצְחָק אַע"ה כְּמ"ש בְּשִׁבְתָּ [פ"ט ב'] וְדָלָא בְּסָבָא טַעֲמָא כּו' וְשְׁמַעְתִּי דְּסָבָא הוּא יַעֲקֹב וְדַרְדְּקֵי אַבְרָהָם שֶׁהוּא הַהֲתַחֲלָה וְיַעֲקֹב הַסּוּף, וּמִצַּד שְׁנִינֵיהֶם אִין מְקוּם לְתִיקוֹן הַחוּטָאִים רַק כְּשִׁימְחוּ עַל קִידוּשׁ הַשֵּׁם וְיִתְקַדַּשׁ שֵׁם שְׁמַיִם עַל יָדָם וּבְזֵה יְהִי עֲלֵינְתָם, אֲבָל מִצַּד יִצְחָק אֲשֶׁר דְּתוֹרָה הִיא אֲשֶׁר אוֹכְלַת אֲשֶׁר וְשׁוֹרְפַת אֲשֶׁר שֶׁל גִּיהֶנָם, וּכְמ"ש [סוּף חֲגִיגָה] דַּת"ח אִין אֹר שֶׁל גִּיהֶנָם שׁוֹלְטַת בְּהוֹן פִּי הִיא הַתַּבְּלִין לְיַצֵּר שְׁנַעֲשֶׂה

טוב מאוד, ועי"ז התטאים אשר כשנים כש"לג ילבינו ויתמו חטאים ולא חוטאים (כד"ש ברכות י' ע"א): ונהו השיחה דחולין שנעשה דברי תורה, ודהע"ה ביקש על זה בפיקודיך אשיחה ואשיחה בחוקיך וכדומה כמה פעמים שיהי' כל שיחתו תורה פי הוא נגד יצחק, דמשה ואהרן ודוד [דאמי ממרים אחותם כמ"ש בסוטה י"א סע"ב] נגד ג' אבהו, אהרן עמוד העבודה וההשפלות נגד אברהם שנקרא ג"כ פהו כמ"ש ונדרים ל"ב: על פסוק אתה פהו לעולם, ומשה מלגאו יעקב מלבר (תיקו"ז תי"ג) הוא הפנימיות דמדת האמת ליעקב ע"כ הוריד התורה לארץ כענין ומשלף אמת ארצה ואמת מארץ תצמח, ודוד אדמוני מסטרא דיצחק והוא הגבר שהקים עולה של תשובה (מו"ק ט"ז): לתקן כל חטאים הקודמים, ומזרעו המשיח דבימי ועל ידו יבוקש עון ישראל ואינינו וגו' ואז יהיו כל ישראל תלמידי חכמים כמ"ש ולא ילמדו וגו' ויבנו שכל שיחתו ש' כל ישראל בעוה"ז הי' רק דברי תורה, ואשרי הזוכה לזה בחייו בעוה"ז וכמו שזכו האבות ושבטים שמשחתו נעשה ספר שלום בתורת ד', פי ספר בראשית עיקרו רק משיחותם של אבות ועבדיהו ושבטים וזהו ספר הבריאה פי הוא כולל דבר ד' אשר בזה נברא שמים וארץ, וגם בתלמוד שהיא תורה שבע"פ נאמרו הרבה שיתות שבראים כשיחות בעלמא והם תורה שבע"פ, ושמעתי ממאן דהו דרב שלא שית שיחה בטילה זכה דמשיחותיו במילי דעלמא נקבעו דברי תורה כמו בשבת קכ"ד רע"ב] אייתי לי שותא לכהנא כו' שקילו שותא מקמי כהנא כו' ולמדו מזה דין טילטול ושם למדו מזה דלא הי' מדבר לבטלה אם לא שפא להשמיענו דין בזה ע"ש ויבחוילין [קי"א ב'] יהיב טעמא פולי האי ולמדו מיני' דין נ"ט בר נ"ט ע"ש, ויש עוד בפסחים [ע"ד רע"ב] א"ל אי מעלי טפליי הב לי ואיכול, ובאמת גם מהרבה תנאים ואמוראים יש כהאי גוונא הרבה בתלמוד ובכמה דוכתי יש שלא נכתב גוף השיחה רק הדברי תורה היוצא, כמו בשבת [ע"ה ב'] ג' דברים סח לי רב אשי כו' ובסוטה כ"ה א' ג' דברים סח לי זעירא כו' וכן בכמה דוכתי, לשון סח משמע דדרף שיחה בעלמא הי' כמ"ש"ל מסופה כ"א ב'] דדייק פן מלשון זה, והינינו שזה סיפור לו איזה סיפור ושיחה שמתוכה נלמד דין ההוא וכהוא דמשיחתו של רבן גמליאל, אלא דשם נזכר השיחה וכאן לא זכרו השיחה עצמה רק הנלמד ממנה והכל בכתב מיד ד' עליהם השכל, וכמו בפניאים נבואה שלא הוצרכה לדורות לא נכתבה כמ"ש במגילה [י"ד א'] פן בחכמי תורה שבע"פ, ובדאי כל אחד מתנאים ואמוראים חידש הרבה דברי תורה בכל ימי חייו ונמצא מהם רק מימרות מועטים והם אותם שידעו שצריכים להיכתב זכרון בספר לעולמי עד, וכן בעניני השיחות שקבעו הכל מה שיש בו צורך לעלמי עד וכל דבריהם במדה ובמשקל, ועי' [ברכות נ"א א'] שלשה דברים סח לי סוריאלי שר הפנים וג' דברים סח לי מה"מ נראה לי דהוא ג"כ תמצית מאיזה סיפור ושיחה שסיפרו לו]: [לז] ענין שבת יום טוב דקדושת שבת גדולה ומ"מ ביו"ט שמתה יתירה מבשבת, פי קדושת שבת הוא מהקב"ה כמ"ש ויקדש אותו משא"כ יו"ט ישראל ש מקדשי לי כמ"ש בפ' ע"פ (קי"ז:), פי נקבעו על הנסים שנעשו לישראל בהם, והוא כענין את ד' האמרת וד' האמיר דרוממות הש"י בעוה"ז הוא רק ע"י בני ישראל שמקדשין שמו דלילי הם לא הי' נודע בעולם (הנה), ונמצא מצד הקדושה שבת גדולה שהקדושה מהש"י אכל מצד עצמו של יום המקבל הקדושה נחשב יו"ט גדול, פי הוא המשכה מקודש העליון מה שהש"י מתקדש בעוה"ז ע"י ישראל עם קדושו גם בעולם

השָׁפֵל, משא"כ שֶׁבֶת היא מְדָה אַחֲרוֹנָה שֶׁהיא הַכִּנְס"י וְהִינּוּ מֵצַד עֵצֶם הַיּוֹם, דְּהַמְקַבֵּל הַקְדוּשָׁה דְקַבּוּעַ וְקִיּוּמָא הֵם כִּנְס"י אֲבָל מֵצַד הַקְדוּשָׁה הוּא הַמְשַׁפִּיעַ לַכִּנְס"י.

וְכַמ"ש ז"ל דְאָמַר הַקַּב"ה לְשֶׁבֶת כִּנְס"י יְהִי בֵּת זוּגָה, וּבְבֵרָא"ר [ס"פ י"א] אֵיתָא בֵּן זוּגָה וְעִי' בְּזוּהַר [בְּשִׁלַּח ס"ג ס"ב] בְּסוּף הַדְּבֹר, וְיַעֲמ"ש בַּמֶּק"א דְבִשְׁבֶּת דְלִיפָא נִקְרָא שֶׁבֶת כִּנְס"י הַמְשַׁפִּיעַ דְנִצְטוּוּ לְקִדְשׁוֹ מִשְׁא"כ בְּשֶׁבֶת דִּימָמָא, וְזֶהוּ מֵצַד רוּחְגַּיּוֹת הַקְדוּשָׁה אֲבָל מֵצַד הַגּוֹפְנִיּוֹת דִּיּוֹם שֶׁהוּא זְמַן הוּא מֵצַד הַגּוֹפְנֵי דְעוּה"ז שֶׁהוּא תַּחַת הַזְּמַן וְהַזְּמַן הוּא הַמְקַבֵּל קְדוּשָׁה יו"ט דִּישְׂרָאֵל מְקַדְשֵׁי שְׁנָה סוּד אֵת ד' הָאֲמוּרָת הוּא גְדוּלָה, וּמִתְהַפֵּה בְּזֶה כְּחוֹמֶר חוֹתֵם לְהִיּוֹת הַמְשַׁפִּיעַ מְקַבֵּל וְהַמְקַבֵּל מְשַׁפִּיעַ וְע"כ הַשְׁמָחָה בִּיּו"ט יוֹתֵר, וְסוּד זֶה רְמָזוֹ חֲכָמִים בְּלִשׁוֹן הַמְשַׁנָּה [עִירוּבֵין ל"ח א'] יו"ט הַסְּמוּךְ לְשֶׁבֶת כו' בְּרֵאשׁוֹן לְמִזְרַח וּבִשְׁנֵי לְמַעְרָב בְּרֵאשׁוֹן לְמַעְרָב וּבִשְׁנֵי לְמִזְרַח כו', וּבְגַמ' שֵׁם אֵיתָא כְּשֵׁם שְׂאִין מְעָרְבֵין לִיּוֹם א' חֲצִיּוֹ לְדָרוֹם וְחֲצִיּוֹ לְצָפוֹן כֶּף כו' יוֹם א' לְמִזְרַח וְיוֹם א' לְמַעְרָב, וְע"ד הַפְּשֻׁט הַדְּבָר פְּלֵא מְדוּעַ שְׁנֵי הַלִּשׁוֹן בְּחִלְקוֹת יוֹם א' נִקְטַ צָפוֹן יוֹם וּבב' יָמִים נִקְטַ מִזְרַח וּמַעְרָב, וּבְנִדְאֵי הַלִּשׁוֹן אוֹמַר דְרִשְׁנֵי ע"ד הַסּוּד אֲשֶׁר הִבְאִים בְּסוּד ד' יְבִינוּ אִיךָ הַלִּשׁוֹן מְדוּקָדֵק הֵיטֵיב, וְחִלְקוֹת יוֹם א' הוּא לְדָרוֹם וְצָפוֹן חֲצֵי יוֹם הִרְאֵשׁוֹן הוּא הַבּוֹקֵר דְאֲבָרְהָם מִדַּת הַסּוּד דְרוּעָא יְמִינָא, וְחֲצֵי יוֹם הָאֲחֵרוֹן דְרָגָא דִּיצַחֵק שְׁתִּיקוֹן תְּפִלַּת הַמִּנְחָה כִּידוּעַ, אֲבָל יו"ט וְשֶׁבֶת הֵם דְנוֹגְמַת מִזְרַח וּמַעְרָב שְׁהֵם ת"ת וּמַלְכוּת כִּידוּעַ שֶׁהוּא יְחוּד הַקַּב"ה וְכִנְס"י אֲנִי לְדוּדֵי וְדוּדֵי לִי הוּא מְקַלְסָה וְהִיא מְקַלְסַתוֹשְׁכָל סֶפֶר שִׁיר הַשִּׁירִים בְּנוֹי עַל זֶה דַּע"כ הוּא קוֹדֵשׁ גְּדוּשִׁים שֶׁהוּא חִיבוּר ב' הַקְדוּשׁוֹת תְּפִלִּין דְכִנְס"י וְתְּפִלִּין דְאֲרִי עֲלֵמָא וְע' בְּרִכּוֹת ו'.

(וְהֵם קְדוּשַׁת שֶׁבֶת וְיו"ט וּפְעָמִים זֶה מִזְרַח וְזֶה מַעְרָב וּפְעָמִים לְהִפְיֵה וְכַנ"ל: [לח]). עֵיקַר הַשְׁמָחָה הוּא מְסֻטְרָא דְגְבוּרָה, כַּמ"ש בְּלִדְתָּ יִצְחָק כָּל הַשְׁנוּמַע יִצְחָק לִי וְאֲזַל (י"ל"ש רְמָזוֹ צד) הַרְבֵּה שְׁחוּק וְשְׁמָחָה הִי בְּעוֹלָם, וְיִין שֶׁהוּא מְסֻטְרָא דְגְבוּרָה יִשְׁמַח לְבַב אֲנוּשׁ, וְכֵן אוֹרִיּוּתָא דְאֲמָרוֹ בְּזוּהַר, (ח"ב פ'): דְמְסֻטְרָא דְגְבוּרָה נִפְקָא וְכַמ"ש (סוּטָה ל"ג ע"ב) מְשֵׁה מְפִי הַגְּבוּרָה פְּקוּדֵי מְשַׁמְחֵי לָב, וְזֶהוּ כְּשִׁזְכָּה שְׁנַעֲשִׂית לּוֹ סֵם חַיִּים דְתוֹרָה תְּבַלִּין לִיצַר (קְדוּשִׁין ל':) שְׁזֵהוּ עֵיקַר הַגְּבוּרָה הַכּוֹבֵשׁ אֵת יִצְרוֹ (תְּמִיד ל"ב).

(וְכֵן זֹכָה לְשְׁמַחַת לָב מְבַקְשֵׁי ד' דְשְׁמַחוּ צְדִיקִים בַּד' כְּתִיב שְׁזֵהוּ הַשְׁמָחָה שְׁרוּצָה הַש"י בְּעוֹלָמוֹ דִּישְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׁיו, וְזֶה אִי אֶפְשָׁר אֲלָא כְּשִׁנְסַתְלַק הַמְסָף הַחוּצָן דַּע"כ אֲמָרוּ בַּתְּדַב"א (רַבָּה פ"ג) אֲנִי יִרְאֵתִי מִתּוֹךְ שְׁמַחְתִּי וְשְׁמַחְתִּי מִתּוֹךְ יִרְאֵתִי, דְשְׁמַחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הוּא רַק הַבְּאָה מִתּוֹךְ הִירְאָה דַּע"כ נָא עֲבָדוּ אֵת ד' בִּירְאָה וְעֲבָדוּ אֵת ד' בְּשְׁמָחָה דַּע"ל שְׁנִיָּהֶם יַחַד (ע' בְּרִכּוֹת ל':), וְזֶהוּ שְׁמָחָה הִירְאֵתִי לְאִפּוּקֵי שְׁמָחָה שְׁל הוֹלְלוּת ע"י מִילוּי תְּאֻנַּת עוּה"ז וְכִיּוּצָא לְמִי שְׁלֵא זָכָה דְנַעֲשִׂית לּוֹ סֵם הַמְּנוֹת (יּוּמָא ע"ב:) כִּי טַעַם מִהֵינּוּ שֶׁהִבִּיא יְלָלָה לְעוֹלָם דְמִי שְׁלֵא זָכָה מְשַׁמְּתוֹ (שָׁם ע"ו:) שְׁשְׁמָחָה זֹ לְפִי שְׁעָה וְסוּף נַעֲשֵׂה שׁוּמֵם וְרִיקוֹן מְפָל ע"י זֶה, וְזֶהוּ פְּסוּלַת הַגְּבוּרָה.

שְׁקַלְט עֲשׂוֹ דַעַל חֲרַבּוּ יַחִי שְׁנַטְל הַעוּה"ז לְחַלְקוֹ לְשְׁמוֹחַ בְּשְׁמַחַת שְׁעָה בַּעוּה"ז דַּע"כ אֲ הֵנָּה מְשַׁמְחֵי וְגו' דַּע"ל שְׁבִרְכָתוֹ הוּא דְבָר הַמְזוּמָן, כִּי לְשְׁמָחָה דַּע"כ אֵין צְרִיךְ הַכְּנָה כִּי הוּא מוֹכֵן וְעוֹמֵד לְפָנֵי כָּל הַרוּצָה לִילָף בְּשִׁרְיוֹת לְבוֹ וְלְפָרוֹק עוֹמ"ש מִשְׁא"כ הַשְׁמָחָה

שֶׁל אֱמֶת לֹא בָקַל לְזַפּוֹת לָהּ, וַיִּצְחַק בְּשִׁבְיָקוֹשׁ לְבָרֵךְ מִתּוֹךְ אֲכִילָהּ וַשְׁתִּיבִי דְהֵינְנוּ שְׂמֵחָה שֶׁל מִצְנָה דְאִין שְׂמֵחָה אֱלָא בְּבִשְׂרֵי וַיִּין (פְּסוּחִים ק"ט).

(וַרְזוּ לְצֵאת הַשְּׂדֵה הַיְדוּעַ הִיא שְׁהִי יוֹצֵא לְשׁוֹחַ בָּהּ שְׁהִיא מְקוּם תְּפִלָּה וּכְמִשׁוֹ"ל (שָׁם פ"ח) דִּיִּצְחַק קָרְאוּ שְׂדֵה וְלַעֲשׂוֹת הַשְּׂמֵדָלוֹת שְׁיִהְיִי הַצִּיד לֹא ר"ל לְסִטְרָא דִּידְנִי דִּיִּצְחַק שְׁיִוְכַל לְהִבִּיא שְׂמֵחָת הַשְּׁ"י בְּלִבּוֹ פְּשִׁיחֵי הַכְּנָה וְהַשְּׂמֵדָלוֹת שֶׁל קַדְוִשָׁה, כִּי פְהִינֵת עֵינַיִם מִרְאוֹת אֵינֵן רְאִיָּה גְשָׁמִיּוֹת רַק רְאִיָּה רוֹחֵנִית שֶׁל נְבוֹאָה וְרוּחַ"ק שֶׁלִּנְבִיא יִקְרְאוּ הַרְוֹאָה, וּמִיִּצְחַק נֶעְלַם אֵז רְאִיָּה זֶה וְע"כ רְאִיָּה לְחֹשֶׁב עַל עֲשׂוֹ שְׁרָאוֹי לְקַדְוִשָׁה, וְסִיבַת מִחְשַׁבְתּוֹ כִּי צִיד בְּפִיּוֹ הֶעֱנֵנּוּ כִּי עֲשׂוֹ הוּא הַמְקַטְרֵג הַגְּדוֹל בְּשָׂמַיִם מִמַּעַל נֶגֶד יַעֲקֹב וַרְעוּ כִּיִּדְוּעַ דְּשָׂרוּ שְׁהוּא פָחוּ הוּא רֹאשׁ הַמְקַטְרֵגִים.

כִּי הִפָּה נְבָרָא לְדַבֵּר דְּבָרֵי תוֹרָה דְּעוֹ"א (סְנֵהֲדָרִין צ"ט:) עַל פְּסוּק פֶּל עֲמַל אָדָם לְפִיָּהּ לְעַמְלָה פְּהָ, וּמִנֵּת וְחַיִּים בְּיַד לְשׁוֹן דְּמִי שְׁלֹא זָכָה וּמִשְׁמַשׁ בּוֹ בְּלֵה"ר נֶעֱשִׂית לֹא סֵם הַמְּנוֹת דְּהוֹרְגַת שְׁלִשָּׁה כִּי שְׁקוּלָה נֶגֶד ג' עֲבִירוֹת הַחֲמוּרוֹת כְּמִשׁוֹ"ל (עֲרֵכִין ט"ו:), וְדוֹאָג ע"י שְׁהִי גְבוּר בַּתּוֹרָה כְּמִשׁוֹ"ל עֲלִיּוֹ לְשׁוֹן זֶה (סְנֵהֲדָרִין ק"ו:) וְהִי מְשֻׁמָּאוֹל נֶעֱשִׂית לֹא הַפְּחָ שְׁהִי"ל בְּפָה לְסֵם הַמְּנוֹת לְהִיּוֹת מְדַבֵּר לֵה"ר עַל דֵּה ע"ה שְׁהוּא שְׁוֹרֵשׁ קַדְוִשָׁת הִפָּה שְׁבִקְדוּשָׁה דְּמַלְכוּת פְּהָ תוֹרָה שְׁבַע"פ קָרִינֵן לָהּ (בְּמֵא' פְּתַח אֵלֵי), וְהוּא אֲדָמוּנִי עִם יָפָה עֵינַיִם דְּהוֹרֵג רַק מְדַעַת סְנֵהֲדָרִין (בְּר"ר פִּס"ג) עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךְ, אֲבָל דוֹאָג נִקְרָא אֲדוּמִי מְסִטְרָא דְאֲדוּמִים הוּא עֲשׂוֹ כִּי גַם הוּא פָחוּ בְּפִיּוֹ דְע"כ יִצְאוּ מִמֶּנּוּ רַע"ק וְר"מ רְאִישֵׁי תוֹרָה שְׁבַע"פ, אֱלָא שְׁהוּא לְקַח לְחֻלְקוֹ הַמְּנוֹת שְׁבַפָּה וּמִצַּד פָּחוּ שְׁבַפִּיּוֹ דְּבוּרוֹ עוֹשֵׂה רִוְשָׁם לְהִיּוֹת מְקַטְרֵג בְּגִבְהֵי מְרוֹמִים, וְהִנֵּה מְצִינּוּ בְּדַרְזוֹ"ל (שְׁבַת נ"ה וּש"ד) מִדַּת הַדִּין שְׁמִקְטָרְגַת כִּי יֵשׁ פְּעֻמִּים אֵינֶה קְטְרוּג מִצַּד מִדֵּה"ר דְּקַדְוִשָׁה שְׁמֵנָה נְמִשָּׁה הַעֲוֹנָשִׁין דְּבִידֵי אָדָם וּבִידֵי שְׂמַיִם שְׁבַתּוֹרָה לְעוֹבְרֵי רְצִינּוֹ, וְחֹשֶׁב יִצְחַק כִּי רְצָה הַשְּׁ"י שְׁיִהְיִי נֶפֶשׁ בְּפוֹעַל לְקַטְרוּג זֶה וּבִאֲמַת ח"ו אֵין הַקַּב"ה חֲפִץ בְּמִי שְׁמִדְבֵר דְּלִטוּרִיא עַל בְּנֵי כְּמִשׁוֹ"ל (שִׁי"ר פ"א) וְלֹא בְּרִצּוֹן הַשְּׁ"י הוּא, רַק בְּבַחֲרִיתּוֹ הַרְעָה לְקַח מְקַח רַע הִנֵּה לְעַצְמוֹ, וְזֵהוּ הַצִּיד שְׁבַפִּיּוֹ שְׁרָאָה שְׁפִיּוֹ פּוֹעַל בְּקַטְרוּגָיו לְמַעַלָּה וְרְאָה שְׁיֵשׁ לֹא פָחוּ בְּפִיּוֹ, וְחֹשֶׁב דָּכַח זֶה הוּא מִצַּד הַשְּׁ"י וְשִׂינּוֹ מְקַטְרֵג אֱלָא עַל מֵה שְׁהַשְּׁ"י רְצָה שְׁיִקְטָרְגוּ וּמִזֵּה ג"כ בָּא שְׂמֵחָה כְּמ"ש יִשְׁמַח צְדִיק כִּי חִזָּה נֶקַם פְּעֻמִּי וְרַחֵץ בְּדָם רְשָׁע, אֲבָל שְׂמֵחָה זֶה הוּא רַק לְזַרְע יַעֲקֹב כְּשִׁינְקָמוֹ מִעֲשׂוֹ דְאִין רְשָׁע אֱלָא עֲשׂוֹ כְּמ"ש (מְגִלָּה ו') עַל פְּסוּק יוֹחַן רְשָׁע כִּי הוּא שְׁוֹרֵשׁ הַרְשָׁע שְׁבַמְקוּם הַמְשַׁפֵּט מִצַּד הַפְּסִילָת.

אֲבָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עָמְדָה כְּנֹלָם צְדִיקִים פְּתִיב בְּהוּ וְכֵן דְּרִזוֹ"ל (סוֹטָה י"ג.) פְּסוּק זֶה דִּישְׁמַח וְגו' פְּעֻמִּי וְגו' עַל יַעֲקֹב בְּמַעַרַת הַמְּכַפְלָה שְׁהִרְגוּ אֵז לְעֲשׂוֹ, וְשְׂמֵחָה זֶה שְׂמִצַּד הַנְּקִימָה וְחֹרֵב נִקְמָת שְׁהוּא סִטְרָא דְּעֲשׂוֹ גַם הִיא אֵינֶה אֱלָא לְחֻלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, שְׁכָל שְׂמֵחָה שֶׁל אֱמֶת הַקְּיִימָת לְעַד שְׁזֵהוּ הַנְּקִרָא שְׂמֵחָה בְּלִשׁוֹן הַפְּתוּב אֵינֵן אֱלָא לְקוֹ הַיְוִשֵׁר דְּלֵב כְּמ"ש לְיִשְׂרָאֵל לֵב שְׂמֵחָה שְׁזֵהוּ נִחְלַת יַעֲקֹב בְּלֵא מְצָרִים (שְׁבַת קי"ח ע"ב) מִצַּד יִשְׂרָאֵל הִלֵּב שְׁזֵה אֵין לֹא גְבוּל, מִשָּׂא"כ לְבוֹ שֶׁל עֲשׂוֹ מְלֵא עֲקַלְקָלוֹת וְעַקְמוּמִית רַק בְּפִיּוֹ הִי צִיד לְרַמְאוֹת עַד שְׁהִי מְקוּם גַם לְיִצְחַק שְׁהִי נְבִיא ד' לְחֹשֶׁב בּוֹ ע"י הַפְּהִיּוֹ עֵינַיִם, וְע"י פְּהִיּוֹי זֶה ג"כ לֹא הִפִּיר אֲח"כ אֵת יַעֲקֹב אֲבָל הִרִיחַ אֵת רִיחַ בּוֹגְדִיּוֹ שְׁגַם פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל מְלֵאִים מִצּוֹת כְּרַמּוֹן (סְנֵהֲדָרִין ל"ז ע"א) וְאֵין שׁוּם מְקוּם לְקַטְרֵג עֲלֵיוֹ: וַיִּצְחַק לֹא צִינָה לְהִבִּיא לֹא יִין,

דִּינֵדַע דִּישׁ שׁוֹתֵהוּ וְרַע לוֹ (בְּרָכוֹת נ"ז) וְאוֹלֵי יָבִיא לוֹ מִסְטָרָא דְרַע, וְכִשְׂרָאָה שְׁהוּא מְעַצְמוּ הַבִּיא צוֹ רָאָה דְמָאֵת ד' הוּא וְשֵׁהוּא יֵינן הַמְשַׁמֵּחַ כְּמוֹ שֶׁהִי בְּאַמְתַּת מִצַּד הַקְּדוֹנָשָׁה וְנִתְמַלֵּא בְּשִׂמְחָה כְּשֶׁהָרִיחַ בְּבִגְדָיו, וְהֵם בְּגִדֵי עֲשׂוֹ שְׁהוּא הַלְבוּשׁ דְּחֶרֶב נִוְקָמַת שְׁלִבְשׁ יַעֲקֹב אַז, וְכִשְׂרָאָה שֶׁהִפֵּל בְּקְדוֹנָשָׁה ע"כ אָמַר הָוֵי גְבִיר לְאַחִיָּהּ וְגו' וּמֵהִיכִי תִיַּתִּי לְהַמְשִׁיל בֶּן בֵּין הַבְּנִים עַל שְׂאָר בְּנָיו וְאַף שֶׁחָשַׁב בְּעֲשׂוֹ מ"מ לֹא הִחְשִׁיב אֶת יַעֲקֹב לְרִשְׁעָה ח"ו, אֲבָל לְפִי שְׂרָאָה עֲשׂוֹ מְקַטְרֵג עָלָיו וְכִינֵן שְׂרָאָה שֶׁהִפֵּל בְּקְדוֹנָשָׁה וְהַקְּטָרוּג בְּקְדוֹנָשָׁה ע"כ רָאָה שְׁבַדִּין הוּא שְׂיִהְיֵי גְבִיר לְאַחִיו, וְנָה הִי בְּאַמְתַּת רָאוּי לְיַעֲקֹב, אֲבָל אֵלּוּ הִי יוֹדַע שְׁהוּא יַעֲקֹב לֹא הִי מְבָרְכוֹ כִּן כִּי יַעֲקֹב לֹא הִי מְקַטְרֵג מְעוֹלָם לְעֲשׂוֹ, וְאַיִן הַקְּטָרוּג מִמִּדַּת יַעֲקֹב כָּלֵל אִפְּיָא נְגַד רִשְׁעִים וְכַמְשׁוֹ"ל (בַּמְדַּבֵּר פ"כ) דְּהַנְּבִיא הִי מְצַטְעָר גַּם עַל אִי"ה כַּמ"ש לְבִי לְמוֹאֵב פְּחִלְיִים, וְהוּא מִדְּתוֹ שֶׁל הַקֵּב"ה דְּאַיִן שְׁמַח בְּמַפְלְתָן שֶׁל רִשְׁעִים (מְגִילָה י'): אֲבָל גַּם בְּכָל הָאֲנוּמוֹת לְאַחֲרִים מְשִׁישׁ וּבְעֲשׂוֹ בִּיחֻד הַש"י חֲפִיץ בְּאַבְדוֹנוֹ, כִּי מִמֶּנּוּ שׁוֹרֵשׁ עֲמָלֵק דְּכִתִּיב בּוֹ תִמְחָה שְׁהוּא שׁוֹרֵשׁ הַקְּטָרוּג נְגַד הַבְּרִית שְׁפָרַת הַש"י עִם יִשְׂרָאֵל כַּמ"ש (תְּנַחֲמוּ אֶת הַיָּדָיִם) דְּהִי זוֹרֵק אֶת הַבְּרִית וְאָמַר טוֹל מֵהָ שְׁפָתָהּ, הִינֵנּוּ דְּהִרָאָה דְּהֵם נִחְשָׁלִים וְאֵע"פ שְׁבָאִים בְּבְרִית חוֹתְמוֹ ית' עֲדִינֵן הַמְקַטְרֵג מוֹצֵא מְקוֹמוֹ לְקַטְרֵג דְּמָה נִשְׁתַּנּוּ אֵלּוּ מֵאֵלּוּ, וְע"כ נֹא' וְאֵת עֲשׂוֹ שְׁנֵאֲתִי וְאֵשִׁים הָרִיו שְׁמָמָה דְּלֹא זָכָה מִשְׁמַחְתּוֹ וְנֹא' מְשִׁנְּאִיָּה ד' אֲשֶׁנָּא, וְע"כ אֵף דִּיַעֲקֹב לֹא קִיטְרֵגוּ מ"מ וְדָאֵי הִי שׁוֹנְאוֹ וְשִׁמְתָּ בְּנִקְמָתוֹ מֵהָ דְּקוּב"ה תְּבַע בִּיקְרוֹ, וְע"כ נִתְגַּלְגַּל שְׂיִחְשׁוּב יִצְחָק עָלָיו שְׁהוּא עֲשׂוֹ דִּינֵדַע שְׁהוּא הַמְקַטְרֵג תְּמִיד בְּשָׂמִים נְגַד יַעֲקֹב וְרוֹצֵה לְמִשְׁנֹל עָלָיו וּבִיכְרוֹ בְּזָה דְּהָוֵי גְבִיר, וְעִי"ז זָכָה יַעֲקֹב בְּבְרָכָה זוֹ לְהִיּוֹת מוֹשֵׁל עַל עֲשׂוֹ וְלֹא יוֹכֵל לְצַאֵת קְטָרוּגוֹ לְפַעַל בְּשׁוּם דוֹר, וְגַם לְבְרַכַּת אֲנֹרְרִיָּה אֲרוּר זָכָה ע"י הַהִתְלַבְּשׁוֹת בְּבִגְדֵי עֲשׂוֹ דְעִי"ז הָרִיחַ רִיחַ בּוֹגְדָיו, דִּיַעֲקֹב מִצַּד עֲצָמוֹ אֵינן עָלָיו שׁוּם מְקוֹם קְטָרוּג וְכָל נְגִיעַת שְׁרוֹ שֶׁל עֲשׂוֹ כְּשֶׁנֶּאֱבַק עִמּוֹ הִי רַק בְּכַף יְרִיכּוֹ וְאֵמְרוּ בְּבֵר"ר (פַּע"ז) בְּצַדִּיקִים הִיוֹצְאִים מִמֶּנּוּ, וְגַם הֵם כְּנֹלָם זָרַע אֲמַת דְּמִטְתּוֹ שְׁלִמָּה רַק שְׁדָבֵר זֶה הוּא מִצַּד הָאֲמַת לְאַמְתּוֹ וְיִתְגַּלְגַּל לְעֲתִיד כְּשִׁיבְיוֹקֵשׁ עוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינֵינוּ, אֲבָל מִצַּד הַלְבוּשׁ שְׁבַעוּה"ז יֵשׁ נְגִיעָה לְמְקַטְרֵג וְהִינֵנוּ מִצַּד זָרַעוֹ אַחַר שְׁנִתְפַּשְׁטוּ מִמֶּנּוּ, אֲבָל מִצַּד הָאֲמַת לְיַעֲקֹב עֲצָמוֹ מִצַּד הַתְּכַלְלִיּוֹת זָרַעוֹ בּוֹ שְׁשׁוֹרְשֵׁן שֶׁל הַבְּנִים כְּלוּלִים בְּמוֹחַ הָאֵב אֵינן בְּהֵם שׁוּם פְּסוּלָת לְקַטְרֵג כָּלֵל, רַק אַחַר שֶׁהוֹלִיד בְּנִים וְנִתְגַּלְגְּלוּ נִפְשׁוֹתֵיהֶם מְלֻבָּשִׁים בְּגוֹפִים בְּפ"ע צַד הַלְבוּשׁ כְּתָנוֹת אֹרֶךְ הַגּוּף שְׁמִמְשָׁכָא דְּחֻיָּא כִּידוּעַ יֵשׁ מְקוֹם קְטָרוּג לְמִרְאִית הָעֵינִן בַּעוּה"ז, אֲבָל יַעֲקֹב אֵע"ה מִצַּד עֲצָמוֹ שֶׁאֵז"ל עָלָיו (תְּעַנִּית ה:): דְּלֹא מֵת הוּא תִּיקֵן הָעֵטְיוֹ שֶׁל נִחְשׁ לְגַמְרִי, וְלְבוּשׁ גּוֹפּוֹ הִי כְּתָנוֹת אֹרֶךְ תַּחַת עוֹר וְלֹא הִי טַעֲנָה עָלָיו גַּם מִצַּד גּוֹפְנִיּוֹתוֹ אֵף מִצַּד הִירְכִין שְׁהוּא הַהִתְפַּשְׁטוּת בְּזָרַעוֹ טָרַם שְׁנִתְלַבְּשׁוּ בְּגוֹפִים בַּעוּה"ז, וְע"כ אֵלּוּ יִצְחָק הִי מְפִירוֹ שְׁהוּא יַעֲקֹב אַז כְּשִׁשְׁרָתָה עָלָיו רוּה"ק בְּשַׁעַת הַבְּרָכָה הִי רוֹאָה שְׁאֵינן שׁוּם מְקוֹם לְקַטְרֵג וְאֵרִירָה נְגַדוֹ כָּלֵל, מִצַּד הַשְּׂגַת הָאֲמַת לְאַמִּיתוֹ בְּעַמִּידַת יַעֲקֹב עֲצָמוֹ בְּלְבוּשׁ גּוֹפּוֹ שֶׁהִי כְּתָנוֹת אֹרֶךְ הַמְּאִיר כְּלִי שׁוּם הָעֵלָם הַבָּא מִצַּד הַחֲשָׁכוֹת דַּעוּה"ז, אֲבָל רַק מִצַּד הַהִתְלַבְּשׁוֹת בְּבִגְדֵי עֲשׂוֹ שְׁהוּא הַלְבוּשׁ דְרַע, וּמ"מ קִרְאוּ הַכְּתוּב הַחֲמוּדוֹת וְאֵז"ל (פְּרָד"א פכ"ד) שְׁהֵם בְּגִדֵי אֲדָה"ר שֶׁהִגִּיעוּ לְיָדוֹ, וְהִינֵנוּ הַכְּתָנוֹת עוֹר שְׁאֵחַר הַחֲטָא כִּי לְבוּשׁ עֲצָמוֹ הוּא שׁוֹרֵשׁ הָרַע שְׁאֵינן לוֹ תִּיקוֹן כָּלֵל וְהוּא פְּסוּלָת גְּמוּר דְע"כ נֹא' בּוֹ תִמְחָה, אֲבָל כְּשֶׁהָיָה מְשַׁמֵּשׁ אֶת אֲבִיו שְׂרָצָה לְהַטְעוֹתוֹ כַּמְשׁוֹ"ל (בְּר"ר פס"ג) וְיִדַע שְׁאֲבִיו נְבִיא וּבַעַל רוּה"ק וְיוֹכֵל לְהַשִּׁיג גַּם מֵהָ שְׁבַמְעַמְקֵי לְבָבוֹ וְכ"ש מֵהָ

שחוטא בפועל, ע"כ התלבש לפניו בבגדי אדה"ר שאחר החטא היינו שהי' מראה לו בפשיטות טלפיים שלו שכל חטאיו הם רק מעטיו של נחש לאדה"ר דהנצרה להתלבש במשפא דחויא וגשמיות הגוף הוא הגורם לחטאים, והתלבשות זה לא הי' להתעות למראה עין בשר לבד רק גם להמבין בפנימיות לבבו הי' מעלים גם בלב, פי יש התגלות הלב ומעמקים וכמ"ש אין חפץ לכסיל בתבונה דהיינו הבינה שבמעמקי הלב פי אם בהתגלות לבו שרוצה להתעות את עצמו ג"כ לחשוב פי לבבו טוב ורק היצר מסיתו לכל חטאיו, ואצל ישראל באמת הוא פן דלא ידח מהם נדת ואע"פ שחטא ישראל הוא (סנהדרין מ"ד).

(דשורש מעמקי לבבו דבוק באלקים חיים חלק ונעשו ראש המקטרגים נגד בני ישראל לומר מה נשתנו אלו מאלו, דזה כל קטרוג המקטרגים למעלה לומר דככל הגוים בית ישראל ח"ו פי הם אין מפירים אלא מה שגלוי בפועל במעשה או עכ"פ בהתגלות לבו ולא השורש הנעלם, וע"כ אמרו בתנחומא [פ' צו] על פסוק ואם בין כוכבים שים קנה משם אורידה פי עתיד עשו להתעטר בטליתו ובא ויושב אצל יעקב שחושב שיכול להתעות גם את הש"י הצופה ללבב שמצד ההתלבשות בטלית של מצנה שהוא הלבוש הנגלה שגוף האדם מתלבש וכו' ונשת בלבוש, וזהו ההתגלות לבו לבו מתלבשים בו, ומצד לידתו מיצחק ורבה שהי' נקי אגב אימ' ואביו ונימול לח' דע"כ נקרא ישראל מומר בפ"ק דקדושין (י"ח).

([ואף דראיתי בתשו' ח"ס יו"ד סי' (רמ"ה) דעשו שהי' אדמוני לא זכה לימול לח' ע"ש, כמזונה דראיתי באיזה מקום בדברי רז"ל נגד זה, ולדינא נמי קודם מתן תורה דאפתי לא פתיב וחי בהם ומצנות מילה נצטוו בה אברהם וזרעו אחריו מפי ד' לא היו רשאים לבטלה מחשש סכנה דולד אדם אפי' תימא דהוא כאדם דכרך ר"א דמילה (קל"ד).

(והאמת ג"כ פשוט בעיני דהו' אדמוני אין לו ענין לאדם דשם דלא נבלע דמו עדיין וזה גם בגדלו הי' פן ויצחק אע"ה בקי ביצירה וטבע ויכול להפיר דאדמימותו אינו משום דלא איבלע דמו עדיין] שהוא נולד ישראל, רק שזרע יעקב אע"ה אין יכולים עוד להחליף שםם ולעקור עצמם משורש הנהדות, ואפי' יגדילו עונות עד לשמים עדיין ישראל הוא לכל דבר ולא נעקר שם ישראל ממנו שהוא השורש שבקדושה שבכל זרע יעקב דמטתו שלימה שאין בהשורש שממנו שבכל זרעו אחריו שום פסולת, וע"כ זה השורש דשם ישראל שמייעקב אע"ה נשאר לעולם, אבל עשו אף דנולד בקדושה עדיין הי' הבחירה בידו לעקור עצמו מקדושה זו שירש מאבותיו, פי אף שהאבות זכו לזרעם אחריהם להיות שורש קדושתם תקוע בכל זרעם פי הם בכח השתדלותם הפכו כל פחותיהם לקדושה ולא נמצא בהם שום רע כלל ומשורש טוב לא יצא אף טוב, מ"מ עדיין לא זכו להיות מטתם שלימה עד יעקב היינו שיתהפך עצמיותם לגמרי שלא יהי' מציאות לרע כלל בענין שיהי' מציאותם מציאות אחר משאר בני אדם וש"א שיולידו אלא בדומה להם, וכמו שלא ינולד.

אדם מבהמה ובהמה מאדם כף אי אפשר להנולד גוי מישראל וישראל מגוי, ודבר זה התחיל מיעקב שזכה לשם ישראל לו ולזרעו אחריו, אבל אברהם ויצחק עדיין לא נתהפך

עצמיותם לגמולגמרי עד לידת יעקב שאז נתקנים הבטחת כו ביצחק יקרא לה זרע ולא כל יצחק (נדריים לא).

(ונדחו ישמעאל ועשו מליקרא זרע אברהם ויצחק, ואז נשתלמו גם אברהם ויצחק להיות מטתם שלימה פי מעתה אין קרוי ומתייחס למטתם אלא זרע יעקב, וע"כ נולד עשו קודם יעקב כדי שיצא הוא וסריותו עמו כמשאז"ל (בר"ר פס"ג) היינו שנדחה הפסולת שהי' במטתם מקודם, ואח"כ נולד יעקב שהוא התגלות המטה שלימה שיש בכת האבות, ועשו שנולד לפניו עדיין לא הי' לו פת זה והוא הי' מצד עצמו פסולת גמור פכל הגוים ועוד גרוע יותר מהם הרבה, כידוע דזה לעומת זה בכל מקום שיש שורש קדושה יותר הרע שלעומתו ג"כ חזק יותר ועד"ש (סופה נ"ב).

(כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו, ובו הי' שורש קדושה עצום מב' אבות קרוב ממש לקדושת יעקב אע"ה דהלא אח עשו ליעקב ועד שהגדילו לא היו ניפרים זה מזה כמשאז"ל (בר"ר שם), ואף דבוציו מקטפני' ידוע (כמ"ש ברכות מח).

(בהם לא הי' היפר בילדות פי שניהם מצד תולדותם מאבותם הי' בקדושה רק אחר שהגדילו וניפר פח עצמותם, ועשו מצד עצמותו שורש הרע אבל מ"מ מצד פח תולדתו ושרשו מאבותם הי"ל פח להתלבש בפשיטות טלפיים שלא יהי' ניפר, וכמו שבקטנותו שהי' גובר שורש האבות בו שעדיין לא הגיע לכלל דעת דעצמו לא הי' ניפר, וד' יראה ללבב פתיב רק שם הוי' שהוא מדת יעקב אע"ה שחלק הוי' עמו וכמ"ש בשהש"ר על פסיק ולפי ער דהקב"ה לבן של ישראל שנא' צור לבבי וחקי שפכיכול שם זה הוא פנימיות מעמקי הלב דבני ישראל, וע"כ הוא יראה ללבב ששם אין שום פסולת בזרע יעקב ובאומות ובפרט בזרע עשו ביחוד הוא ההיפך אבל מצד ההתגלות יש מקום למדת הדיו המקטרגת דהמשפט האלקים הוא ולא לשם הוי' דשם יראו לעינים דהיינו ההתגלות וע"כ נקראים הסנהדרין עיני העדה (במד"ר פט"ו) וכשיש דין למטה אין דין למעלה (דב"ר פ"ה): ויצחק אע"ה שממדה זו ע"י קטרוגי עשו שהי' מוצא חן בעיניו לשעה, פהו עיניו ולא יכול עוד לראות לעינים ונזה להשגה דראית הלבב בפעולת הברכה שהוא ההשגה דשם הזי' דרגא דיעקב שהאור נגד עיניו, דעכ"א ראה ריח בני וגו' ברכו ד' שם הוי' דהריח ריח בוגדיו שגם הם מלאים קדושה, וזהו ע"י ברפת שם הוי' השוכן במעמקי לבם, וע"כ התחיל אח"כ לברכו גם מצד מדתו מדה"ד שלא יהי' עוד מקום לקטרג עליו, וע"כ אמר ויתן לה האלקים וגו' גם מצד שם זה שהוא דרגא דידן' המשיך לו שפע ברכה גם מצד מדה"ד, פי אחר שהרגיש בו הריח אשר ברכו הוי' מעתה גם מדה"ד מספמת בברכתו, ואף שמ"מ ראה שיש מקום קטרוגים מצד הלבוש דעשו שלבש וחסב יצחק דהוא עשו דעי"ז הריח ריח בוגדים רק שהם אין בוגדים אלא ע"י העטיו של נחש, ואותם בגדים דאדה"ר והריח בהם ריח הפנימיות דצור לבבי שהמעמקים דבוק בד' ואסא קרו לי' והטטאים רק מצד החילפי' והקיצים הסובבים להשושנה והאסא ועי' סנהדרין מ"ד.

(וכמ"ש בברכות (י"ז) גלוי וידוע שרצונו כו' ומי מעכב שאור כו' ומלכיות, והם הפל אחד פי השאור ההוא השורש דגוים ומלכיות כולם והוא עמלק שהוא הראשית גוים וע"כ אמר ואורריו ארור שהמקטרג הרופה לעשותה ארור הוא עצמו יהי' ארור, פי תהפך הפל עליו פי כל הפסול פוסל ובמאמו פוסל (קדושין ע') דלולי כן לא הי' פוסל

למי שהוא פֶּשֶׁר בְּאֵמֶת רק המום שָׁבוּ חִיֵּשֶׁב שְׁגָם הָאֶחָד פֶּן, וְכֵן קִטְרוּג עָשׂוּ נֶגֶד יַעֲקֹב
כְּשֶׁנִּתְבָּרַר לוֹ שְׁלִימוֹת מִיִּטְתּוֹ דִּי־עֲקֹב מִמִּילָא קִטְרוּג הַמְקַטְרֵג יָשׁוּב עָלָיו וְנִשְׂא הַשְּׁעִיר
עָלָיו אֵת כָּל עֲוֹנוֹתָיו וְדָרְשׁוּ רז"ל (בר"ר פס"ה) עֲוֹנוֹת תָּם, יָדְיוֹ עַל רֹאשׁ הַשְּׁעִיר הוּא
עָשׂוּ אִישׁ שְׁעִיר שֶׁהוּא הַמְקַטְרֵג לְמַעַלָּה וְחֹפֵר גּוֹמֵץ בּוֹ יְפוּל וְעַל קִדְקִדּוֹ חֲמָסוֹ יֵרֵד חֲמָס
עָשׂוּ אַחִידָה יָשׁוּב בְּרֹאשׁוֹ, שְׁכַשְׁמֵתְבָּרַר תְּמִימוֹת יַעֲקֹב אִישׁ תָּם שָׂאִין בּוֹ פְּסוּלָת מִמִּילָא
ע"כ כָּל הַפּוֹסֵל הוּא מֵצַד שֶׁהוּא מוּמוֹ וּמְכַרִּיזִים עָלָיו פְּסוּל זֶה כַּדְר"י פֶּרֶק י' יוֹחֲסִין (שָׁם)
וע"כ נַעֲשֶׂה הוּא אָרוּר, וְכֵן בְּהֶמֶן דָּאז"ל (מְגִלָּה י"ב:) דְּלִיפָא דִּינְדַע לִישְׁנָא בִישְׂא
כְּוֹתִי'פּוֹתִי' וְהִרְבֵּה בַעַל לְשׁוֹן הָרַע בְּעוֹלָם, אֲבָל כְּוֹתִי רז"ל הוּא עַל לַה"ר וְקִטְרוּג הַבּוֹקֵעַ
וְעוֹלָה לְשָׁמַי מְרוֹמִים עַד שְׁבַקְטְרוּגֵיו פְּעַל לְשַׁעָה וּלְפָנִים מִיֵּהַת גְּזוּרָת לְהַשְׁמִיד וְגו' עַל
כָּל יִשְׂרָאֵל ח"ו דְּבָר שֶׁהוּא חֲנוּכָּה וְהוּא לְגַמְרֵי, וְדָבָר זֶה לֹא פְּעַל עֲדִינָן אָדָם בְּעוֹלָם,
וְעָשׂוּ תְּמַצִּית פְּסוּלָת הָרַע שְׁבָכָל הָאֲנוּמוֹת ע"כ פָּחוּ הוּא ס"מ רֹאשׁ הַמְקַטְרֵגִים כְּנ"ל,
וְעַמְלָק תְּמַצִּית הָרַע דְּעָשׂוּ וְשׁוֹרְשׁוֹ, וְהֶמֶן תְּמַצִּית וְשׁוֹרְשׁ הָרַע דְּעַמְלָק ע"כ הוּא תְּכֵלִית
הַשׁוֹרְשׁ דְּרַע דְּלַה"ר וְקִטְרוּגִים נֶגֶד עֵינָר הַכֹּל שֶׁהֵם יִשְׂרָאֵל וְלִיפָא דִּינְדַע כְּמוֹתוֹ, וע"כ
אֲמָרוּ בְּחוֹלִין (קל"ט:) הֶמֶן מִן הַתּוֹרָה מִנִּין הֶמֶן הָעֵץ, וְזֶהוּ תַחֲלַת קִטְרוּג מִדַּה"ד עַל חֲטָא
הָרֹאשׁוֹן שֶׁהִי בְּעוֹלָם שֶׁהִתְחַלַּת הַשְּׂאֵלָה וְהַקְטְרוּג הִי בְּמַלְת הֶמֶן, וְזֶהוּ שׁוֹרְשׁ הֶמֶן מִן
הַתּוֹרָה ר"ל דָּאִין לָהּ דְּבָר שָׂאִין לוֹ שׁוֹרְשׁ בַּקְּנוּשָׁה דְּלוּלִי כֵן לֹא הִי לוֹ מְצִיאוֹת בְּעוֹלָם,
וע"י הַתּוֹרָה הִי בְּרִיאַת כָּל הָעוֹלָמוֹת וְהִיא דְּפוֹס כָּל מַעֲשֵׂי בְּרִאשִׁית כְּמִשׁוֹ"ל (בר"ר פ"א
וע"כ כָּל דְּבָר צָרִיד לִהְיוֹת לוֹ שׁוֹרְשׁ בַּתּוֹרָה, וְאִפִּי' כָּל מִינֵי רַע יֵשׁ אִיזָה שׁוֹרְשׁ מֵצַד
הַקְּנוּשָׁה רַק מֵצַד זֶה לַעֲנוּמַת זֶה שֶׁעָשָׂה הָאֱלֹקִים וְרָצָה שִׁיְהִי עַה"ד טו"ר וּמְצִיאוֹת
לְהַתְּגַלּוֹת רַע בַּעוֹה"ז נִמְשָׁף מֵה שְׁנִמְשָׁף, וְשׁוֹרְשׁ הַהִתְחַלָּה לְרֹאשׁ הַמְקַטְרֵגִים שֶׁמֵצַד הָרַע
שֶׁהוּא תְּכֵלִית הָרַע דְּלַה"ר הַשְּׂקוּל נֶגֶד ג' עֲבִירוֹת הַחֲמוּרוֹת (עֲרֵכִין ט"ו:) שְׁנִגְדָם הֵם ג'
מַלְכוּת, בְּכָל נֶגֶד ע"ז וְשָׁם נִשְׁתַּחֲוּוּ לְצֵלָם, וּפְרַס נֶגֶד גִּילּוּי עֲרִיוֹת וְאִז הִי חֲטָא דְנִשְׂאֵת
נְשִׁים נְכָרִיוֹת שֶׁזֶה הַחֲטָא שְׁגָרָם שְׁלֹא הִי בִיאָה ב' דִּימֵי עֲזָרָא בְּתוֹקָף כְּדִיהוֹשֵׁעַ כְּמִשְׁאֵז"ל
(בְּרִכּוֹת ד').

(וְזֶה גָרָם ג"כ לְקִיחַת אֶסְתֵּר לְאַחֲשׁוֹרֵשׁ שֶׁהוּא ג"כ ג"ע אֲבָל בְּאֵנוּס, וְסוֹפָה דְּבְרָצוֹן
כְּמִשׁוֹ"ל מְגִלָּה ט"ו) עַל פְּסוּק כְּאֲשֶׁר אֲבַדְתִּי הִי לְשֵׁם שְׁמַיִם לְהַצִּלַּת כָּלל יִשְׂרָאֵל
וּלְבִשְׁתָּה רוּחַ"ק ע"י אוֹתָהּ מַעֲשֶׂה וְכַמ"ש שָׁם), וּבְזֶה נִתְקַן הַכֹּל וְנַעֲשֶׂה הַרְפּוּאָה לְמַפָּה
לְבָרַר דְּבִזְרַע יִשְׂרָאֵל הֵגַם דְּלִמְרֵאִית הָעֵינן הוּא חֲטָא כְּוֹתִי, וְיָנוּן נֶגֶד שְׁפִיכוֹת,
דְּמִים וְהֵם הָרֹאשׁוֹנִים לְשִׁפּוֹף דָּם יִשְׂרָאֵל כְּמִים בְּשִׁבִיל קִיוֹם הַתּוֹרָה וּמְצוֹתֵי' מֵה שְׁלֹא
הִי כֵן עַד אִז, דָּגָם נְבוּכַדְנֶצַּר הָרָשָׁע לֹא הָרַג אֶלָּא שׁוֹרְשׁ אוֹתָם הַנְּלַחֲמִים עִמּוֹ שְׁלֹא רָצוּ
לְהַשְׁתַּעֲבֵד לוֹ לְבַד, וּבְגִזְרַת הַצֵּלָם לֹא מְצִינוּ שְׁנִהְרַג שׁוֹם אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל עַל זֶה רַק בִּיקָשׁ
לְשׁוֹרְף חֲנַנִּי' מִיִּשְׂרָאֵל וְעֲזָרְנִי' וְלֹא נִשְׁרַפּוּ וְהַשְׂאֵר נִשְׁתַּחֲוּוּ דָאֲנִדְרְטִי הִי כְּמִשׁוֹ"ל (ע' תוּס'
פְּסָחִים נ"ג: וש"ד), וְכַפִּי קְלִיפַת הָאֲנוּמָה שְׁבַנִּי יִשְׂרָאֵל תַּחַת יָדָם וּמִשְׁוֹעֲבָדִים לָהֶם כְּפִי
שְׁרָשָׁם וְהַשְׁתַּקְעוּתָם בְּאִיזָה כַּח דְּרַע, כֵּן הוּא אֶצֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִז בְּהִיוֹתָם תַּחַת יָדָם מִצּו'
לְהִיוֹת נְכַשְׁלִים בְּזֶה מֵצַד הַתְּגַבְרוֹת קְלִיפָה זֶה וּבְמַלְכוּת יָנוּן הַתְּחִילוֹ וְרַבּוֹ הַמְּסוּרוֹת בְּכַנִּי
יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם פְּרוֹדְפִים וְשׁוֹפְכֵי דְמַיִם וְכְמִשׁוֹ"ל (ב"ק קי"ז).

(עַל פְּסוּק כְּתוּבָא מְכֻמָּר דַּע"כ הַתּוֹמֵר לְהַוָּרְגוֹ מִשׁוֹם דְּבָא לְהַוָּרְגָה, וְזֶה הַתְּחִיל בֵּין בְּנֵי
בְּמַלְכוּת יָנוּן וְלֹא הִי מְקוֹדָם וְהַתְּחִלַּת גְּזוּרַת שְׁמָד הַיּוֹנִים הִי עַל יְדֵיהֶם כְּפִדּוּעַ לְקוּרָא

בספרים, ומלכות הרשעה שמזרע עשו השקולה נגד כולכם כמשז"ל (ויק"ר פי"ג) על פסוק דחילא ואימתני ותקיפא ועל פסוק חרב שלישיתה, היא נגד לה"ר שזהו הי' חטא ישראל בחורבן ב' ועי"ז גבר פח הצה"ר דעשו בקטרוגיו, וכל הגזירות רעות דמלכות הרשעה לא הי' פזו דהמן פי הוא שורש הרע דלה"ר דליפא דידע כמוהו ונמצא הוא שורש כל הרע שבעולם, ושורשו בקדושה היינו מן התורה שעי"ז נמשך קיום מציאותו בעולם בשעה שהי', הוא ממלת המן שבהתחלת קטרוג מדה"ד הקדושה דעצמות הש"י ומזה נשתלשל ע"י מספים וצמצומים רבים מציאות קיום מקטרג מלאך רע הנעשה מהעבירה עצמה פידוע, והוא ג"כ מה שאז"ל בב"ב (ט"ז:): היא יצה"ר הוא שטן כו' יורד ומסית עולה ומקטרג כו', ולעתיד ישחוט הקב"ה למה"מ ויצה"ר (סנפה נ"ב) פי יתברר שכל חטאי ישראל הכל ממנו וקטרוגו הי' במומו וישוב כל העונש עליו ואז יכלה השאור שבעיסה וכן השעבוד מלכיות שישוב הכל בראשם, וכן הי' בהמן ששבה מחשבתו הרעה על ראשו דנהפוך הוא אשר ישלחו היהודים באויביהם ואותו ובניו תצו על העץ אשר הכין למרדכי, וכן בנחש הקדמוני שהוא המסית והמקטרג ונוטל נשמה סוף נטל שלו בי' קללות הקיימות בו לעולמי עד כמשז"ל (בר"ר פ"כ צ"ה) על פסוק ונחש עפר לחמו, שגם כשיתוקן חטא אדם אותו רשע אין לו תקנה בשביל שרצה להוריד כל הבריות לעפר, וכן עשו ע"י קטרוגו ביוצאי ירדו יעקב הי' מיוצאי יריכו עמלק שאין בו שנה לחלוחית טוב כלל דע"כ אין מקבלים גר ממנו כמ"ש במכילתא ס"פ בשלח, ועיקר תולדות יעקב יוסף ועליו עיקר הקטרוגים דע"כ שפאנהו אחיו ונמכר ל לפי שמוזרעו עקרי ישראל ירבעם ואחאב, וכמ"ש בב"ר (פרשה פ"ד) דא' זה עתיד להסיתני לבעלים והוא שטנו של עשו ועמלק ונופל ביזו כמ"ש בב"ב קכ"ג:), וכן גמר מחייתו לעתיד יהי ע"י משיח בן יוסף, והכל ע"י ברפת אורריו ארור שזכה לה יעקב ע"י מה שהוכרח להתלבש בבגדי עשו פנ"ל, ונמצא כל התחכמות עשו להתעות אביו הי' לרע לו דיעי"ז גרם שיקבל יעקב הברכות ביתר שאת כמשנ"ת, ולפי שהוא לא ידע משם הוי' שזהו שם העצם שאין בו שיתוף דלא זכה בו אלא יעקב שהוא שורש השגה דשם זה, ואברהם ויצחק השיגו זה רק מצד השורש דיעקב הגנוז בהם שעמיד לצאת מחלציהם, ועשו הכיר רק דרגא דאביו פחד יצחק והיא השם אלקים והוא שם המשותף דיש גם אלהים אחרים והוא נדבק בהם, ולפי שמצד שם זה הכל במשפט כפי הנגלה ע"כ חשב שיוכל להתעות, ולא ידע איך נחפשו עשו נבעו מצפוניו שהוא חשב שיוכל להצפין ובאמת אם יסתור וגו' ואני לא אראנו באום ד', דמצד שם הוי' אי אפשר שום הסתרה והעלמה פי בוחן לבות ד' וע"כ כל מה שהוא חשב להתעות ולקטרג נהפך לרע לו וטובה לישראל וזהו פורים פי פור המן נהפך לפורינו וחיוב לבסומי, נגד המשטה הראשון דאחשורש שהי' התחלת הרפואה למכה בשכרות אחשורש שנהרגה ושתי, והגמר במשטה היין דאסתר, והמן התפאר בזה ואמר אף לא הביאה וגו' והי' מלא שמחה על זה ולא ידע פי בנפשי הוא וכוס התרעלה שמה לא מיין המשמח, אבל אסתר דמסתמא ג"כ שתתה עמהם היא שתתה מיין המביא שמחה דעי"ז ליהודים היתה אורה ושמחה, דאסתר מן התורה מנין ואנכי הסתר אסתיר כמ"ש בחולין [קל"ט ב'] שהיא נמשכת מצד ההסתר פנים שהיא מדת הצמצום והגבירה, אבל אף דאחשורש לאפ"י עוד ידו נטוי עלינו כמ"ש בחגיגה [ה' ב'] מקרא דבצל ידי פיסתיה דקאי אואשים דברי פסיה והוא תורה שבע"פ, דתורה שבכתב

הוא מה שדַּבֵּר הַשׁ"י עם מִשֵּׁה פָּנִים אֶל פָּנִים וְכֵן כָּל דּוֹרוֹת הַנְּבִיאִים זָכוּ לְגִילּוֹי אִוֵּר פָּנִים, וְאַחֲרֵי שֶׁנִּסְתַּלְקָה הַנְּבוּאָה הִתְחִילוּ חֻכְמֵי תוֹרָה שְׁבַע"פ שֶׁעָלִיהֶם אָמְרוּ בְּתַנְחוּמָא פ' נח] הַעֵם הַיּוֹשְׁבִים בְּחוֹשֶׁה רָאוּ אִוֵּר גָּדוֹל עֲשׂ"ב, וְכֵן אָמְרוּ בְּסִנְהֶדְרִין כ"ד א' [בְּמַחְשָׁפִים הוֹשִׁיבֵנִי זֶה תִּלְמוּדָה שֶׁל בָּבֶל, אֲבָל זֶהוּ מִסְטוּרִין שֶׁל הַקַּב"ה כַּמ"ש (תַּנְחוּמָא פ' תֵּשָׁא) מִי שֶׁמִּסְטוּרִין שֶׁלִּי בְּיָדוֹ הֵם יִשְׂרָאֵל, כִּי יֵשֶׁת חוֹשֶׁה סִתְרוֹ פְּתִיב דְּשָׁם הוּא סִתְרִיו ית', וְאֵע"פ שֶׁהוּא חוֹשֶׁה וְהִסְתֵּר פָּנִים הַחוֹשֶׁה הִיא ע"י צֶל יָדוֹ ית' וְלֹא ע"י דְּבַר הַמַּחְשִׁיף בְּאֵמֶת שֶׁעֲצָמוֹתוֹ חוֹשֶׁה, רַק ע"י צֶלָא דְמַהִימְנוּתָא הַמְגִינָן וְסוֹכְף עָלֵינוּ דְרַף הִסְתֵּר פָּנִים דְּנוֹקָא כְּמוֹ לְהִגֵּן בְּפָנֵי הַחֲמָה הַלוֹהֶטֶת צְרִיף לַעֲשׂוֹת צֶל וְלַהֲחִשִּׁיף קֶצֶת, כִּי רִיבּוּי הָאוּר מְזִיק לְחִלוּשֵׁי הָרְאוּת וְכֵן רִבּוּי הַחֹם, וּבְרוּחָנִיּוֹת ג"כ כְּפִי רִיבּוּי הָאִיר שֶׁהִי בְּדוֹרוֹת הַנְּבִיאִים כֹּן זֶה לְעֹמֶת זֶה גָּבַר אֲזַי יִצְרָא דַע"ז דְּכָל הַגָּדוֹל מְחַבְּרִו יִצְרוּ גָדוֹל (סוֹפָה נ"ב) וְכֵן בְּכָלֵל הָאִימָה, וּבְדוֹר אֵלֵי שֶׁהִי"ל יוֹתֵר מְשֻׁשִׁים רִיבּוּא נְבִיאִים תִּלְמוּדִים כַּמְשׁו"ל (רוֹת רַבָּה) הִי רִיבּוּי ע"ז ג"כ כַּמְשׁו"ל (סִנְהֶדְרִין ק"ב).

(דְּאַחָב הַעֲמִיד עַל כָּל תֵּלָם, וְאַנְשֵׁי כְנַה"ג שֶׁבִטְלוּ יִצְרָא דַע"ז (יּוֹמָא ס"ט): דְּאַמְרוּ לֹא אִיהוּ וְלֹא אֲגַרְיָ אֲזַי נִסְתַּלְקָה ג"כ הַנְּבִיאָה כִּי הִנְצִרָף לְהַעֲלִים הַבְּהִירוֹת ג"כ, אֲבָל עוֹד יָדוֹ נְטוּי' בְּהִסְתֵּר פָּנִים לְזַכּוֹת לְאוּר גָּדוֹל ע"י שְׁאֲשִׁים דְּבָרֵי בְּפִיף שֶׁכָּל חֻכְמַת חֻכְמֵי תוֹרָה שְׁבַע"פ הוּא דְּבָרֵי אֱלֻקִּים חַיִּים ית"ש, וְכַמ"ש בַּב"ב (י"ב).

(דְּאַתְאֲמָרָא הַלְכָה לְמִשֵּׁה מְסִינֵי כְּנַתִּי, וְכָל מַה שֶׁתִּלְמִיד וְתִיק עֲתִי לְחַדֵּשׁ נְאֻמָּה לְמִשֵּׁה מְסִינֵי (וִיק"ר כ"ב) וְע"כ חֻכְמָא עֲדִיף מְנַבֵּיא (כ"ב שָׁם) דְּאַף שֶׁהוּא בְּהַעֲלָם הוּא מְשִׁיג יוֹתֵר וְזוֹכֵה לְנִטּוּעַ שְׁמִים וְלִיֶּסֶד אֲרִיץ כַּמ"ש בְּזוֹנֵהר (ח"א ה').

(דַע"י חִידוּשֵׁי דְאוּרִיִּתָא נְבִרָאוּ שְׁמִים וְאַרְיָ חֲדָשִׁים, וְזֶהוּ רַק בְּתוֹרָה שְׁבַע"פ שֶׁפָּה הֵם הַחִידוּשִׁין שֶׁמְחַדָּשִׁין חֻכְמֵי יִשְׂרָאֵל, וְזֶהוּ חֲזָרָת קַבְּלַת הַתּוֹרָה בִּימֵי אַחְשׁוּרָשׁ דְּהִזְדַּר קַבְּלוּיָהּ מֵאַהֲבָה כַּמ"ש בְּשַׁבָּת (פ"ח).

(, וְהֵינּוּ עַל תּוֹרָה שְׁבַע"פ דַּעַל זֶה הִי תַחֲלַת כְּפִיִּית הַר כְּפִיִּית כַּמ"ש בְּתַנְחוּמָא נח], וְאַסְתֵּר סוּף כָּל הַנְּיָסִים כַּמ"ש בְּיוֹמָא (כ"ט.) הִיא מְדַרְגָּה אַחְרוֹנָה שֶׁבְּמִדְרֵיגוֹת הַנְּיָסִים, שֶׁבְּכָל דְּבַר יֵשׁ י' מְדַרְיָגוֹת כַּמ"ש בְּקוּדוּשִׁין [מ"ט ב'] בְּכָל דְּבַר י' קַבִּין ע"ש, וּמְדַרְיָגָה אַחְרוֹנָה הֵם הַנְּיָסִים נִסְתָּרִים שֶׁהַשׁ"י עוֹשֶׂה עֲמָנוּ בְּכָל יוֹם שֶׁאֵינּוּ בְּהַתְגַּלּוּת בְּשִׁדּוּד הַטָּבַע, רַק גַּם הַנְּהִיגָה טְבָעִית הַכֹּל הוּא מֵהַשׁ"י הַמְסַבֵּב סִיבּוֹת בְּהִסְתֵּר וְהַעֲלָם לְהִיּוֹת לְטוֹבַת יִשְׂרָאֵל שֶׁעַל זֶה אוֹמְרִים עַל נְסִיף שֶׁבְּכָל יוֹם כִּידוּעַ, וְכֵן נִסְ דְּאַסְתֵּר לֹא הִי בְּשִׁדּוּד טָבַע כִּי זֶה דְּרַף טָבַע שֶׁמֶלֶף יַעֲשֶׂה רְצוֹן אֲשֶׁתּוֹ, אֲף עַכ"ז הַכֹּל הַכִּירוּ אַח"כ סִיבּוֹב הַסְּבּוֹת שֶׁתְּהַרְגַּ וְשִׁתִּי וְתִלְקַח אֲסֵתֵר כִּי הַכֹּל נִסִּים נִסְתָּרִים לִישׁוּעַת יִשְׂרָאֵל וְזֶהוּ שְׁגָם בְּהִסְתָּרָת פָּנִים יָדוֹ נְטוּי' עָלֵינוּ וְזֶהוּ שְׁנִרְשׁ אֲסֵתֵר, וְע"כ הִי הַנִּסְ ע"י אִשָּׁה שֶׁהִיא הַמְדַרְגָּה הָאַחְרוֹנָה בְּכָל י' מְדַרְיָגוֹת רְזָא דְאַשְׁתַּת חִיל עֲטָרַת בַּעֲלָה כִּידוּעַ, וְע"כ לְשׁוֹן חֻכְמִים אֲסֵתֵר סוּף כו' קָרָאוּ הַנִּסְ עַל שְׁמָה הַמְדַרְיָגָה הָאַחְרוֹנָה, וְהִיא מְדַה"ד שֶׁלְמִטָּה הַקְּשָׁה שֶׁמְזֵה הַמְשִׁיכָה שֶׁפִּיכַת הַזַּעַם עַל הַמֶּן וְאוֹנִיבֵי ד', וְשִׁמְחָה לְצַדִּיק עֲשׂוֹת מְשַׁפֵּט כְּתוּב וְהַמְשִׁיכָה עִי"ז לִיהוּדִים אוֹרָה וְשִׁמְחָה, אוֹרָה זוֹ תוֹרָה (מְגִלָּה ט"ז): שְׁבַע"פ שֶׁהוּא אוּר גָּדוֹל הַיִּנְצָא מִתּוֹף הַחוֹשֶׁה, וְשִׁמְחָה הִיא שִׁמְחַת צַדִּיקִים בַּד' מְעוֹלָם בְּעַת צָרָה שְׁנַתְּהַפֵּף הַצָּרָה שֶׁהוּא פְּסוּלַת הַדִּינִין לְמַעוֹז וּגְבוּרָה, וְחֲרוֹן הַצָּרָה וְסַעֲרַת ד' עַל רֹאשׁ רְשָׁעִים יָחִיל, וְזֶהוּ

ההתהפכות דנהפוך הוא להמקטרג על ישראל ורוצה להמשיך ח"ו דינין עליהם הם גהפכים עליו, ולישרי לב שמחה דעי"ז מתניישר הלב פענן לא נבראו רעמים אלא לפשט עקמומיות שבלב (ברכות נ"ט דהאלקים עשה שיראו מפניו ומרעים ומראה קול רעש ואש בוערה להפחיד האדם ועי"ז מתניישר לבו וזוכה לשמחה דשמחתי מתוך יראתי כנו"ל: ושמחת לב יטיב געה ומזהיר הפנים, וכן חכמת אדם תאיר פניו דהחכמה תעוז לחכם ועוז פניו ישונא, ע"י העוז וגבורה ושמחה הפנים מאדימין ומזהירין היפה בצער ובושה דאזיל סמקא ואתי חונרא (ב"מ נ"ח ע"ב), כי גוון האדם הוא המזהיר דע"כ מתרגמין שני זהוריתא לשון זהר, והאי שמשא סמקתא היא (ב"ב פ"ד ע"א) וזוהו ונוהרה בכל העולם, ומרע"ה פשקבל תורה מפי הגבורה זכה לקרון וזוהר אור פנים ופניו כפני חמה כמ"ש בב"ב (ע"ה).

(ותפוח עקבו של אדה"ר מכהה גלגל חמה פי הוא זכה לזוהרא עילאה וזיו פנים ושלמעלה, ואחר החטא נטל זיו פניו כמ"ש בברא"ר (פט"ז) על פסוק משנה פניו ותשלחהו ושעתידי להחזירו ע"י בן ישי כשיבולע המנות יתקן חטא ארה"ר דבאור פני מלך חיים, וזהו שפירו דדוד דכתיב ב' אדמוני עם יפה עינים דעי"ז זוכה להיות עין בעין יראו בשוב וגו', וכמ"ש בשבת (פ"ט): דמחוי להו יצחק הקב"ה בעינייהו, דזהו מסטרא דידיה ע"י הצמצום יכולים להשיג וע"י היראה זוכים לראיה, ואם יהיו חטאיכם פשנים פשגל ילבינו דהאדמימות שמסטרא דעשו יתלבן, כשל"ג בגימט' שמח"ה היא שמחה של מצוה פשיעשה מהעונות זכיות, פי יש אדמומית הפנים ע"י פעס ורציחה או ע"י גסות רוחא שע"י תמרא וניאופין ונמודות עוה"ז שהיא השמחה של הוללות.

דג"כ נראה לאותם האומרים לרע טוב פי ייטיב געה ושמים חושף לאור ולחשוב שמזהיר. ובאמת הן משחירין פניו אח"כ ולעוה"ב והאי שחור אדום הוא אלא שלקה (פסוקה ל"ג ע"ב), פי אחר הפנים להיות חשף משחור תארו, ולבן הוא היפה השחור דהוא שורש החסדים פידוע: ובכל דבר יש טוב ורע מסטרא דעץ הדעת טו"ר וכן בפשנים ושלג, וכמו שנסאלתי דבכתוב הנזכר נאמר דפשנים רע ושלג טוב ומצינו במקום אחר בהיפך לא תירא לביתה משלג פי כל ביתה לבוש שנים.

אבלאבל ידוע דגונוי לבן ואדום הם מדות ב' אבהן אברהם ויצחק שיצא מהן פסולת, שאיש היהודי מזרע יעקב דמטתו שלימה צריף לינרא ולזנהר מהם ולנטות מפל אחד מהקצוות להפכו שע"ז יבוא לקו המיצוע מידת יעקב, וכידוע דברי רמב"מ (בהל' דיעות ובח' פרקיו) דבכל המדות צריף להתנהג בדרך האמצעי אם לא פשנטה לקצה הא' דאז צריף שיטה עצמו לקצה האחר, ועשו שהי' ישראל מומר (קדושין י"ח ע"א) ומת ברשעו הוא שורש לכל עונות בפעל שפזרע ישראל דע"כ נשא השעיר את כל עונותם, וכן נחש הקדמוני הוא שטן [בגימט' נחש עם הכולל] הוא יצה"ר הוא מה"מ (ב"ב ט"ז).

(הפל נמשך מהפסולת שמסטרא דגבורה בזה לעומת זה, אבל ישמעאל עשה תשובה כמשז"ל (שם) אלא דאין תשובה מועלת בגוים דלא נתנה תשובה אלא לישראל, וכמ"ש קמאי ואיתא נמי בתנחומא האזינו, אלא שמ"מ מצד שהוא גוי אין לו שייכות לישראל ורק מצד שהוא הפסולת דאברהם ואצל אברהם הוא רק בכח והיציאה לפעל הוא בישמעאל פי מה שפאב בכח יוצא לפעל בבו, והיציאה לפעל בפסולת דאברהם אינה

אלא בְּזַרְע הַגּוֹיִם שְׂאִין נִקְרָא זֶרְעוֹ, וְע"כ גַּם בְּיִשְׁמַעְאֵל עֲצָמוּ מִצַּד כַּח אַבְרָהָם שְׂבוּ לֹא הִי"ל כַּח לִישָׁאָר כֶּה וְסוּף מִצַּד שׁוֹרֵשׁ אַבְרָהָם שְׂבוּ עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה, אֲלֵא דְלֹא הוֹעִילָה לוֹ לְתַמְנֵן הַקּוּדֵם כְּבִישְׂרָאֵל דְּאַחַר הַתְּשׁוּבָה אֵין מְצִיאוֹת לְחֻטָּא, וְע"כ כֹּל הַחֻטָּאִים בְּפִעֵל שְׂבוֹרְעֵי יִשְׂרָאֵל אֵינוּ אֲלֵא מְסֻטְרָא דְעָשׂוּ פְּסוּלָת דְּיִצְחָק וְאַף דְּגַם הוּא אֵין נִקְרָא זֶרְעוֹ כַּמ"ש בְּנִדְרִים (ל"א).

(וְלֹא כֹל יִצְחָק, וְע"כ כֹּל חֻטָּאֵי בְּפִעֵל שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם לְבָדָם זֶרַע אַבְרָהָם וְיִצְחָק בְּאַמְתָּא אֵינָם בְּעֲצָמֵימֵיהֶם רַק כְּהוֹצִי הַסּוֹכְבִים הָאֶסָא, מ"מ הַסְּתַבּוּתָם בְּא ע"י שׁוֹרֵשׁ עָשׂוּ מַה שְׂמִשְׁרָשׁוּ וְתוֹלְדוֹתוֹ נוֹלַד בְּכַטָּן א' עִם יַעֲקֹב וְעַד שֶׁהִגְדִּילוּ לֹא נִיִּכְרוּ בֵּין זֶה לְזֶה כַּמְשׁוֹ"ל (בר"ר פס"ג) עַל פְּסוּק וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים, וּמִצַּד הַפְּסוּלָת דְּאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּא רַק הַהֲרָהוּרִים דְּתַמְנֵן שְׂכַחַת בְּלַב עַד שֶׁלֹּא יֵצֵא לְפִעֵל, וּמִחֻשְׁבָּה רְעָה אֵין הַקַּב"ה מְצַרְפָּה לְמַעֲשֵׂה בִישְׂרָאֵל כַּמ"ש בְּקִדּוּשֵׁין (ל"ט) אֲבָל הַפְּחַד מִהַמְחַשְׁבָּה רְעָה רַק דַּע"ז הֲרִי הוּא נִיִּתַק וְנִתְקַרַר מְעַבֹּדַת הַש"י וְיִצְחָק הִי מְנוּגָב מְכַל תַּאֲנָה וְע"כ הִי לְכַבוּ בְּנוֹעַר כְּאִשׁ תְּמִיד לְהַש"י בְּלֹא שׁוּם קִירוֹר, וְזֶהוּ תוֹלְדוֹת אַבְרָהָם שְׂבִקְדוּשָׁה דְּמֵיא אוֹלִיד אֲשָׁא שְׂהַצְמִיחַ הַחֻשָּׁק לְהַתְּלַהֵב לְהַש"י מִשָּׂא"כ בְּפְסוּלָת שֶׁהוּא הַחֻשָּׁק לְתַמּוּדוֹת עוֹה"ז, וְזֶהוּ הִירָאָה מְשַׁלֵּג שֶׁהוּא מְבִיא קִירוֹת וְעַל זֶה נֹא' לֹא תִירָא לְבֵיתָה מְשַׁלֵּג דִּירָאָה זוֹ אֵינוּ נוֹגַע לְעֲצָמוֹתוֹ רַק לְבֵיתוֹ, כִּי הַלֵּב הוּא בֵּית וּמְשַׁכֵּן הַנְּפֶשׁ שֶׁהוּא עֲצָם קַדְוֶשׁת אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי שְׂעַל זֶה א' בְּבִרְכוֹת (כ"ח).

(יְכוּוֹן אֶת לְבוֹ כְּנֻגַד בֵּית קה"ק, כִּידוּע בְּזוּהַר דְּהַלֵּב מְכוּוֹן נֶגֶד בֵּית קה"ק כִּי הַקַּב"ה צוֹר לְכַבוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְהוּא שׁוֹכֵן בְּלַב אִישׁ יִשְׂרָאֵלִי אִפִּי' כְּשֶׁהוּא יֵשֵׁן וְיוֹשֵׁב בְּטַל דְּכִיִּשְׁן דְּמִי וְכַמ"ש בְּשֶׁהַש"ר עַל פְּסוּק אֲנִי יִשְׁיֵנָה וְלִבִּי עֵר, וּמִזֶּה בְּא הַתְּעוֹרְרוֹת בְּלַב כֹּל פִּעַם לְהַקְיִצוֹ מִתְּרִדְמָתוֹ וְהִיצָה"ר הוּא הַזְּכוּבִי מוֹת הַיּוֹשֵׁב עַל ב' מְפִתְחֵי הַלֵּב (בְּרְכוֹת ס"א).

(לְהַשְׁפִּיחוֹ וְלְהַפִּילוֹ בְּמַחֲשָׁבוֹת שֶׁל דְּמִינּוֹת עוֹה"ז לְקַרְרוֹ עִי"ז מִהַתְּעוֹרְרוֹת הַהַתְּלַהֲבוֹת לְהַש"י, דְּזֶהוּ עֲמֵלֵק אֲשֶׁר קָרַף שֶׁהוּא רֵאשִׁית גוֹיִם הַנְּמַצָּא ג"כ בְּעָשׂוֹ כִּי גַם הַפְּסוּלָת שֶׁל אַבְרָהָם אֲבִינוּ כְּלוּל בּוֹ, וְזֶהוּ הִירָאָה לְבֵית שֶׁהוּא הַלֵּב מְשַׁלֵּג וְהוּא שְׂמֻחָה שֶׁל הוֹלְלוֹת הַמְקַרֵּר וּמְשַׁכֵּיחַ דְּשַׁלֵּג בְּגִימָט' שְׂכַחָה כִּידוּע, וְלֹא תִירָא כִּי כֹל פְּנִימִיּוֹת הַלֵּב לְבוֹשׁ שְׁנִימִים הוּא תוֹקֵף הַגְּבוּרָה הַקְּדוּשָׁה לְהַתְּגַבֵּר עַל יִצְרוֹ כִּידוּע דְּגְבוּרוֹת הַקְּדוּשׁוֹת שׁוֹרְפִין כֹּל תַּמְנֵן רְעוֹת, וְעֲצָמִיּוֹת הַלֵּב שֶׁל אִישׁ יְהוּדִי גְלוּי וְיָדוּע שְׂרַצוּנֵינוּ לְעֲשׂוֹת כו' (שְׁם יז).

(אֲלֵא שְׂיֵשׁ מְעַכְב לְהִיּוֹת הַלְּבוּשׁ וְהַבִּיטָה הַמְּסַבֵּינ לְעֲצָמִיּוֹת נִרְאָה לֹא כוֹ, אֲבָל בְּהַתְּגַלוֹת מַעֲלַת הָאֲשֵׁת חֵיל יִתְגַּלֶּה דְּגַם הַלְּבוּשׁ שֶׁל בֵּיתָה הוּא שְׁנִימִים, וּבְזֶה הוּא הַבִּיטוּל לְכָל כַּח הַרְעָה שְׂכַחַת גַּם עַד שֶׁלֹּא יֵצֵא לְפִעֵל וְהַבִּיטוּל לְפְסוּלָת דְּאַבְרָהָם אֲבִינוּ הוּא ע"י דְּרָגָא דְּיִצְחָק: וְזֶהוּ דוּדֵי צַח וְאֶדוֹם בִּיצִיאת מְצָרִים אִף דְּפִסַּח נֶגֶד אַבְרָהָם, מ"מ הַגְּאֻלָּה מְכַל הַפְּסוּלָת שְׂמֻסְטְרִי הוּא ע"י סְטְרָא דְּיִצְחָק דְּבִפְסַח נוֹלַד יִצְחָק (ר"ה י'), וּשְׂבוּעוֹת דְּהוּא נֶגֶד יִצְחָק דְּאוֹרֵייתָא מְסֻטְרָא דְּגְבוּרָה (זוֹה"ק ח"ב פ"א) נִגְלָה עֲלֵיהֶם כְּזִקוֹן מְלֵא רַחֲמִים רַחֲמִים (מְכִילֵתָא שְׁמוֹת) וְלְבוּשֵׁי' כְּתַלְג חִינּוֹר, כִּי הַתִּיקוֹן לְפְסוּלָת דְּיִצְחָק הוּא ע"י סְטְרָא דְּאַבְרָהָם וּמַעוֹנוֹת כְּשִׁנִּים נְעֻשָׂה שְׁלֵג שְׂמֻתְלָבוֹ, וְזֶהוּ בְּשְׂבוּעוֹת דְּלֹא כְּתִיב בִּי שְׂעִיר לְחֻטָּאת וְאֶמְרוּ בִּירוּשְׁלָמִי (ר"ה פֶּרֶק ד' הַל' ח') דְּכֹאֲלוּ לֹא חֻטָּאתָם, דֵּה דְהִינוּ שְׂהוּסַר כְּתָם הַחֻטָּא וְנִתְלָבוֹ עַר שְׂכֹאֲלוּ לֹא חֻטָּא, וְעַדִּין אֵין זֶה תְּכִלִּית הַשְׁלִימוֹת שְׂמִי שְׂחֻטָּא כֹּל

ימיו ושָׁב בְּאַחֲרוֹנָה וְנִתְלַבֵּן לְהִיּוֹת כְּמִי שֶׁלֹּא חָטָא הָרִי כִּף הִי' גַּם קוֹדֵם שֶׁנִּבְרָא, וְהֵגַם דְּמִבְּקָשֶׁיךָ הַלְוִאי שֶׁתְּהֵא יִצְיָאתוּ כְּבִיאתוֹ בְּלֹא חָטָא וְגַם זֶה טוֹב, מ"מ הָרִי אֵין זֶה תְּכִלִּית הַטוֹב וְשִׁלְיָמוֹת הַמְכַוֵּינָן בְּפְרִיאָה דְּמָה פִּטְל בְּבִיאתוֹ לְעוֹלָם וְנִמְצָא בְּרִיאָתוֹ לְמַגֵּן, אֲבָל שִׁלְיָמוֹת הַתִּיקוֹן פְּשִׁיזָּפָה לְתִשׁוּבָה שִׁלְיָמָה שִׁיְהִי זְדוֹנוֹת פְּזִכִּיּוֹת עַד דְּעֲלִיָּהּ הוּא חִי יְחִי כַּמ"ש בַּפ' יוה"כ (פו:), וְזֶהוּ ע"י שֶׁלְּבָבוֹ בּוֹעֵר פְּאֵשׁ לְהַשִּׁי"י עַד שֶׁנִּשְׂרַף וְנִכְלָה כֹּל הַפְּסוּלִת וְהָרַע שֶׁבְּלֵב וְנִעְשָׂה כְּלוֹ קוֹדֵשׁ לַד' מִמִּילָא מְתַגְלָה וְגַם כֹּל מַעֲשֵׂינּוּ פְּעֻלַּת לָנוּ וְכָל הַחֲטָאִים הוּא ע"ד עֲבִירָה לְשִׁמָּה דְּגְדוּלָה מִמְצָנָה שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה (נְזִיר כג:): וְהַחֲטָאִים כְּשָׂנִים נִעְשָׂה מֵהֶם לְבוֹשׁ שָׂנִים דְּמִצּוֹת וּבְזָה הוּא גִיּוּחַ וְאֲבָדוֹן שֶׁנֶּרֶשׁ כֹּל הָרַע וְכַח הָאֲנוּמוֹת וְאֲדוּם, וְכַמ"ש מִי זֶה בָּא מֵאֲדוּם חֲמוּץ בְּגָדִים וְגו' שֶׁכְּבִיכּוֹל לֹבֵשׁ לְבוּשָׁן שֶׁל יִשְׂרָאֵל הַנִּעְשָׂה מִחֲטָאִיהֶם אַחַר שֶׁנִּזְדַּכְּכוּ וּמְזַהְרִים כְּשָׂנִים, וְזֶהוּ ע"י יִצְחָק שֶׁאָמַר פִּלְגָא עָלַי וּפִלְגָא עָלֶיךָ כַּמ"ש בַּפ' רַע"ק (פ"ט:): וְלֹא פְּאֲבָרְהֶם וְיַעֲקֹב שֶׁאָמְרוּ שָׁם יִמְחוּ עַל קִדְוִישׁת שְׁמָךְ, וּפְרִיָּשׁוּ קִמְאֵי דְּאֵעוֹנוֹת קִמְאֵי שֶׁיִּמְחוּ בְּשִׁבִיל קִדְוִישׁת הַשָּׁם שֶׁאֵם אֵין לָנוּ זְכוּת יַעֲשֶׂה לְמַעַן שְׁמוֹ הַגְּדוֹל שֶׁנִּקְרָא עָלֵינוּ, וְעַד"ש לֹא לָנוּ וְגו' כִּי לְשִׁמָּה תֵּן כְּבוֹד וְגו' לָמָּה יִאֲמְרוּ הַגּוֹיִם וְגו', וְעַל זֶה אָמְרוּ שָׁם לֹא בְּסִבֵּי כו' דְּעֲדִינָן אֵין זֶה עֲשָׂה הָרְאוּנָי לְזַכּוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל דְּהֵגַם שֶׁיִּמְחוּ הָעוֹנוֹת וְיִהְיִי כְּאֵלוֹ אֵינָם אֲפִתִּי מָה הוֹעִילוּ בְּמָה שֶׁנִּבְרָאוּ וְנִשְׁלַחוּ לְעוֹלָם, וְסָבָא וְדַרְדְּקָא, זֶה לֹא נִכְנָס בּוֹ עֲדִינָן כֹּל חֲנוּמָו וְזֶה כְּבָר נִתְקַרַר חֲנוּמָו, וְהוּא מִדַּת יַעֲקֹב שֶׁקְּבִלְתִּי שֶׁהוּא הַסָּבָא זְקֵן מְלֹא רַחֲמִים וְלְבוּשׁוֹ כְּתִלְגַּ הַיִּכְפֹּף עֲשׂוֹ הוּא אֲדוּם, וְאֲבָרְהֶם דְּרַדְקָא בְּהַתְּחַלַּת הַכְּנִיסָה לְעַבְדוּת הַשִּׁי"י וְעִיקַר מִי זֶה הַשְׁתַּדְּלוּתוֹ לְקַרְר רְתִיחוֹת הַתְּאוֹת הַגּוֹבֵר בְּעוֹלָם שֶׁזֶהוּ הַצְּלָתוֹ מֵאֵשׁ דְּנִמְרוֹד הוּא נוֹרָא דִּיצִה"ר הַבּוֹעֵר בְּעוֹלָם, וְע"כ נִקְרָא (חֲגִיגָה ג') תְּחִלָּה לְזָרִים שֶׁכָּל הַשְׁתַּדְּלוּתָם הוּא בְּהַסְרַת הַזְּוִהָמָא שֶׁבָּהֶם מִגִּיּוּתָם, וְרַק הוּא זָכָה לְשֵׁם הָאֲזַרְחִי (ב"ב ט"ו).

(כְּאֵלוֹ הוּא אֲזַרְח בְּיִשְׂרָאֵל מְלִיָּדָה מִבְּטָן אַחַר לִידַת יִצְחָק וְאֲתַכְּלִיל בּוֹ בְּעַקְוִיָּה, דִּיצְחָק גִּיּוּל לַח' הִיָּינוּ דְּשִׁרְשׁוּ מְלִיָּדָה בָּא בְּבִרִית חוֹתְמוֹ ית' וְלֹא מִצַּד הַשְׁתַּדְּלוּתוֹ, וְזֶהוּ הַמְּדָה יְתִירָה שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל נִגְדַּ גְרִים שֶׁאָמְרוּ בַּפ' י' יוֹחֲסִין (ע'): דְּבִיִּשְׂרָאֵל בְּרִישָׁא וְהִיִּיתִי לְכֶם לְאֱלֹקִים, דַּע"כ הַשִּׁי"י מוֹשֵׁל עַל מַעֲמָקֵי לְבָבָם וְאֵי אֲפֹשֶׁר לָהֶם לְנִטוֹת בְּמַעֲמָקֵי לְבָבָם מֵהַשִּׁי"י כֹּל כִּי שִׁרְשָׁם דְּבוּק בְּאֱלֹקִים חַיִּים וְאֵינָם דְּבָר נִפְרָד מִמֶּנּוּ שִׁיְהִי בְּחִירָה בְּיָדָם לְיִפְרָד וְלִהְיוֹת כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, דַּעַל זֶה אָמַר הָעוֹלָה עַל רוּחְכֶם הִי' לֹא אֵהִי וְגו' דַּע"פ שֶׁחָטָא יִשְׂרָאֵל הוּא (סְנֵהֲרִין מֵד).

(דְּזֶהוּ כְּפִיָּית הַר כְּגִיגִית תּוֹרָה לּוֹמֵר דַּעַל פְּרָחַם יִקְבְּלוּ, וְאֲנִכִּי קוֹדֵם לְלֹא יֵהִי לָךְ וְלֹא בָּא בְּלִשׁוֹן צִיּוּי רַק דַּע"כ אֲנִכִּי אֲלִקִּיָּה, וְזֶהוּ אוֹרִיָּיתָא דְּמִסְטָרָא דְּגִבּוּרָה שֶׁנֶּרֶשׁ יִצְחָק שֶׁבְּלִידָתוֹ נִתְרַבָּה הַחֲדוּנָה בְּעוֹלָם כִּי הוּא לִידַת נֶפֶשׁ רֵאשׁוּנָה בְּעוֹלָם שִׁיְהִי מְלִיָּדָה מִבְּטָן מְקוֹדֵשׁ לַד', וְאֵף שֶׁעֲדִינָן הִי' בּוֹ פְּסוּלִת מ"מ גַּם פְּסוּלָתוֹ נִקְרָא יִשְׂרָאֵל מוֹמֵר דְּמְלִיָּדָה מִבְּטָן הִי' יִשְׂרָאֵל, אֲלֹא שֶׁאֵין הַחֲבָל נִפְקַע בְּפָחוֹת מַג' (בַּר"ר פ"ח) וְע"כ עֲדִינָן הִי' אֲפֹשֶׁר לְהַמִּיר וְלְהַשְׁתַּמּוֹת, עַד יַעֲקֹב שֶׁהוּא חֲבָל נִתְלָתוּ וְבוֹ אֵין פְּסוּלִת כֹּל דְּכָל הַחֲטָאִים נִמְחִים גַּם בְּלֹא תִשׁוּבָה עַל קְדוּשַׁת הַשָּׁם עַד שֶׁיִּבְנוֹשׁ עוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינִינוּ, אֲבָל יִצְחָק יֵשׁ בְּמִטְּתוֹ פְּסוּלִת אֲבָל כֹּל הַפְּסוּלִת שֶׁלוֹ הוּא שֶׁאֲפֹשֶׁר לְהַשְׁתַּמּוֹת וְלִנְחֵק שָׁם יִשְׂרָאֵל מִמֶּנּוּ, אֲבָל מִי שֶׁלֹּא נִשְׁתַּמָּה וְנִשְׁאָר בְּשָׁם יִשְׂרָאֵל ע"י שִׁישׁ בּוֹ פְּסוּלִת הָרִי הוּא בְּהַכְּרַח הַיִּכְפֹּף וּמְשַׁנָּה הַפְּסוּלִת שֶׁלוֹ לְקִדְוִישָׁה ע"י מָה שֶׁשִּׁרְשׁוּ דְּבוּק בְּהַשִּׁי"י וְנִמְצָא הַכֹּל מֵהַשִּׁי"י: וְזֶהוּ הַתִּשׁוּבָה

השלימה שמגיע לעולם התשובה שמינה דיגין מתערין, שמשם מקור הדיגין ומתגלה המקור של כל מציאות הרע בעולם הוא ע"י התפשטות הדיגין עד שהגיעהגיע לעולם התמורות דזה לעומת זה ששם יוצא הפסולת דעשו שהוא שורש הרע וע"כ כל הרע חל עליו, וכן בקדושה למעלה מעלה כשמתגלה ומתברר כי הכל בא מצד השורש עליון הרי מקם הכל ואתה הסבות את לבם אחורנית (ע"י ברכות לב רע"ב), ונהו פלגא עלי היינו מצינו שהוא אב לאומה הישראלית וכח האב מתגלה בבנים, והוא האב הראשון של שורש הנהדות שמלידה פנ"ל, ומצינו שהוא מדה"ד הקדושה שנתגלת בעולם הוא מציאות הפסולת שנתגלה ג"כ על ידו בעשו שהוא השורש לשאור שבעיסה ושעבוד מלכיות המעפב למעמקי הרצון שבלב איש הישראלי לעשות רצונו ית', ופלגא עליה היינו כמו אב ואם שותפין ביצירת הנלד כהקב"ה וכנס"י נקרא אביו ואמו כמ"ש בר"פ כיצד מברכין (לה), ויצחק התחלת הכנס"י פנ"ל והוא הוגמת האם והקב"ה אב וע"כ פלגא עליה ג"כ שפאים משרשף ג"כ ולא הפל מצידי, ואם תאמר כולו עלי היינו שפמציאות הפסולת הוא רק מצידי לפי שבי יש פסולת, הא קריבת נפשי ואני עילה תמימה לפניו שאין בי שום פסולת מצד עצמי, רק הוא מצד ההתפשטות שרצה הש"י בבריאת העולם, וכשמתגלה דהכל מהשורש מהש"י הוסר המסך המבדיל הנעשה ע"י העונות בין ישראל לאביהם שבשמים, ועי"ז מחוי להו הקב"ה בעינייהו אף כי לא יראני האדם וחי, הרי אז"ל (במד"ר פי"ד, תו"כ ריש ויקרא) בשעת מיתתו רואין שאז הוסר המסך דעוה"ז, וכן בהתגלות זה דפלגא עליה יוסר המסך דעוה"ז ואז יבוא חמוץ בגדים מבצרה בעשיית הטבח הגדול בארץ אדום שהוא זביחת היצ"ר ושחיתת המלאך המנות שיהי' לעת ד לבוא פשיבולע המנות לנצח, בלבישת השנים ע"י הדוגנות שנעשו זכיות דעליהם ג"כ יחי' ואין שם מיתה הבא מחמת החטא, וע"כ יהי' יצחק ראש ההנהגה לעתיד פידוע מהאריות"ל, והיצה"ר יהי' נקרא לבן כמ"ש במדרש הנעלם פ' ח' (קכח ע"ב) דאתלבן פי יצטרף לאמידו דאורייתא, וזהו דהשנים כשגל ילבינו היינו השנים דקדושה ג"כ יתלבנו לאחר שיתלו עיניהם בו ית' כמ"ש בשבת שם, והתנאים יהיו פשנים הללו שפדורות ובאות מששת ימי בראשית דהיינו פזכיות, אח"כ יתעלו עוד עד ליבן העליון שהוא החכמה שלמעלה מהבינה דשם התשובה שנעשין פזכיות: ותורה שבכתב הוא רק נובלות חכמה העליונה (בר"ר פרשה י"ז) ועצמותה מגבורה דע"כ נמשלה ליו, ונא' פי טובים דנדיה מנין ודרשוהו (בשהש"ר פ"א) אתורה שבע"פ דחביבים דברי סופרים כו' דשם עיקר החיובב ידיות וריעות בהתגלות המסטורין ונתינת הפוצטלין שפתוהו פיו (שמו"ר פרשה מ"א), ועיקר החמידו דאורייתא והחשק לדברי תורה הוא בתורה שבע"פ בהתחדשות חידושין דאורייתא בלבבות בני ישראל זהו המשכת חכמה העליונה עצמה שהוא למעלה מהתגלות דתורה שבכתב שעל ידי משרע"ה דלא קם נביא וגו', אבל חכם עדיף מנביא ודברים שלא נתגלו למרע"ה נתגלו לרבי עקיבא ונחבריו כמ"ש בבמד"ר פ' חוקת] שהוא השורש דתורה שבע"פ כמ"ש בסנהדרין [פ"ו א'] כולוהו אליבא דרבי עקיבא ובירושלמי דשקלים ע"ש, כי הוא הצייד בפיו דעשו הרשע ע"י שרשו מיצחק דע"כ רישיה בעיטפ"י דיצחק ששם ניצוץ רע"ק, שהפסולת הוא שנים דקדושה ומתהפך ללובן העליון שזהו תכלית המשכת החכמה דתורה שבע"פ שבעוה"ז מצד המחשבה וההעלם, דזה סוד כה עלה במחשבה שא' על מיתתו (מנחות כ"ט ע"ב) פי הוא מעולם

המחשבה והחכמה שקונדם שנתגלה אל הבינה שפלב, דשם אין השגת אדם בעוה"ז משנת
אלא על ידי מסירת נפש למיתה, דעל זה אמרו (ברכות ס"ג): אדם כי ימות באנהל
דבמיתתו רואין (ת"כ ויקרא וזנפות לראי' דמחוי בעינייהו אי אפשר אלא ע"י מס"נ
וכמ"ש (פר"א פל"ב) ביצחק בשעת עקידה דראה וכהו עיניו עי"ז מחיזו דהאי עלמא,
כי עיקר הראיה הוא ראית החכמה וההשגה וכמ"ש"נ ולבי ראה הרבה חכמה וכלשון
חכמה רואה אני את דברי פלוני, וע"כ נקראים הסנהדרין עיני העדה, (במד"ר פט"ו)
וע"כ כל ימיו של ר' עקיבא הי' מצטער מתי יבוא לידו מסירת נפש בפעל ברכות(ברכות
ס"א): מצד רוב השתוקקותו פל ימיו בהשגת שלימות החכמה וההשגה שיוכל לזכות
עי"ז, כי תכלית הידיעה שלא נדע הוא השגת עומק חכמתו ית' שאי אפשר לידיעה פלל
כי לא מחשבותי מחשבותיכם, ואי אפשר לבוא לזה ע"י התבוננות ודעת, וידיעה רק ע"י
העדר הדעת, וזה ג"כ סוד הביסים בפורים עד דלא ידע כי יום הפורים אמרו בתיקונים
(תיקון כ"א) דהוא כמו פורים, ומי נתלה במי קטן בגדול (תענית ז' ע"א), והיגו דיוה"כ
הוא עולם הבינה פידוע ואז נתרצה הקב"ה על מעשה העגל להצטוות עי"ז במלאכת
המשפן וקרננות שלא נצטוו על זה מקונדם, כמ"ש לא צויתי את אבותיהם בהוציאי אותם
מארץ מצרים על דבר עולה ונבח, רק אחר חטא העגל ניתן זה להם לתיקונם ונעשו
מהדונות זכיות ומצוות, וזהו נתינת לוחות אחרונות לתיקון שבירת הראשונות שהי'
נראה כחטא גדול והש"י נתן לו ישר פח על זה (שבת פ"ז).

(, דאין לה יפה מהצניעות ואחרונות שניתנו בהצנע יש להם קיום טפי (עי' תנחומא
תשא) ופורים הוא התחלת תורה שבע"פ ע"י דהדר קבלוה מאהבה, (שבת פ"ח.) ותוקף
החשק שזהו יסוד תורה שבע"פ סליק ספר דברי סופרים מעצם כפי גודל החשק והאהבה
שיש לו לדברי תורה למסור עלי' פן הוא השגת חכמתו והמסורין המתגלין לו מהמשכת
חכמה עליונה (עי' זוה"ק ח"ב פ"ה).

(שלמעלה מהבינה והדעת ידיעת והשגת אדם, והתחלת התערוות הדינין שמש המשכת
מציאת הרע בפועל הוא מהבינה, אבל בחכמה שם אין שום מציאות של רע פלל כי הפל
עלה במחשבה בשנה לפניו, דשם הוא למעלה מהידיעה והבחירה ומה שמתברר בסוף
הפל הוא גלוי שם במחשבה תחלה, וע"כ המשטה ושכרות דפורים הוא עד דלא ידע בין
ארור כו' דמצד הסתלקות הדעת אין ידיעה להבדיל בין ארור לברוך והפל שנה לפניו,
ובעוה"ז הוא רק ע"י שכרות כי מצד דעת אדם הוא ההבדלה בין טוב ורע וקודש וחול,
ורק אם אין דעת הבדלה מנין (ירושלמי ברכות פ"ה ה"ב), ובעוה"ז דעת חסרת מה קניית
(מ"ר ויקרא פ"א) אבל שלימות הידיעה שלא נדע הוא שיגיע למקום חסרון הדעת שמה
הוא המשכת שלימות קנין הדעת עד שאין חסר פלום כשיכור דכולי עלמא דילי', וזהו
השמחה דקדושת ימי הפורים שזכו לה ישראל בימי מרדכי, ואין פאן מקום לבאר יותר:
בתי"ק בסייעתא דשמיא: